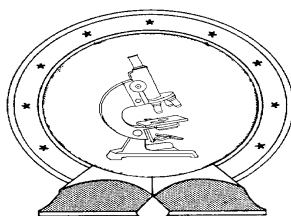

DE-TTK

1949

Kísérletek glikozilidén-spiro-heterociklusok előállítására

Doktori (PhD) értekezés

Páhi András

Témavezető: Dr. Somsák László

Debreceni Egyetem

Természettudományi Doktori Tanács

Kémiai Tudományok Doktori Iskola

Debrecen, 2014

Ezen értekezést a Debreceni Egyetem Természettudományi Doktori Tanács Kémiai Tudományok Doktori Iskola K/5 (Szénhidrátok és heterociklusok kémiája és kémiai biológiája) programja keretében készítettem a Debreceni Egyetem természettudományi doktori (PhD) fokozatának elnyerése céljából.

Debrecen, 2014. június 22.

.....
Páhi András

jelölt

Tanúsítom, hogy Páhi András doktorjelölt 2009-2012 között a fent megnevezett Doktori Iskola K/5 programjának keretében irányításommal végezte munkáját. Az értekezésben foglalt eredményekhez a jelölt önálló alkotó tevékenységével meghatározóan hozzájárult. Az értekezés elfogadását javaslom.

Debrecen, 2014. június 22.

.....
Dr. Somsák László

témavezető

Kísérletek glikozilidén-spiro-heterociklusok előállítására

Értekezés a doktori (PhD) fokozat megszerzése érdekében
a kémia tudományágban

Írta: Páhi András
Okleveles vegyész

Készült a Debreceni Egyetem Kémiai Tudományok Doktori Iskolája
Szénhidrátok és heterociklusok kémiája és kémiai biológiája (K/5) alprogramja
keretében

Témavezető: Dr. Somsák László

A doktori szigorlati bizottság:

Elnök: Dr. Kéki Sándor .....
Tagok: Dr. Bozó Éva .....
Dr. Kövér Katalin .....

A doktori szigorlat időpontja: 2013. március 26.

Az értekezés bírálói:

Dr. ....
Dr. ....

A bírálóbizottság:

Elnök: Dr. ....
Tagok: Dr. ....
Dr. ....
Dr. ....
Dr. ....

Az értekezés védésének időpontja: 2014. ....

Köszönetnyilvánítás

Köszönettel tartozom témavezetőmnek, **Dr. Somsák László** egyetemi tanárnak, hogy munkámat végig irányította és hasznos szakmai tanácsaival segítette. Köszönöm a türelmét, a megértését és a bizalmát.

Köszönöm **Dr. Patonay Tamás** tanszékvezető egyetemi tanárnak, hogy doktori munkámat a Debreceni Egyetem Szerves Kémiai Tanszékén lehetővé tette.

Szeretném megköszönni **Vágvölgyiné Dr. Tóth Marietta** és **Dr. Juhász László** egyetemi adjunktusoknak, **Dr. Bokor Éva**, **Dr. Kun Sándor**, **Dr. Czifrák Katalin** tudományos munkatársaknak és **Dr. Szócs Bélának** a munkám során nyújtott szakmai segítségüket.

Köszönöm **Kóder Lászlóné** és **Nagy Károlyné** vegyésztechnikusoknak a laboratóriumi munkában nyújtott segítségüket.

Köszönöm **Dr. Kövér Katalin**, **Dr. Batta Gyula** egyetemi tanárnak, **Tóthné Dr. Illyés Tünde Zita** egyetemi tanársegédnek és **Timári István** PhD hallgatónak az NMR mérések során nyújtott segítségüket.

Köszönöm **Dr. Nagy Lajos** és **Dr. Kiss Attila** egyetemi adjunktusoknak, **Nagy Tibor** és **Antal Borbála** PhD hallgatóknak a tömegspektroszkópiás mérések során nyújtott segítségüket.

Köszönöm **Dr. Gergely Pál** egyetemi tanárnak és **Dr. Docsa Tibor** tudományos munkatársnak az enzimkinetikai vizsgálatokban nyújtott segítségüket.

Köszönöm **Dr. Kónya Krisztina** egyetemi adjunktusnak és **Kondor Zoltán** PhD hallgatónak a mikrohullámú kísérletekben nyújtott segítségüket.

Köszönöm **Dr. Borbás Anikó** tanszékvezető egyetemi docensnek, **Dr. Gulácsi Katalin** egyetemi adjunktusnak és **Dr. Csávás Magdolna** egyetemi tanársegédnek a szakmai segítségüket.

Köszönöm az E422-es labor PhD hallgatóinak, **Kaszás Tímeának**, **Polyák Máriának**, **Szabó Katának**, **Szennyes Eszternek**, **Szilágyi Bencének** és a további munkatársaknak hasznos tanácsaikat és baráti támogatásukat.

Végül szeretném megköszönni **édesanyámnak**, **testvéremnek** és **kedvesemnek** a türelmüket, biztatásukat, segítségüket és támogatásukat.

Tartalomjegyzék

1	Bevezetés	1
2	Irodalmi áttekintés	3
2.1	Spiroheterociklusok szénhidrát vázon.....	3
2.2	Röviden a diabéteszről, alkalmazott terápia módszerek	5
2.3	A glikogén-foszforiláz enzim és szabályozó mechanizmusa	8
2.4	A glikogén foszforiláz ismert inhibitorai	10
2.5	Anomer spirociklusok válogatott szintézismódszerei	15
3	Saját vizsgálatok	34
3.1	Célkitűzés	34
3.2	Célvegyület retroszintetikus analízise	36
3.3	1 <i>R</i> -1,5-Anhidro-2,3,4,6-tetra- <i>O</i> -benzoil- <i>D</i> -glucitol-spiro-[1.5]-2-imino- -1,3-tiazolidin-4-on előállításának vizsgálata (Ia retroszintetikus út)	39
3.4	1 <i>R</i> -1,5-Anhidro-2,3,4,6-tetra- <i>O</i> -benzoil- <i>D</i> -glucitol-spiro-[1.5]-2-imino- -1,3-tiazolidin-4-on acilezési reakciói.....	43
3.5	(Glikulopiranozil-bromid)onsav származékok reakcióinak vizsgálata S-nukleofilekkel (Ib retroszintetikus út)	44
3.6	<i>N</i> -Tioacil-2,6-anhidro-aldonsavamidok előállítása (II retroszintetikus út).....	48
3.7	<i>N</i> -Tioacil-2,6-anhidro-aldonsavamid átalakításai	50
3.8	Kísérletek 2-tio-glikulozonsav származékok előállítására (III retroszintetikus út)	54
3.9	Tioacil csoport dezacetilezése	55
3.10	(<i>D</i> - <i>Gliiko</i> -hept-2-ulo-piranozil)onamidok reakciói ketonokkal és aldehidekkel	56
3.11	(Glikulopiranozil-bromid)onamid és onsav-metilészter reakcióinak vizsgálata aromás bifunkciós vegyületekkel	60
4	Az új vegyületek glikogén foszforiláz gátló hatása, szerkezet-hatás összefüggések	63
4.1	1 <i>R</i> -1,5-Anhidro- <i>D</i> -glucitol-spiro-[1,5]-2-szubsztituált-1,3- -tiazolidin-4-on származékok gátló hatása	63
4.2	5-(β- <i>D</i> -glükopiranozil)-1,3-diszubsztituált-1,2,4-triazol vegyületek gátló hatása.....	64
4.3	(1' <i>S</i>)-1',5'-Anhidro- <i>D</i> -glucitol-spiro-[1',5]-2,2-diszubsztituált-oxazolidin- 4-on (231-236) és (1' <i>R</i>)-2',3',4',6'-tetra- <i>O</i> -benzoil-1',5'-anhidro- <i>D</i> - glucitol-spiro[1',2]-1,4-benzotiazin-3(4 <i>H</i>)-on (242) gátló hatása.....	64
5	Kísérleti rész.....	65

5.1	Javított eljárás az 1 <i>R</i> -1,5-anhidro-2,3,4,6-tetra- <i>O</i> -benzoil-D-glucitol-spiro-[1,5]-2-imino-1,3-tiazolidin-4-on (82) előállítására	65
5.2	I. Általános eljárás: Az 1 <i>R</i> -1,5-anhidro-2,3,4,6-tetra- <i>O</i> -benzoil-D-glucitol-spiro-[1,5]-2-acil(vagy szulfonil)imino-1,3-tiazolidin-4-onok előállítása (187-190).....	66
5.3	II. Általános eljárás: A benzoil védőcsoportok eltávolítása (Zemplén-féle átészteresítés).....	66
5.4	III. Általános eljárás: Az <i>N</i> -tioacil- <i>C</i> -(2,3,4,6-tetra- <i>O</i> -benzoil-β-D-glükopiranozil)formamidok előállítása (203, 205-207)	66
5.5	IV. Általános eljárás: Az 5-(2',3',4',6'-tetra- <i>O</i> -benzoil-β-D-glükopiranozil)-1,3-diszubsztituált-1,2,4-triazolok előállítása (213-217).....	67
5.6	V. Általános eljárás: Az (1' <i>S</i>)-2',3',4',6'-tetra- <i>O</i> -benzoil-1',5'-anhidro-D-glucitol-spiro-[1',5]-2,2-diszubsztituált-oxazolidin-4-onok előállítása (225-230).....	67
5.7	Metil-(1 <i>R</i> -2,3,4,6-tetra- <i>O</i> -benzoil-1-dezoxi-1-tio-β-D-glükopiranozil)formiát; (3,4,5,7-tetra- <i>O</i> -benzoil-2-tio-β-D- <i>glüko</i> -hept-2-ulopiranoz)onsav-metilészter (177)	67
5.8	Etil- <i>C</i> -(2,3,4,6-tetra- <i>O</i> -benzoil-1-bróm-1-dezoxi-β-D-glükopiranozil)-formimidát; (3,4,5,7-tetra- <i>O</i> -benzoil-2-bróm-β-D- <i>glüko</i> -hept-2-ulopiranoz)onimidát (184).....	68
5.10	Metil(1 <i>R</i> -2,3,4,6-tetra- <i>O</i> -benzoil-1-acetiltio-1-dezoxi-β-D-glükopiranozil)formiát; (2- <i>S</i> -acetyl-3,4,5,7-tetra- <i>O</i> -benzoil-2-tio-β-D- <i>glüko</i> -hept-2-ulopiranoz)onsav-metilészter (198)	72
5.11	Metil(1,5-anhidro-2-dezoxi-D-arabinohex-1-enopiranozil)formiát; Metil-4,5,7-tri- <i>O</i> -benzoil-2,6-anhidro-3-dezoxi-D- <i>arabino</i> -hept-2-enonát (200).....	73
5.12	Metil(1 <i>RS</i> -2,3,4,6-tetra- <i>O</i> -benzoil-1-dezoxi-1-piperidinkarbodi-tioát-β-D-glükopiranozil)formiát; Metil[(3 <i>RS</i> -4,5,7,8-tetra- <i>O</i> -benzoil-3-dezoxi-D- <i>glüko</i> -okt-2-ulopiranozil)-2-piperidinkarbo-ditioát]onsav-észter (201).....	73
6	Összefoglalás	86
7	Zusammenfassung	88
8	Rövidítések	90
9	Irodalomjegyzék	91
10	Függelék	103

1 Bevezetés

1900-ban a kémiai Nobel-díjas Baeyer publikálta először a biciklusos szénhidrogének nevezéktanát. Az ő nevéhez fűződik a spirociklus elnevezés is, melyben a gyűrűk egy közös szénatomon keresztül kapcsolódnak.^[1] Később ezt a nevezéktant vette át és bővítette ki az International Union of Pure and Applied Chemistry (Tiszta és Alkalmazott Kémia Nemzetközi Uniója, IUPAC) is.^[2]

A spiro szénatom egyedülálló szerkezetének köszönhetően új tulajdonsággal ruházza fel a molekulát. Ezen vegyületek számos képviselőjét izolálták a természetből, illetve állították elő mesterségesen. A spiroszármazékokat gyakran használja fel az optikai, az elektronikai és a gyógyszeripar.

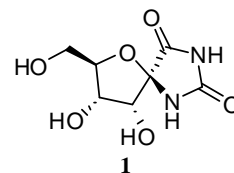
Az optikai felhasználást az a megfigyelés tette lehetővé, hogy bizonyos vegyületek fény vagy hő hatására reverzibilisen elveszítik színüket.^[3] Az 1940-es években kezdtek el mélyrehatóbban foglalkozni ilyen vegyületekkel, majd 1950-ben Hirshberg ezt a tulajdonságot fotokromizmusnak nevezte el.^[4] Két évvel később, 1952-ben fedezték fel, hogy spiroszármazékok is rendelkezhetnek fotokromizmussal.^[5] Ezt a tulajdonságot alkalmazzák a fényre sötételő lencsék tervezésekor, valamint a szupramolekuláris kémiában enzimek „ki” és „bekapcsolására”, legújabbban pedig a 3D optikai adattárolás területén hasznosítják a kutatásokat.^[6]

Az elektronikai felhasználás kis molekulatömegű, kettő vagy több π -elektronrendszert tartalmazó részek spirociklizációján alapul.^[7] Ezen kutatások nyomán kezdett terjedni az ipari felhasználás is. Szerves fényemittáló eszközök (OLED), napelemek, nem felejtő memóriák, fotoérzékeny eszközök, térvezérlésű tranzisztorok, különböző biológiai és kémiai szenzorok gyártásánál használnak fel spiroszármazékokat.^[8]

A gyógyászati szempontból fontos természetes és szintetikus anyagok között is számos spirovegyület fordul elő. Az első ismert vegyületek egyike a histrionicotoxin, melyet a nyílméregbéka bőréből izoláltak, és erős nikotin receptor antagonistának bizonyult.^[9] Robert Noble és munkatársai figyelték meg azt, hogy a madagaszkári meténgből (Madagascar periwinkle) főzött tea csökkenti a fehérvérsejtszámot. Ez vezetett a vinblasztin izolálásához, majd alkalmazásához a limfóma kezelésében. A vinblasztinban található spiro-oxindol gyűrű számos hatóanyagban megtalálható, melyeket kemoterápiás kezeléseknél, baktérium- és vírusellenes szereknél, antibiotikus anyagoknál

hasznosítanak.^{[10] [11]} Aza-spiroszarmazékokat eredményesen alkalmaztak depresszió, szorongás és migrén ellen.^[12] A benzopirán és a szukcinimid spiroheterociklusos szarmazékai aldóz reduktáz inhibitorok, melyekkel kezelhetőek a cukorbetegség szövődményei.^{[13] [14]} A hidantocidint (**1**) a *Streptomyces hygroscopicus* baktériumból izolálták, mely egy anomer-spiroszarmazék. Ez a vegyület irányította a spiroszénhidrát szarmazékokra a figyelmet és indított el számos kutatást.

Kiderítették, hogy erős herbicid tulajdonsággal is rendelkezik, ugyanakkor nem volt toxikus az állatvilágra, ezért gyomirtóként is alkalmazható.^[15] Hatásmechanizmusa az adenilszukcinát szintáz

enzim gátlásán alapul, mely fontos szerepet játszik a purin előállításában.^[16] Ezek hatására a későbbiekben számos spiro-hidantoin szarmazékot állítottak elő, és vizsgálták, hogy milyen gyógyászati lehetőséget biztosítanak a módosított szarmazékok.^[17]

A hasonló szerkezettel rendelkező D-glükopiranozilidén-spiro-hidantoin szarmazék glikogén foszforiláz gátló hatással rendelkezik, így előnyösen használható a cukorbetegség kezelésében.^[18]

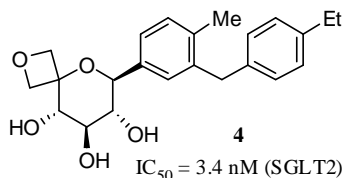
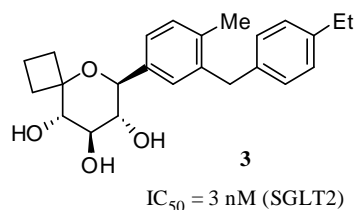
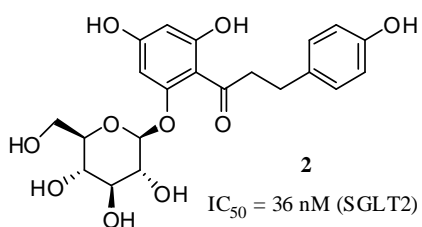
Ez a kutatási irány, miszerint a glikogén foszforiláz enzim gátlásával a cukorbetegség kezelhető, a 90-es években vált népszerűvé. Erre alapozva kutatócsoportunk bekapcsolódott a nemzetközi kutatásokba, majd e vizsgálatok mentén kezdtem el magam is a doktori munkámat.

2 Irodalmi áttekintés

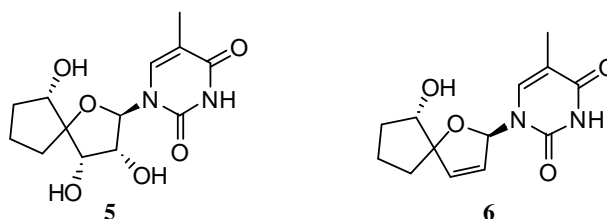
2.1 Spiroheterociklusok szénhidrát vázon

Jelen fejezetben néhány biológiailag és orvosilag is érdekes cukor spirovegyületet mutatunk be. A kiragadott példák csupán tájékoztató jellegűek abból a célból, hogy betekintést nyújtsanak a spiroszerkezet különböző típusaiba. Attól függően, hogy a cukorgyűrűben hogyan helyezkedik el a spiro szénatom, beszélhetünk C-1', C-2', C-3', C-4', C-5' spiroszarmazékokról.^[19]

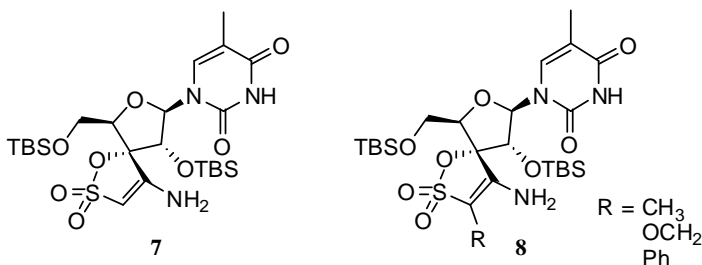
A C-5' spirocukor szarmazékokat elsősorban SGLT2-inhibítorként alkalmazzák. A glükóz-szállító fehérjék (SGLT) a vese lumenális oldalán a proximális tubulusokban találhatóak, ezek felelősek a glükóz visszajuttatásáért az elsődleges vizeletből a vérbe. Ezen fehérjék gátlásával az étkezés utáni megemelkedett vércukorszint kezelhető. További előny, hogy súlycsökkenés is felléphet anélkül, hogy kalóriát veszítene a szervezet. Kevés kivétellel^[20] elmondható, hogy az SGLT2-inhibitorokat a természetes forrásból izolált phlorizin (2) alapján tervezték.^[21] Ez a vegyület mint vezérmolekula szolgált a későbbi szarmazékok előállításánál. Habár a vegyület önmagában is hatásos inhibitor, a későbbi C-5' spiroszarmazékok (3, 4) egy nagyságrenddel jobb inhibitoroknak bizonyultak.^[22]

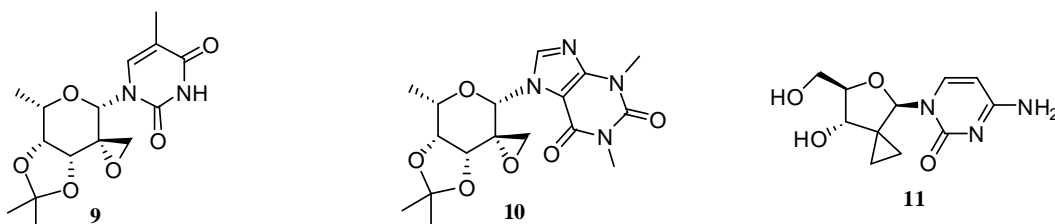
A C-4' spirozárnyakok előállítására Paquette és munkatársai értékel jelentős eredményeket. Vírusfertőzések esetében szükség lehet a nukleinsavak feldolgozásában résztvevő enzimek szabályozására. Ennek érdekében a C-4' spirocukor anomer centrumára nukleobázist kapcsolnak (5).^[23] Ennek továbbfejlesztett származéka a 6 vegyület, mely alacsony citotoxicitás mellett szelektív és erős gátló hatással rendelkezik a humán koronavírus ellenében.^[24]

C-3' spirozárnyakok előállításával foglalkoztak Camarasa és munkatársai.^[25] Új HIV-ellenes szereket hoztak létre, melyek közül a legjobbnak a TSAO (7) bizonyult, szelektív inhibíciót mutatva a HIV-1 ellen. Később ezen molekulából kiindulva megpróbálták módosítani a szerkezetét úgy, hogy a vírusellenes hatás ne változzon, viszont a citotoxicitás csökkenjen, azonban a kutatások nem jártak sikerrel (8).^[26]

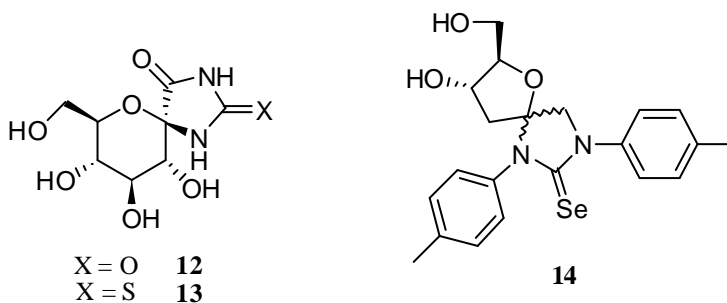

A C-2' spirovegyületeket mint vírus- és rákellenes hatású szereket az elmúlt 30 évben fejlesztették ki. Az első ilyen típusú vegyületek 6-dezoxi-L-hexopiranozil származékok voltak (9, 10).^[27] Mivel ezek a vegyületek a leukémia ellen *in vivo* eredményesnek bizonyultak,^[28] ezért számos hasonló vegyületet szintetizáltak.

Később daganatellenes hatásukat is tanulmányozták és felfedezték, hogy a ribonukleotid reduktáz enzimet gátolják, így akadályozva a rákos sejtek és a vírusos genom bioszintézisét.^{[29] [30]} A szerkezeti hasonlóságok alapján szintetizáltak többféle spirovegyületet is, melyek mind értékes gyógyászati lehetőségekkel rendelkeznek. Ilyen a **11** is, mely a HCVNS5BRNA-függő RNS polimeráz inhibitora. Ezen vegyület nem mutatott citotoxikus hatást, ugyanakkor a hepatitis-C ellen is hatásosnak bizonyult.^[31]

Sokat vizsgált terület a C-1' spiroszármazékok köre, mely egyben az anomer centrumon kialakítandó spirovegyületeket is jelenti. A hidantocidin (**1**) analógiájára előállított glükopiranozilidén-spiro-hidantoin (**12**) jó gátló tulajdonságúnak bizonyult a glikogén foszforiláz (GP) enzimmel szemben.^[18] Ezt követően számos különböző cukorgyűrűt tartalmazó molekulát szintetizáltak, például glükofuranozilidén-,^[17] ramnospiranozilidén-,^[32] lixofuranozilidén-,^[33] ribofuranozilidén-spiro-hidantoint.^[34] Számos tioanalóg származékot (**13**) is előállítottak, mivel ezek hasonlóan jó GP gátló hatással rendelkeznek.^{[35] [36]}

Az első szelén-tartalmú spiroszármazék a **14** vegyület volt, mely a hidantocidinhez (**1**) hasonló spiroheterociklust tartalmaz.^[37]

2.2 Röviden a diabéteszről, alkalmazott terápiás módszerek

A cukorbetegség (diabetes mellitus) napjaink egyik leggyorsabban terjedő népbetegsége. 1985-ben 30 millió cukorbeteget regisztráltak a világon, majd 2005-re ez a szám már elérte a 230 milliót. Az akkori előrejelzések a 2020-2030-as évekre 300-350 millió cukorbetegét jósoltak.^[38] Ez a becslés túl optimistának bizonyult, mivel 2012-ben a világszerte cukorbetegséggel küzdő betegek száma meghaladta a 370 millió főt.^[39] 7 év alatt tehát 60%-os növekedés következett be. Feltételezhető, hogy az érintett emberek fele nem is tud róla, hogy ilyen betegsége van.

A diabetes mellitust két fő típusra oszthatjuk:

I. típus: Inzulinfüggő diabetes mellitus (IDDM)

Ez egy autoimmun betegség, melynél a hasnyálmirigyben lévő Langerhans szigetek β -sejtjei elpusztulnak, ezért nem termelnek inzulint. Ennek hiányában a sejtek nem tudják felvenni a vérből a glükózt, ami így felhalmozódik, és hyperglükémia jön létre. Kialakulásának oka nem teljesen ismert, részben genetikai, részben környezeti tényezőkre vezetik vissza. Kezelése inzulininjekciókkal és/vagy vércukorszint csökkentő gyógyszerekkel történik. Mivel jelenleg nem gyógyítható, ezért a hosszú távú szövődmények jelentik a fő kockázatot. Az I. típusú cukorbetegségben szenvedőknek folyamatosan mérniük kell a vércukorszintjüket, és ennek alapján kell gondoskodniuk a megfelelő inzulinbevitelről. Az IDDM-be tartozik a cukorbeteg $\sim 10\%$ -a.^[40]

II. típus: Nem inzulinfüggő diabetes mellitus (NIDDM)

A cukorbeteg $\sim 90\%$ -a e típusba sorolható. Ennél a betegségnél a szervezet képes szintetizálni az inzulint, ennek ellenére a sejtek a vérben lévő glükózt nem, vagy csak késleltetve tudják felvenni. Ilyenkor a betegség lassabban alakul ki és nehezebb kezelni. A fő problémát ez esetben is a hosszú távú szövődmények jelentik.^[41] Ilyenek lehetnek az idegrendszeri-, a vese-, szív- és érrendszeri-, illetve a szemfenék-elfajulási megbetegedések. Mindezek mellett megnő a szívroham, valamint a végtagüszkösödés és amputáció kockázata is. Kialakulásának oka itt sem ismert, ezért oki gyógymód sincs rá, viszont az orvostudomány egyetért abban, hogy tüneti kezelésként elsősorban a megemelkedett vércukorszintet kell kezelni, így egyensúlyban lehet tartani a betegséget. A legtöbb ma kapható, cukorbetegség elleni, szájon át szedhető gyógyszer számos mellékhatással rendelkezik és a betegek 30-40%-ának esetében hatástalannak bizonyul. További gondot jelent, hogy idővel a hatásos szerek sem fejtik ki kedvező hatásukat, tolerancia alakul ki. Az 1. táblázatban összefoglalva láthatóak a II-es típusú cukorbetegség kezelésében használt terápiás módszerek.^{[21] [42]}

1. táblázat: Gyógyszeres kezelés a II típusú cukorbetegségben szenvedők esetében^{[21] [42]}

Gyógyszer típus	Célfehérje	Hatás helye	Előnyök	Hátrányok
Metformin	ismeretlen	máj, bélcsatorna, hasnyálmirigy	nem változik a testsúly, olcsó	emésztőrendszeri megbetegedés (hasmenés, hányinger), tejsav-acidózis, B ₁₂ vitaminszint csökkenés
Tiazolidindion	PPAR γ	máj, zsírszövet, csont, izom	Lipidprofil javul	súlygyarapodás, folyadék visszatartás
Szulfonil-karbamid	szulfonil-karbamid receptor	hasnyálmirigy	olcsó	súlygyarapodás, hypoglikémia
Meglitin	K-ATP csatorna	hasnyálmirigy	rövid kezelés	súlygyarapodás, hypoglikémia
GLP-1 analógok	GLP-1 receptor	hasnyálmirigy	fogyás, nem okoz hypoglikémiát	émelygés, hányás, hasmenés
Glinidek	DPP-4	bélcsatorna, hasnyálmirigy	rövid kezelés	felsőlégtúti és húgyúti fertőzés
α-glikozidáz inhibitor	α -glikozidáz enzim	vékonybél, hasnyálmirigy	nem hat a testsúlyra, nem okoz hypoglikémiát	bélrendszeri intolerancia, puffadás, napi háromszori adagolás
Gliflozinok	SGLT2	vese	testsúlycsökkenés, érvédő hatású	bélrendszeri intolerancia, húgyúti fertőzés
Inzulin	inzulin-receptor	máj, izom	olcsó, nincs dóziskorlát	súlygyarapodás, hypoglikémia, injekciók

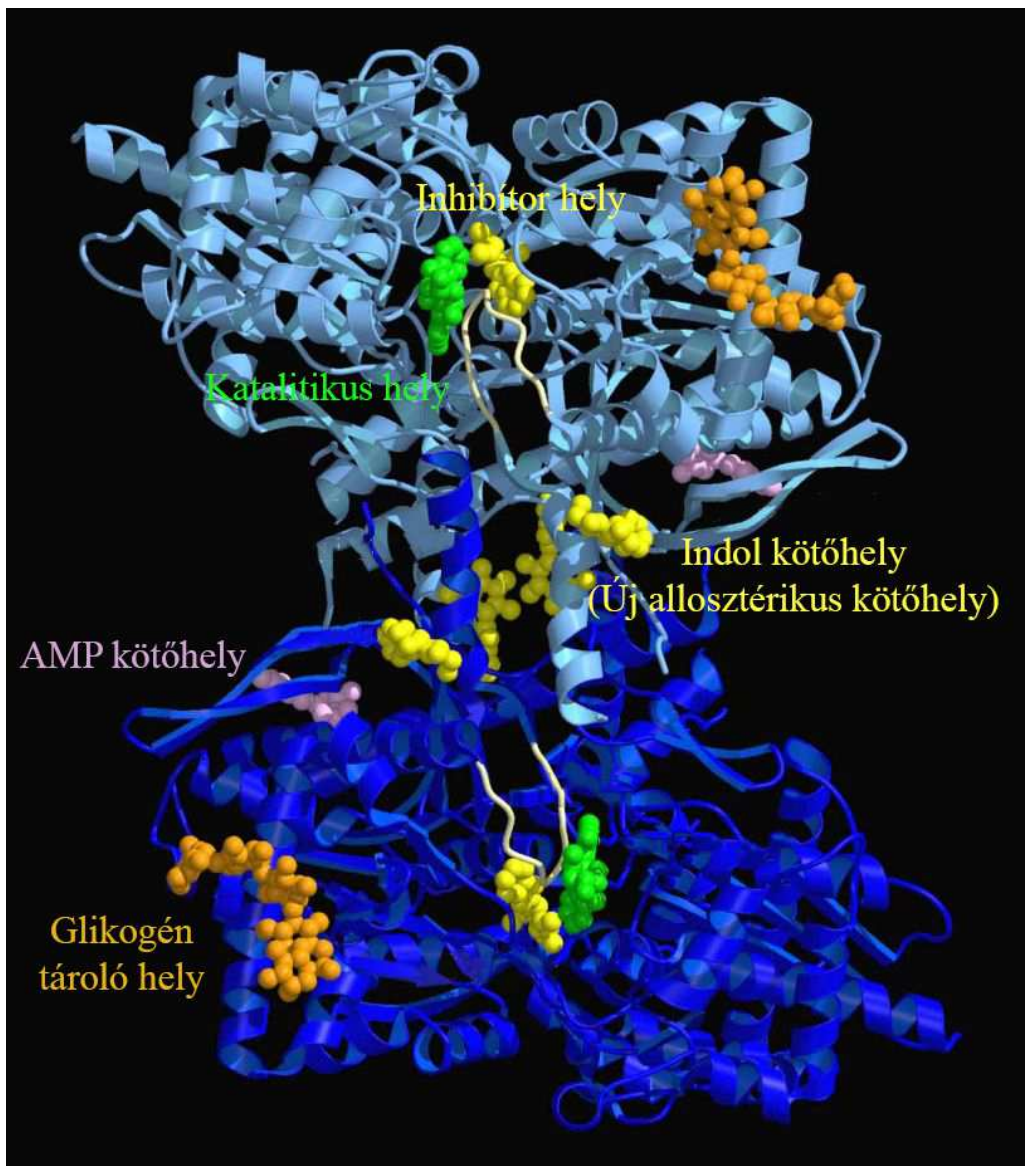
Fehér: inzulin érzékenység növelők

Sárga: inzulin termelést serkentők

Szürke: egyéb

kináz (PKA) és a protein foszfatáz (PP-1G és PP-2A). Fontos még megemlíteni, hogy az enzimek egymást is szabályozzák. A glükóz-6-foszfát például allosztérikus aktivátora a glikogén szintetáz *b*-nek (GS*b*), a glikogén foszforiláz *a* (GP*a*) pedig allosztérikus gátlószere a máj-specifikus glikogén-kapcsolt protein foszfatáz-1-nek (PP-1G_L).^[47] A glikogén foszforiláz enzim gátlásával formálisan a glikogenolízis folyamatát lehet gátolni, de kísérletekben kimutatták, hogy a glükoneogenezisben keletkezett glükóz is áthalad a glikogenolízisen,^[48] így egyszerre mindkét folyamatba be lehet avatkozni. Ha a glikogénből nem tud glükóz-1-foszfát (Glc-1-P) keletkezni, akkor csökken a vérben lévő glükóz szintje, ezáltal lehetőség nyílik a cukorbetegség kezelésére.

2. ábra: Glikogén-foszforiláz enzim és kötőhelyei

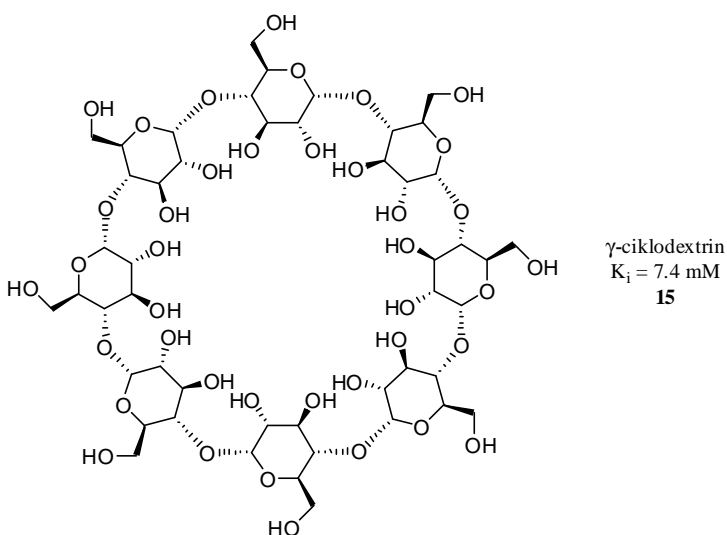
Az emlősökben három fajta glikogén foszforiláz enzim ismert, melyeket az izomból, az agyból és a májból izoláltak.^[49] Mindegyik enzim ugyanazt a reverzibilis folyamatot katalizálja, az α -1,4-típusú glikozidos kötések hasítását. Mivel az emberi szervezetben található enzim korlátozottan hozzáférhető, ezért a legtöbb vizsgálatot a nyúl vázizomból izolált glikogén foszforiláz enzimmal (RMGP) végezték. Ez az enzim az emberi májból származó enzimmal (HLGP) összevetve 72%-ban mutat azonosságot és a katalitikus helyük szerkezete megegyezik.^[50] Maga a GP molekula egy homodimer szerkezet, mely két azonos alegységből épül fel és C-2 szimmetriájú ($M = 2 \times 96500$ Da). Ez a negyedleges szerkezet teszi lehetővé a különféle kötőhelyek kialakulását (2. ábra).

2.4 A glikogén foszforiláz ismert inhibitorai

Jelenleg öt különböző kötőhelyet ismerünk a GP molekulán.^[51]

2.4.1 Glikogén tároló hely

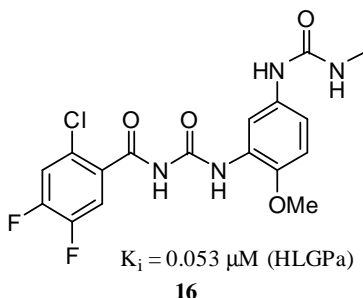
Egy kisebb és egy nagyobb részből tevődik össze. A nagyobb helyen 5 egységnyi glükóz helyezkedhet el, míg a kisebb részen 2 egységnyi. Részletes inhibíciós vizsgálatokat folytattak a ciklodextrinekkel (CD), melyben kiderült, hogy ezek a vegyületek a millimólos nagyságrendben gátolnak (α -CD $K_i = 47.1$ mM, β -CD $K_i = 14.1$ mM, γ -CD (**15**) $K_i = 7.4$ mM).^[52]

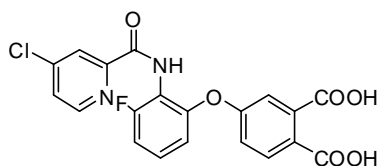
2.4.2 Allosztérikus vagy AMP-kötőhely

Az allosztérikus helyre kötődik a klasszikus allosztérikus aktivátor, az adenosin-monofoszfát (AMP), és az allosztérikus inhibitor, a glükóz-6-foszfát (Glc-6-P). Többfajta inhibitor is kifejlesztettek erre a helyre:

Az acil-karbamid származékok egyik fontos képviselője a **16** vegyület, melynél már állatkísérletekre is sor került. Megfigyelték, hogy eredményesen csökkentette a Wistar patkány glükagon indukált hiperglikémiás csúcsát.^[53]

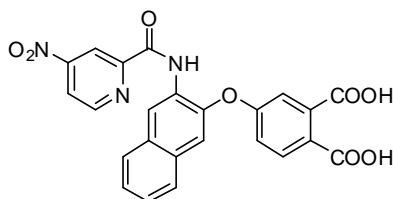

A ftálsav származékok két csoportra bonthatók, attól függően, hogy benzol (**17**) vagy naftalin (**18**) vázat tartalmaznak. A **17** vegyületet *in vivo* kísérletekben tesztelték, melyekben szignifikáns eltérés mutatkozott a glükagon kezelés előtti és utáni vércukorszintben.^[54]

$K_i = 0.01 \mu\text{M}$ (HLPG)
 $K_i = 0.06 \mu\text{M}$ (HMPG)

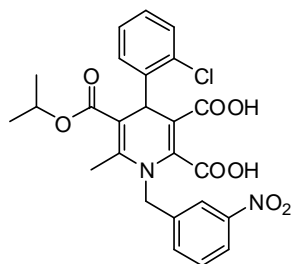
17

$K_i = 0.001 \mu\text{M}$ (HLPG)
 $K_i = 0.003 \mu\text{M}$ (HMPG)

18

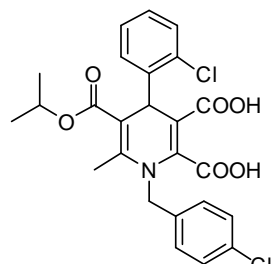
A dihidropiridin-dikarbonsav származékok fontos tulajdonsága, hogy a piridin és a benzol gyűrű közötti gátolt rotáció következtében atrop izoméria lép fel. Emiatt a két gyűrű közel merőlegesen helyezkedik el, mely elengedhetelen az inhibíciós hatás kialakulásához. Ezen származékok legjobb képviselői a **19** és a **20** vegyületek.^[55]

$K_i = 0.005 \mu\text{M}$ (HLPGa)

$K_i = 0.01 \mu\text{M}$ (HMPGa)

19

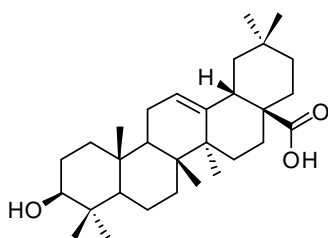

$K_i = 0.002 \mu\text{M}$ (HLPG)

$K_i = 0.006 \mu\text{M}$ (HMPG)

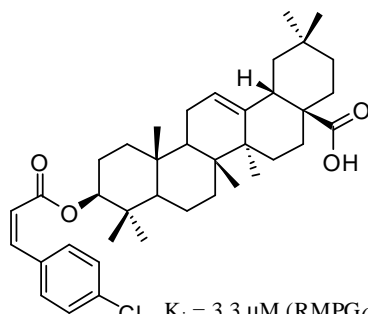
20

A triterpenoid származékok közé tartozik az oleanolsav (**21**), koroszolsav és a maslinsav. Az említett származékok az egész növényvilágban jelen vannak, és gyulladási- illetve vérsírszint-csökkentő szerekként forgalmazzák azokat Kínában és az USA-ban. Mivel nem toxikusak, felhasználják kozmetikumok és egyéb egészségmegőrző szerek gyártásánál. Kutatások folynak a tumorelles, baktériumölő és májvédő hatásaikról.^[56] Ezen kedvező tulajdonságaik mellett még GP inhibítorként is eredményesek (**22**).^[57]

$K_i = 14 \mu\text{M}$ (RMPGa)

21

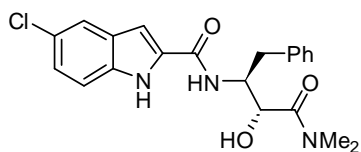

$K_i = 3,3 \mu\text{M}$ (RMPGa)

22

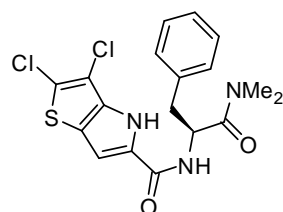
2.4.3 Indol kötőhely vagy új allosztérikus kötőhely

Ennek felfedezése röntgenkristallográfiával történt, mikor az indol-karboxamid kötődését vizsgálták.^[58] A kötőhely két részre tagolható, egy hidrofób és egy poláros részre. A hidrofób üregben helyezkedik el a molekula indol része, míg a polárosban a karboxamid egység.^[59] Jó gátló tulajdonsággal rendelkező képviselői ezen vegyületsaládnak például a **23** és a **24** vegyületek.^[51]

$K_i = 0,13 \mu\text{M}$ (HLGPa)

23

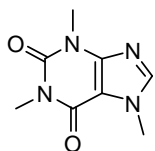

$K_i = 0,005 \mu\text{M}$ (HLGPa)

24

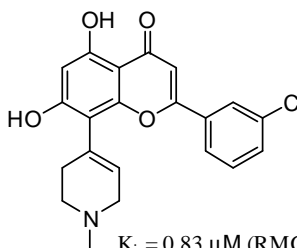
2.4.4 Inhibítor hely

Ezt a kötőhelyet számos molekula foglalhatja el, melyek a normál emberi szervezetben is megtalálhatóak: nukleozidok, nukleotidok, purin vázas vegyületek, mint például a koffein (**25**).^[50] Ezen vegyületek szerkezeti azonosságait felhasználva szintetizáltak különböző inhibítorokat, melyek közül a legjobbak a flavopiridolok családjába tartoznak (**26**).^[51]

$K_i = 0,1-0,2 \text{ mM (RMGPb)}$

25

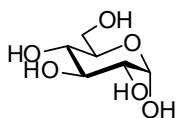

$K_i = 0,83 \text{ }\mu\text{M (RMGPb)}$

26

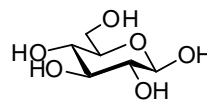
2.4.5 Katalitikus hely

Ehhez a kötőhelyhez kapcsolódik a glükóz is, mely gyenge fiziológiás inhibítora a GP enzimnek. A kötőhelyet igen intenzíven tanulmányozták és miként a többi esetben is, röntgenkrisztallográfiás felvételek segítségével határozták meg a felépítését. Maga a kötőhely nem a felszínen helyezkedik el, hanem körülbelül 15 Å mélyen az enzimben. A glükóz 2-6 hidroxilcsoportjai szükségesek az inhibíciós tulajdonság kialakulásához. Ezek helye meghatározott a katalitikus helyen, elhagyásuk, helyettesítésük más csoportokkal az inhibíciós tulajdonság jelentős csökkenéséhez vezethet.^{[60] [61]} Az anomer centrumon található csoportok helyzete viszont nem kötött, és ez a tulajdonság vezetett a glükózanalóg inhibítorok kifejlesztéséhez.

$K_i = 1700 \text{ }\mu\text{M (RMGPb)}$

27

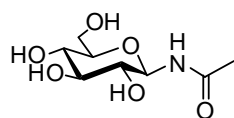

$K_i = 7400 \text{ }\mu\text{M (RMGPb)}$

28

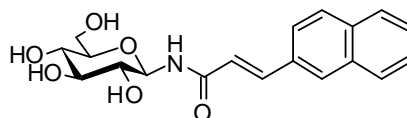
Az α -D-glükóz (**27**) körülbelül négyszer erősebb inhibíciós hatással rendelkezik, mint a β -D-glükóz (**28**). Ennek oka, hogy az α -hidroxilcsoport az enzim úgynevezett α -csatornájában tud elhelyezkedni, ahol egyébként egy vízmolekula található. Így hidrogén híd kötést tud kialakítani, míg a β -hidroxilcsoport nem. Ez a csoport az enzim úgynevezett β -csatornájába mutat, ahol különféle poláris és apoláris csoportok

találhatóak. Ez a felfedezés indította el a β -D-glükopiranozil-típusú inhibitorok kutatását, megcélözva a minél jobb hatás elérését. Számos különböző szerkezettel rendelkező molekulát szintetizáltak, melyek közül a legjobb gátló tulajdonsággal az amidok (**29**, **30**),^{[62] [63]} acil-karbamidok (**31**),^{[51] [64] [65]} N-glikozil heterociklusok (**32**),^[66] C-glikozil-heterociklusok (**33**, **34**),^{[67] [68] [69]} iminocukrok (**35**)^{[48] [70] [71]} és spiroszármazékok (**12**, **13**, **36**, **37**, **38**) rendelkeznek.^{[46] [72] [73] [74]}

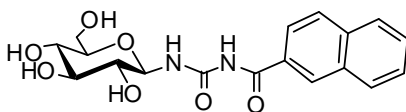
$$K_i = 32 \mu\text{M}$$

29

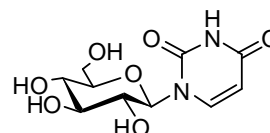
$$K_i = 3,5 \mu\text{M}$$

30

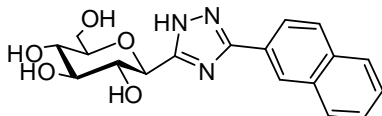
$$K_i = 0,35 \mu\text{M}$$

31

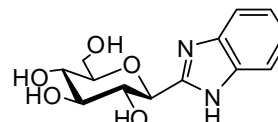
$$K_i = 6,1 \mu\text{M}$$

32

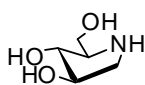
$$K_i = 0,41 \mu\text{M}$$

33

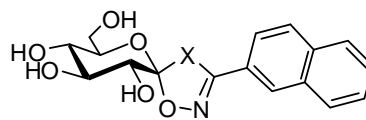
$$K_i = 9 \mu\text{M}$$

34

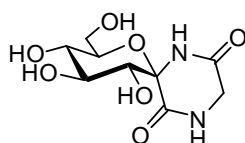
$$K_i = 0,392 \mu\text{M}$$

35

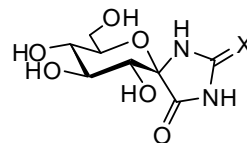
$$X = \text{CH}_2 \quad \text{36} \quad K_i = 0,63 \mu\text{M}$$

$$X = \text{S} \quad \text{37} \quad K_i = 0,16 \mu\text{M}$$

$$K_i = 59 \mu\text{M}$$

38

$$X = \text{O} \quad \text{12} \quad K_i = 3,1 \mu\text{M}$$

$$X = \text{S} \quad \text{13} \quad K_i = 5,1 \mu\text{M}$$

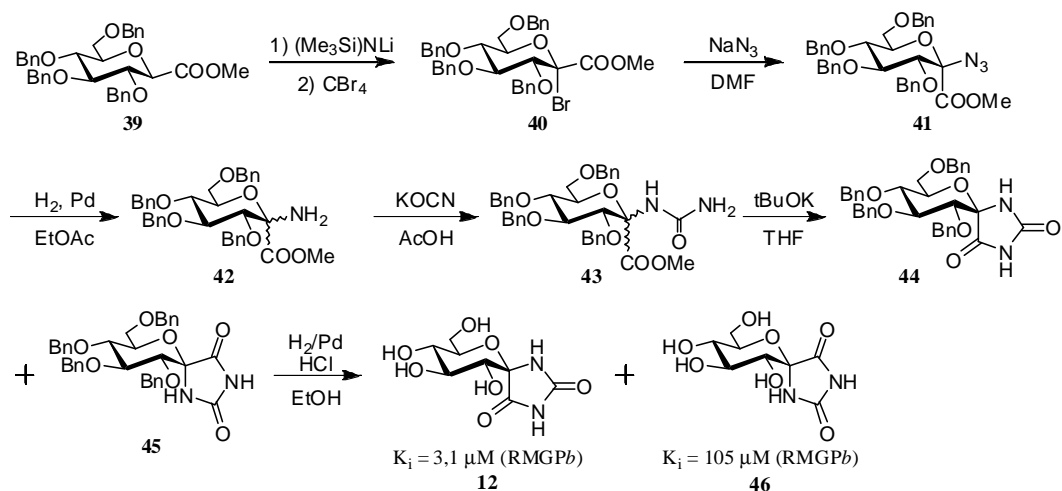
2.5 Anomer spirociklusok válogatott szintézismódszerei

Terjedelmi okok miatt jelen fejezetben csak a munkámhoz közvetlenül kapcsolódó, az anomer centrumon található (C-1') glikopiranozilidén-spiroszármazékok szintézisét mutatom be.

2.5.1 Glikogén foszforiláz gátló spirocukor származékok szintézise

2.5.1.1 Glükopiranozilidén-spiro-hidantoin

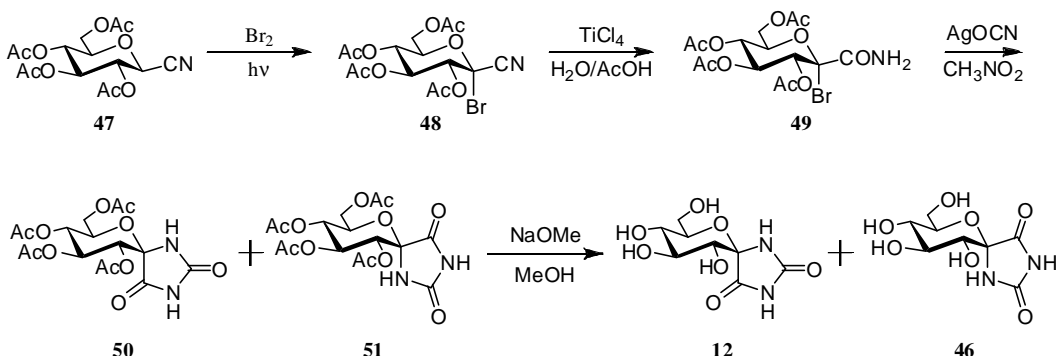
A Hidantocidin (**1**), melyet első alkalommal Sugainak és munkatársainak sikerült 1991-ben előállítaniuk,^[75] fontos felfedezés volt. Jelentős vizsgálatokat indított el a spiroszármazékok szerkezetfelfedezésében és hatásmechanizmusának vizsgálatában. Ezeknek a szintetikus munkáknak a hatására 1995-ben Fleet és munkatársai publikáltak egy olyan reakciútutat, melynél az alapváz a D-glükóz volt (3. ábra).^[18]

3. ábra: Glükopiranozilidén-spiro-hidantoin szintézis I

Szén-tetrabromiddal brómozták a metilészter származékokat (**39**), majd nátrium aziddal a brómot lecserélték azidra (**41**). Aprotikus körülmények között redukálták az azidot aminná (**42**). Ezt követte a karbamid származék (**43**) képzése kálium-cianáttal. A gyűrűzárást kálium-*terc*-butiláttal végezve állították elő a védett hidantoint (**44**, **45**), majd etanolban hidrogénezést követően szintetizálták a glükózanalóg spiro-hidantoint (**12**, **46**).^[18] Mindkét molekulának vizsgálták az inhibíciós tulajdonságait és azt tapasztalták, hogy a **12** több, mint harmincszor jobb inhibíciós tulajdonsággal rendelkezik, mint a **46** hidantoin.^[35]

Később 1999-ben Ösz és munkatársai egy másik reakciót mutattak be, melynél kiindulásként cianid származékot (**38**) használtak (4. ábra).^[35]

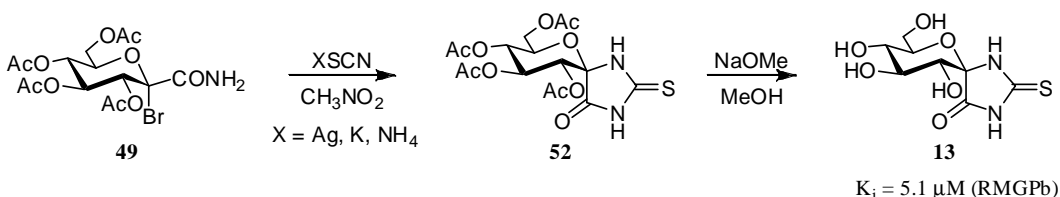

4. ábra: Glükopiranozilidén-spiro-hidantoin szintézis II

Első lépésben gyökösen brómozták a cianidot (**47**). Ezt követően titán-tetraklorid jelenlétében hidratálták a cianidot (**49**), majd ezüst-cianáttal végezték a gyűrűzárást (**50**, **51**). A két izomer aránya **50** : **51** = 1:10 volt. Végül a védőcsoportot Zemplén körülmények között távolították el (**12**, **46**).^[76] Hasonló reakcióúton D-galaktózból,^[76] D-arabinózból^[77] és D-xilózból^[36] is állítottak elő hidantoin származékot.

2.5.1.2 Glükopiranozilidén-spiro-tiohidantoin

A hidantoin származékok analógiájára tiohidantoin származékokat is előállítottak oly módon, hogy a cianátot tiocianátra cserélték. Ebben az esetben csak az R-konfigurációjú származék (**13**) keletkezett (5. ábra).^[78]

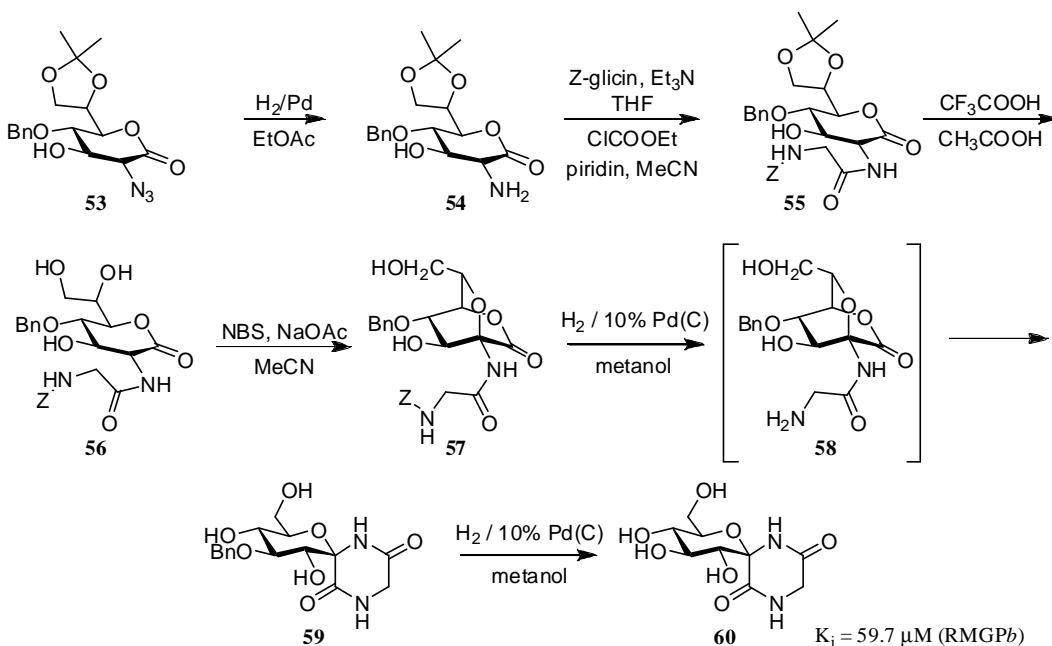

5. ábra: Glükopiranozilidén-spiro-tiohidantoin szintézis

A feltételezhetően S_N2 mechanizmus szerint lejátszódó reakciót^[36] sikeresen végrehajtották még D-galaktóz,^[77] D-arabinóz,^[77] D-xilóz,^[36] és L-ramnóz^[79] származékokból kiindulva. A tiohidantoin származék (**13**) gátlási állandója hasonló a hidantoin származék gátlási állandójához (**12**).^[36]

2.5.1.3 Glükopiranozilidén-spiro-diketopiperazin

Fleet és munkatársai lakton származékból (**53**)^[80] kiindulva glükopiranozilidén-spiro-diketopiperazint (**60**) állítottak elő. A korábbi spirovegyületek jó inhibíciós tulajdonságai miatt feltételezték, hogy ez a vegyület is hasonló képességgel fog rendelkezni (6. ábra).^[73]

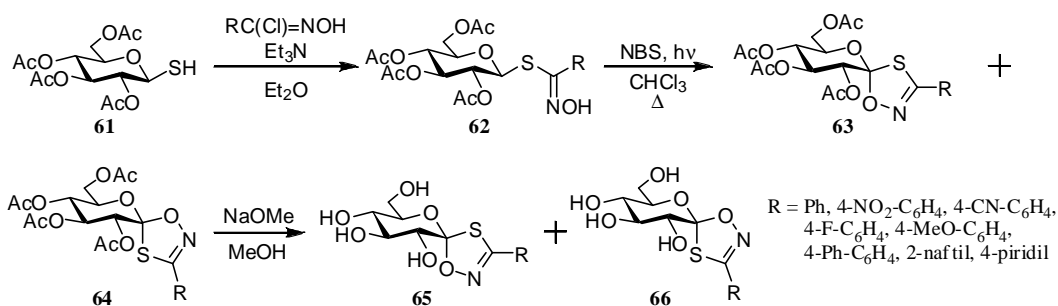

6. ábra: Glükopiranozilidén-spiro-diketopiperazin szintézis

A kiindulási azidolaktontól (**53**) redukcióval előállították az aminolaktont (**54**), ezt követően Z-glicinből etil-klórformiáttal képzett vegyes anhidriddel végzett N-acilezéssel kapták a dipeptid származékot (**55**). A következő lépésben trifluorecetsavas közegben eltávolították az izopropilidén védőcsoportot (**56**), majd oxidatív körülmények között kialakították a biciklusos terméket (**57**). Ezek után hidrogénezéssel felszabadították az aminocsoportot (**58**), ez gyűrűt zárva hozta létre a diketopiperazint (**59**). A benzil védőcsoport eltávolítását követően kapták meg végül a glükopiranozilidén-spiro-diketopiperazint (**60**). Később a reakcióutat megismélték D-mannóz^[81] és L-ramnóz^[32] esetében is. A **60** vegyület inhibíciós állandója elmarad a hidantoin-analógtól (**12**), melyet a karbonilcsoport és az enzim His377 csoportja közötti H-híd kötés hosszabbodásával és a spirogyűrű flexibilisebb tulajdonságával magyaráztak.^[73]

2.5.1.4 Glükopiranozilidén-spiro-oxatiazol

Praly és munkatársai korábbi, szabad gyökös gyűrűzárási kutatásaikat^{[82] [83]} folytatva glükopiranozil-tiohidroximátokkal is gyűrűt zártak, mely így egy új típusú glikogén-foszforiláz enzim inhibitor eredményezett (7. ábra).^[74]

7. ábra: Glükopiranozilidén-spiro-oxatiazol szintézis

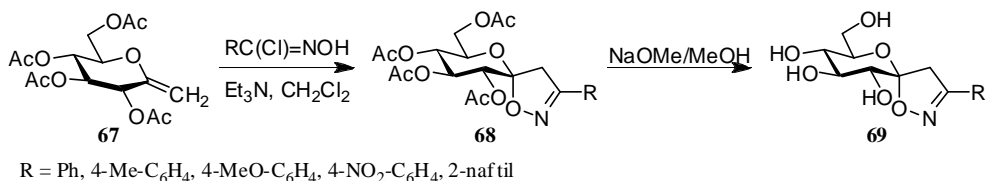
Védett tiolból (**61**) in situ képzett nitril-oxiddal állították elő a tiohidroximátot (**62**). Megvizsgálták, hogy bármelyik anomer származékból (α - vagy β -2,3,4,6-tetra-*O*-acetyl-benzhidroximoil-1-tio-glükopiranoz) is történik a gyűrűzáras, fotolitikus körülmények között epimer ciklizációs termékek (**63**, **64**) keletkeznek, melyből az S-konfigurációjú termék (**63**) volt a főtermék. Az acetyl védőcsoportok eltávolítását Zemplén módszerrel valósították meg (**65**, **66**).^[84] Később ezeket a kísérleteket kiterjesztették, számos szubsztituált származékot állítottak elő az oxatiazol családon belül annak érdekében, hogy minél jobb GP inhibitorokat szintetizáljanak.^[85] A legjobb inhibitornak az a származék bizonyult, mely az R csoport helyén 2-naftilcsoportot tartalmaz. Gátlási állandója $K_i = 0.16 \mu\text{M}$. Ez már a nanomólos nagyságrendben gátol, amit a nagy térkitöltésű apoláris csoport jó elhelyezkedésével indokoltak a β -csatornában.^[74]

2.5.1.5 Glükopiranozilidén-spiro-izoxazolin

2006-ban Praly és munkatársai a glükopiranozilidén-spiro-oxatiazolhoz hasonló szerkezettel rendelkező spiro-izoxazolint (**69**) állítottak elő (8. ábra).^[86]

Exoglikált (**67**) reagáltatva in situ képzett nitril-oxiddal kiváló hozammal, magas regio- és sztereoselektivitás mellett állítottak elő izoxazolin származékokat (**68**), majd Zemplén módszerrel eltávolították a védőcsoportokat (**69**).^[86] Legjobb inhibitornak a

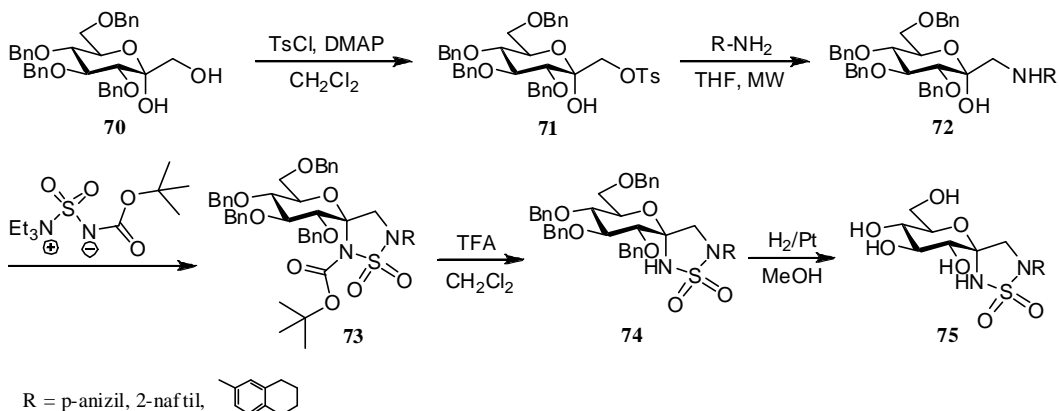
2-naftil származék mutatkozott $K_i = 0.63 \mu\text{M}$ (RMGPb), mely összevethető az oxatiazol molekulákkal.^[72]

8. ábra: Glükopiranozilidén-spiro-izoxazolin szintézis

2.5.1.6 Glükopiranozilidén-spiro-szulfamid

Mivel az oxatiazol és az izoxazolin már bizonyítottan a nanomólos nagyságrendben gátolta a GP enzimet,^[72] Wadouachi és munkatársai a megszerzett ismereteket felhasználva hasonló szerkezeti egységgel rendelkező, spiro-szulfamid származékokat állítottak elő (9. ábra).^[87]

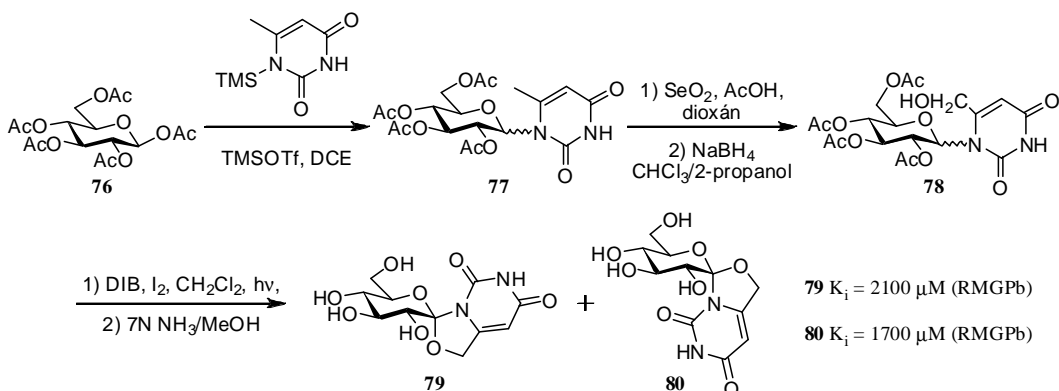

9. ábra: Glükopiranozilidén-spiro-szulfamid szintézis

Az első lépésekben a diol (70) primer hidroxilcsoportját tozilcsoporttal aktiválták (71), majd mikrohullám segítette nukleofil szubsztitúcióban aminra (72) cserélték. Ahhoz, hogy a spiro-származékokat előállítsák, Burgess-típusú reagenst alkalmaztak, mellyel szulfonilcsoportot is be tudtak építeni a gyűrűbe (73). Ezután a Boc védőcsoportot trifluoecetsavas közegben (74), majd a benzil védőcsoportokat katalitikus hidrogénezéssel eltávolították (75). Az R = p-anizil származék esetében a gátlási állandó $K_i = 15 \mu\text{M}$. Ez az érték összemérhető a hidantoin (12) származékok gátlásával.^[87]

2.5.1.7 Glükopiranozilidén-spiro-oxazolo[3,4-c]pirimidin

Mivel a glükopiranozil-pirimidin-nukleozidok jó inhibitorok, illetve a spirohidantoin is hasonló tulajdonsággal rendelkezik, ezért Gimisis és munkatársai e két tulajdonságot ötvözték. Előállítottak egy olyan származékot, amely spirocukorként nukleozidot is tartalmaz (10. ábra).^[66]

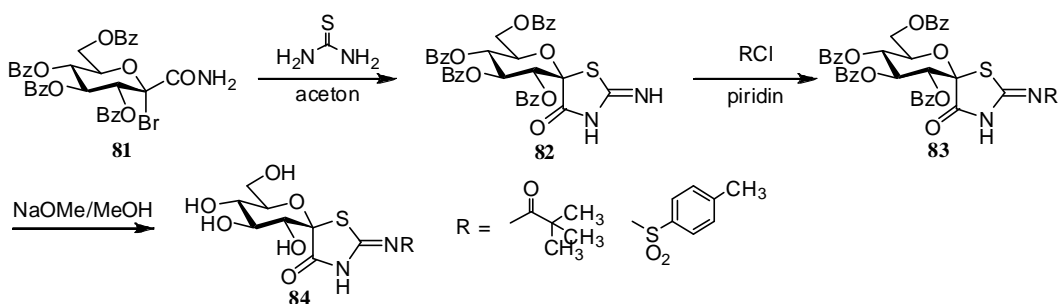

10. ábra: Glükopiranozilidén-spiro-oxazolo-pirimidin szintézis

Vorbrüggen-típusú N-glikozilezéssel acilezett glükózra (**76**) uracil származékot szubsztituáltak (**77**). Szelén-dioxiddal oxidálták az uracil aglikon metilcsoportját, majd a keletkező aldehidet rögtön redukálták (**78**). Gyűrűt zárni az in situ generált hipojodittal sikerült, majd eltávolították a védőcsoportokat (**79**, **80**). A két anomer származék 5:4 (**79**: **80**) arányban keletkezett. Az inhibíciós vizsgálatok kiderítették, hogy a D-glükózzal (**27**) analóg gátlási állandóval rendelkeznek a molekulák.^[66]

2.5.1.8 Glükopiranozilidén-spiro-tiazolidin-4-on

Kutatócsoportunkban Deák Szabina diplomamunkájának keretei között állította elő a spiro-iminotiazolokat (11. ábra).^[88]

11. ábra: Glükopiranozilidén-spiro-tiazolidin-4-on szintézis

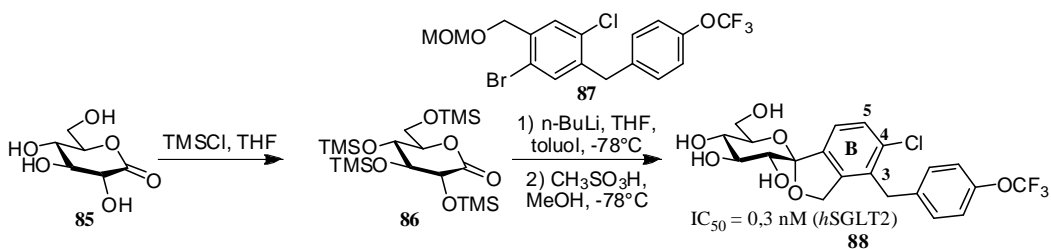
Védett (glükulopiranozil-bromid)onamid származékot (**81**) reagáltatott tiokarbamidral és így kapta a gyűrűzárt terméket (**82**). Az iminocsoport acilezése után (**83**) a védőcsoportokat Zemplen módszerrel távolította el (**84**).^[88] Enzimvizsgálatokban a *tert*-butil származék gátlási állandója $K_i = 137 \pm 15 \mu\text{M}$ (RMGPb), míg a toluilszulfonilcsoportot tartalmazó származék gátlási állandója $K_i = 63 \pm 5 \mu\text{M}$ (RMGPb) lett.^[89]

2.5.2 Nátrium-függő glükóz kotranszporter-2 (SGLT-2) inhibitorok szintézise

Miként korábban a C-5' spirocukor származékoknál említettük, az SGLT2 fehérje gátlásával egy új útvonal jelenhet meg a szervezetben keletkező glükóz eltávolítására. Több típusa van ezeknek az inhibitoroknak, melyeket csoportosíthatunk aszerint, hogy az aglikon milyen atommal kapcsolódik a cukor részhez. Ezt figyelembe véve megkülönböztethetünk C-, N-, O-glikozidokat,^[90] ^[91] illetve nem glikozid típusú vegyületeket.^[92] Ezen felül számos spiro származékot állítottak elő, melyek hatékony gátlószerek bizonyultak.

2.5.2.1 Glükopiranozilidén-spiro-izobenzofurán

Huanwei és munkatársai számos SGLT2 inhibitorot állítottak elő. Ezek röntgenkristallográfiás vizsgálatai megerősítették, hogy az aglikon B-gyűrűjének közel merőlegesen kell elhelyezkednie a szénhidrát származékra, valamint e gyűrű hármas, négyes és ötös helyzetben lévő szubsztituenseinek meghatározó szerepük van a jó gátlási tulajdonság kialakításában (12. ábra).^[93]

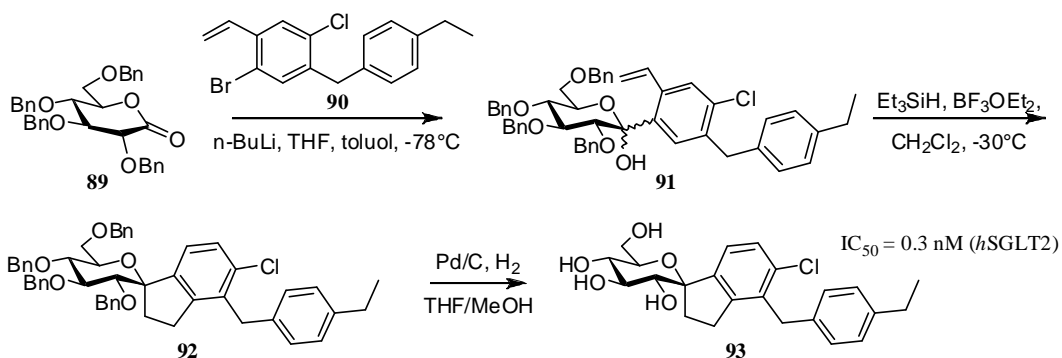
12. ábra: Glükopiranozilidén-spiro-izobenzofurán szintézis

Mivel merőleges szerkezetet spiro származékokkal is lehet biztosítani, ezért szisztematikusan állították elő a megfelelő vegyületeket. Első lépésben a glükonolakton (**85**) hidroxilcsoportjait védtek le trimetilszililcsoportokkal (**86**), ezután addicionálták rá az aglikont (**87**), majd eltávolították a védőcsoportokat (**88**). Mivel ez a típusú reakció

könnyen, kevés lépésben kivitelezhető, ezért számos aglikon típust állítottak elő ezzel a módszerrel. Az előállított származékok a nanomólos nagyságrendben gátolnak, ezért sok származékukat egereken is tesztelték. Eredményük szerint 1-25 mg/kg szájon át való adagolásban már hatásosnak bizonyultak.^[93] Ezen kísérleteket gyógyszercégek is támogatják, ezért szabadalommal is védettek.^{[91] [94]}

2.5.2.2 Glükopiranozilidén-spiro-dihidroindén

Az izobenzofurán analógiájára kísérletet végeztek heteroatom nélküli spirovegyületek előállítására (13. ábra).^[95]

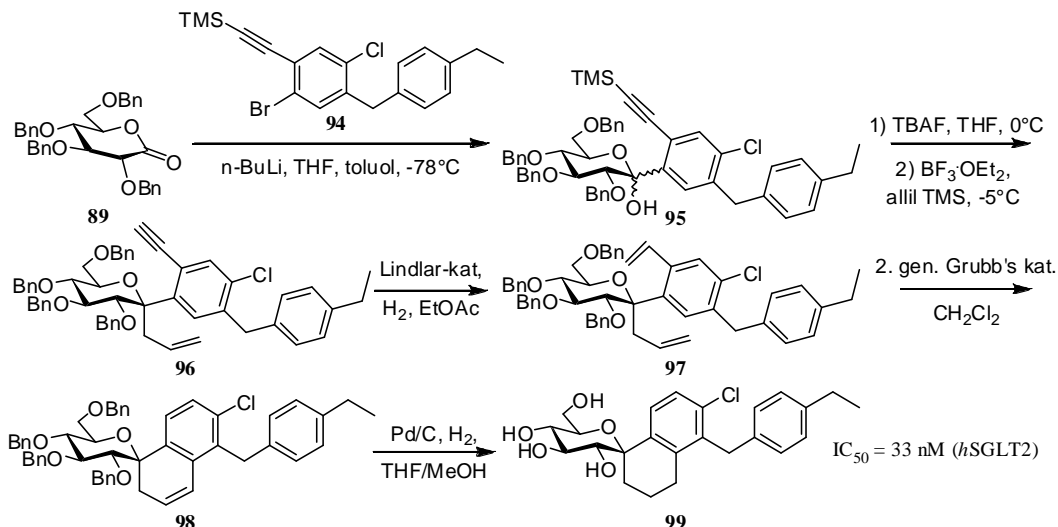

13. ábra: Glükopiranozilidén-spiro-dihidroindén szintézis

A laktonra (89) alkil lítium jelenlétében addicionálták az aglikont (90), mely α és β keveréket (91) eredményezett 1:10 arányban. Trietilszilán és bór-trifluorid dietil-éterát segítségével gyűrűzárás (92) következett, majd az izomereket preparatív LC-MS kromatográfiával választották el egymástól. A védőcsoport eltávolítása után megkapták az indén származékot (93), mely fehérjevizsgálatokban az izobenzofurán származékkal (88) összevethető gátlási állandóval rendelkezik.^[95]

2.5.2.3 Glükopiranozilidén-spiro-tetrahidronaftalin

Az indén szerkezeti hasonlóságára alapozva Chen és munkatársai olyan spiroz származékot állítottak elő, mely 6 tagú gyűrűt tartalmazott (14. ábra).^[95]

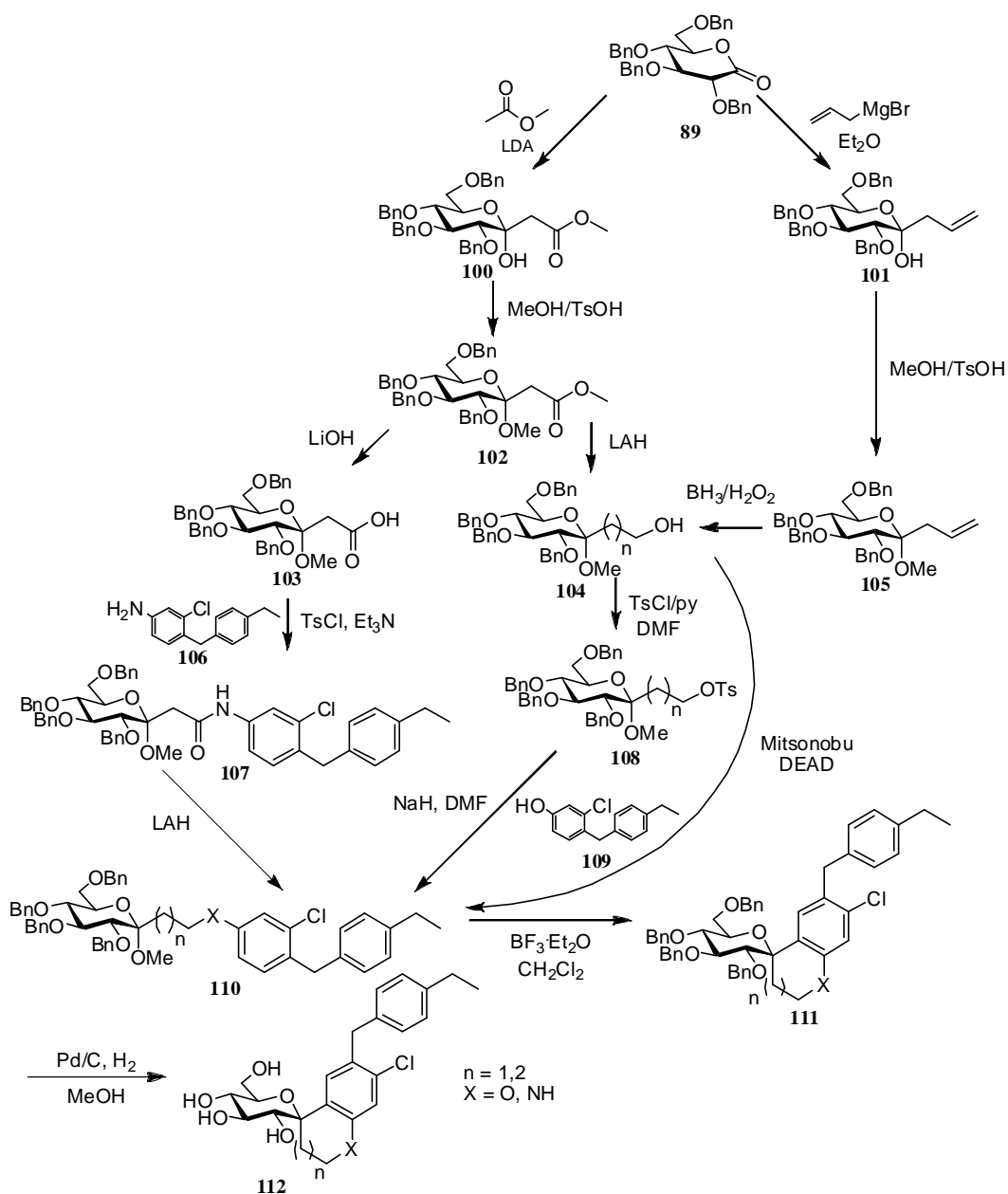
14. ábra: Glükopiranozilidén-spiro-tetrahidronaftalin szintézis

A **89**-es vegyületre addíciónálták *n*-butil lítium jelenlétében a **94**-es aglikont és 1:1 arányban kapták a laktolt (**95**). Ezt követően a trimetilszilil védőcsoportot tetra-*n*-butilammónium fluoriddal eltávolították, majd allilezés következett bór-trifluorid dietiléteráttal (**96**). A hármaskötést Lindlar-katalizátorral redukálták (**97**), majd második generációs Grubb's katalizátorral gyűrűt zártak (**98**). Ezután a védőcsoportokat palládium-szenes redukcióval eltávolították, ami magával vonta a kettőskötés telítését is (**99**). Ez a származék azonban 2 nagyságrenddel nagyobb gátlási állandóval rendelkezik, mint az indén származékok (**93**).^[95]

2.5.2.4 Glükopiranozilidén-spiro-kromán, oxepin és tetrahidrokinolin

Mivel az öt és hattagú spiro-származékok gátlási tulajdonságai a nanomólos nagyságrendbe estek, ezért 2007-ben a Theracos Inc. szabadalmi oltalom alá vette az általuk szintetizált vegyületeket (15. ábra).^[96]

Kiindulási anyagjuk itt is a glükonolakton származék (**89**) volt. Hattagú spirogyűrű előállításánál metil-acetáttal reagáltatták a **89** vegyületet. A lakton oxocsoportjából képződött hidroxilcsoportot metoxicsoporttá alakították (**102**), majd lítium-alumínium hidrides redukcióval kialakították a 2-hidroxietil-csoportot ($n = 1$, **104**). Héttagú spirogyűrű esetén Grignard reakciókörülmények között kapcsolták a molekulára az allilcsoportot (**101**). Ezt követte itt is a hidroxilcsoport védelme (**105**), majd hidroborálással kialakították a 3-hidroxipropil-csoportot ($n = 2$, **104**).

15. ábra: Glükopiranozilidén-spiro-kromán, -oxepin és -tetrahydrokinolin szintézis

A tozilcsoportos aktiválást (**108**) követően kapcsolták fel az aglikon (**109**) részt (**110** X=O). Nitrogént tartalmazó heterociklus esetében a metilésztert tartalmazó vegyületet (**102**) először karbonsavvá alakították (**103**), majd ehhez kapcsolták az aglikont (**106**). A keletkezett amidot (**107**) redukálták (**110** X=NH) és a gyűrűzárás bór-trifluorid dietil-éterátos közegben történt (**111**). Utolsó lépésben a védőcsoportokat távolították el (**112**). Mivel szabadalmi oltalom alatt álló molekulákról van szó, ezért csak annyi adat áll

rendelkezésre, hogy gátlási tulajdonságuk 1 μM -nál kisebb és szelektívek az SGLT2 inhibitorra nézve.^{[91] [96]}

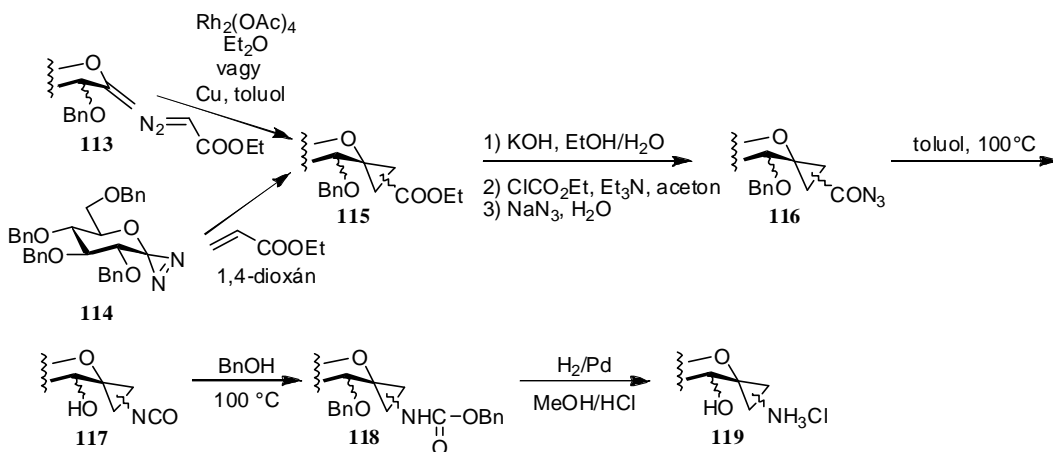
2.5.3 Glükózidáz inhibitorok szintézise

A glükózidáz gátlók hatásukat elsősorban a vékonybélben, az emésztés és felszívódás folyamatában fő szerepet játszó kefeszegély sejtjeire fejtik ki. Gátolják a szénhidrátok lebontásában kulcsszerepet játszó enzimek működését, mint például a maltáz, izomaltáz és szacharáz enzimeket. Így a komplex szénhidrátok nem tudnak lebomlani, ezáltal nem szívódnak fel, és az étkezés utáni vércukorszint nem emelkedik meg jelentősen. Mellékhatásként emésztőrendszeri panaszok (puffadás, hasmenés) fordulhatnak elő.^[97]

A glükózidáz inhibitorok első képviselői már évek óta megvásárolhatóak Európában, így Magyarországon is. Először a Baeyer AG hozta forgalomba az akarbóz hatóanyagú gyógyszert Glucobay® néven (ugyanazt Precose® néven Észak-Amerikában és Prandase® néven Kanadában forgalmazzák).^[98] A miglitol hatóanyag tartalmú Glyset® a Pfizer terméke,^[99] illetve α -glükózidáz inhibitor még a voglibose is, melyet számos néven forgalmazznak a Távols-Keleten, elsősorban Japánban, Kínában és Indiában.^{[100] [101]}

2.5.3.1 Glükopiranozilidén-spiro-ciklopropilammónium-klorid

Molekulamodellezési számítások alapján Vasella és munkatársai olyan spirozármazékokat állítottak elő, mely a *Sulfolobus solfataricus* baktérium β -glükózidáz enzim aktív centrumához kapcsolódik (16. ábra).^[102]

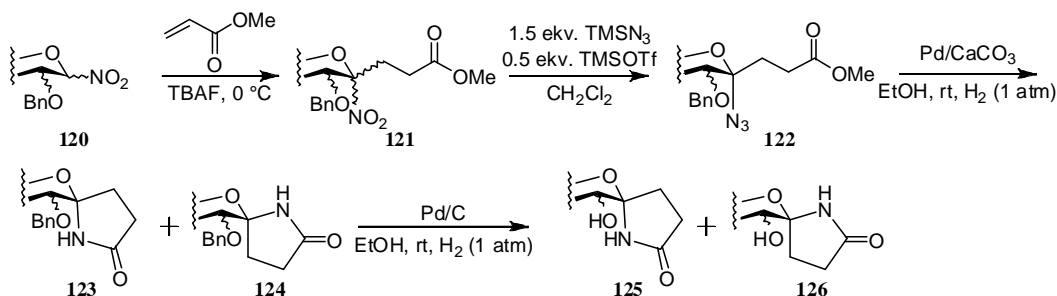

16. ábra: Glükopiranozilidén-spiro-ciklopropilammónium-klorid szintézis

Kiindulásnak manno- és galaktopiranozilidén *exo*-glikálokat (**113**) vagy glükopiranozilidén-diazirint (**114**) használtak. Az *exo*-glikálok gyűrűzárásához etil-diazoacetátot használtak, így a karbén a reagensen keletkezett és a glikál kettőskötésére addíciónálódott. A diazirin származékoknál ez a mechanizmus fordítva történt, a karbén a cukorgyűrűn alakult ki és az etil-akrilát kettőskötésére addíciónálódott. A négyfajta ciklopropán-karbonsavészter izomer (**115**) szétválasztásához HPLC kromatográfiát használtak, melyeken ezek után külön-külön hajtották végre ugyanazokat a lépéseket. A kapott észtert elhidrolizálva keletkezett a megfelelő karbonsav, majd savklorid képzés és nátrium-aziddal való reakció után kapták az acil-azid (**116**) származékokat. Termolízist követően izocianát (**117**) keletkezett, melyet benziloxi-karbonil csoporttá alakítottak (**118**) és az utolsó lépésben az összes védőcsoportot eltávolították (**119**). Mindegyik származék IC₅₀ értéke 48-0.43 μM között szóródik, melyet több forrásból izolált α- és β-glükozidáz és galaktozidáz enzimmel is megmértek.^[102]

2.5.3.2 Glükopiranozilidén-spiro-pirrolidin-2-on

Vankar és munkatársai vizsgálták, hogyan lehet funkcionalizálni az 1-nitro-cukorszármazékokat, majd ezekből további kísérleteket végeztek a nukleofil szubsztitúció, illetve a gyűrűzárás tanulmányozására (17. ábra).^[103]

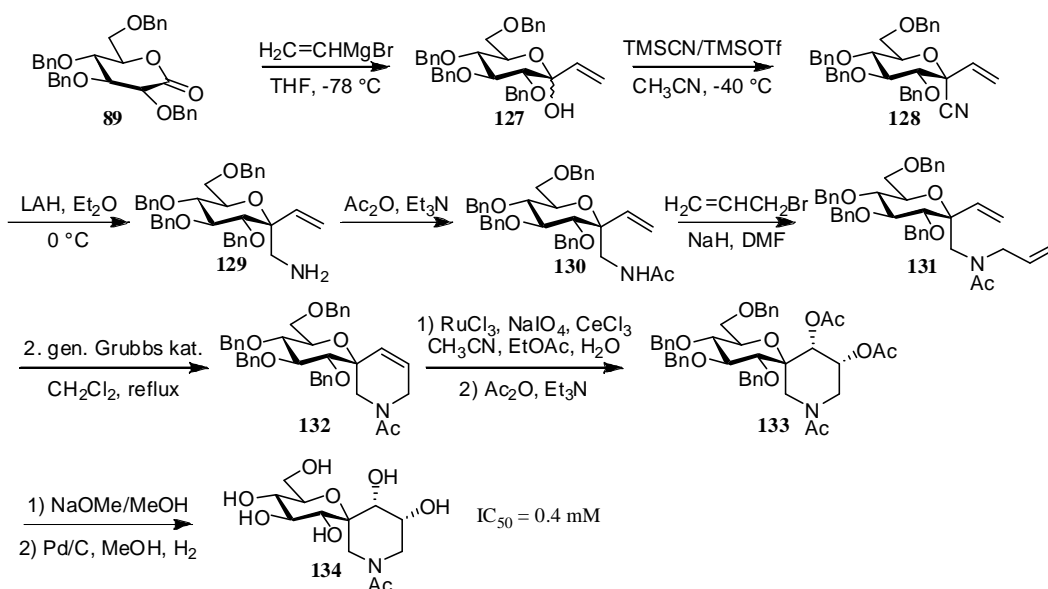
17. ábra: Glükopiranozilidén-spiro-pirrolidin-2-on szintézis

Kiindulási anyagként a D-glükóz és a D-mannóz nitroszármazékát (**120**) használták. Első lépésben metil-akriláttal reagáltatták a cukrot katalitikus mennyiségű tetra-*n*-butilammónium-fluorid mellett (**121**). Lewis sav katalizátort alkalmazva jó hozammal kapták az azid származékot (**122**). Palládiumos redukció után az amin gyűrűt zárt és megkapták a spiro-származékokat (**123**, **124**), majd reduktilvan eltávolították a védőcsoportokat (**125**, **126**). Inhibíciós vizsgálataikban végül megállapították, hogy a

szarvasmarhából izolált β -glükozidáz és mannozidáz enzimek ellen hatásos inhibitorok. Az IC_{50} értékük 160-400 μ M nagyságrendbe esett.^[103]

2.5.3.3 Glükopiranozilidén-spiro-izofagomin

A nitrogén tartalmú heterociklust tartalmazó glükozidáz inhibitorok különösen érdekes területét képezik a molekuláknak. Számos glükozidáz, mannozidáz inhibitor került ki ezen származékok közül.^[104] Vankar és munkatársai az eddigi eredményeket felhasználva szerkezetileg hasonló aglikon részt alakítottak ki a cukoryűrűn (18. ábra).^[105]

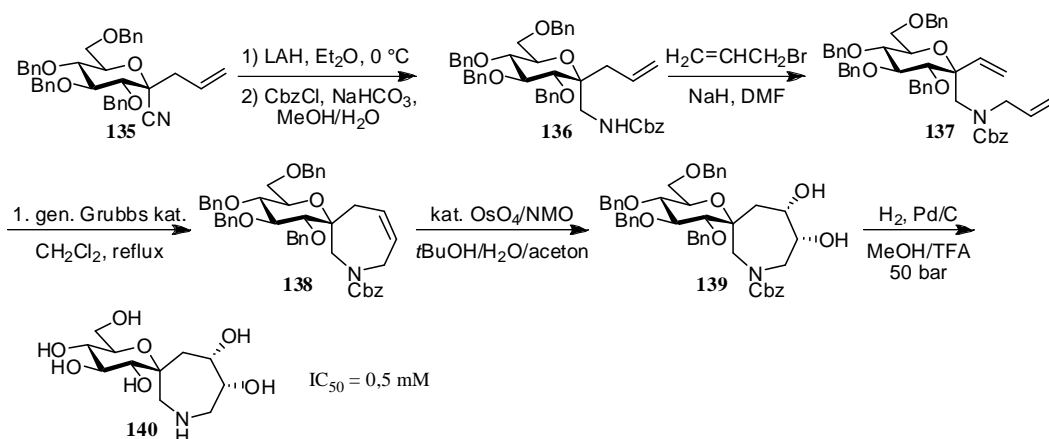

18. ábra: Glükopiranozilidén-spiro-izofagomin szintézis

A D-glükono-1,5-laktont (**89**) vinil-magnézium-bromiddal reagáltatták Grignard-reakciókörülmények között. Az így keletkezett 1-C-vinil-hexopiranozt (**127**) glikozil-cianiddá (**128**) alakították. Lítium-alumínium-hidriddel redukálták primer-aminná (**129**). Acetilcsoporttal védték a szabad amint, majd az így keletkezett amidből (**130**) allil-bromiddal kialakították a diént (**131**). Második generációs Grubb's katalizátorral gyűrűt zártak (**132**), majd ruténium katalizált dihidroxilezés következett és ecetsavanhidriddel védték a két hidroxilcsoportot (**133**). Utolsó lépésként eltávolították a védőcsoportokat (**134**). Az így előállított izofagomin származék szelektív gátlást mutat a *Canavalia ensiformis*ből kivont α -mannozidázra ($IC_{50} = 0.4$ mM).^[105]

2.5.3.4 Glükopiranozilidén-spiro-azepán

Miként az izofagomin előállításánál, ebben az esetben is hasonló lépéseket használtak a cianid származék képzéséhez, azzal a különbséggel, hogy allil-magnézium bromidot addíciónáltak a laktonra (19. ábra).^[105]

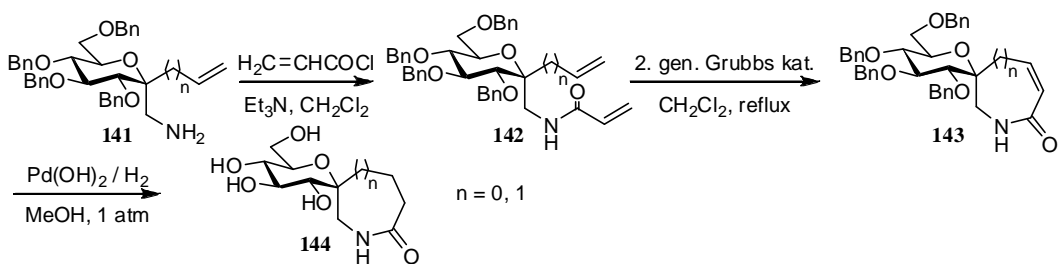

19. ábra: Glükopiranozilidén-spiro-azepán szintézis

Az amin védelmére Cbz-kloridot használtak (136), majd N-allilezést követően (137) első generációs Grubb's katalizátorral zártak gyűrűt (138). Oxidálószerként ozmium-tetroxidot alkalmaztak (139), majd a védőcsoportokat redukítván eltávolították (140). A keletkezett vegyület ugyancsak szelektív gátlást mutat a *Canavalia ensiformis*ből kivont α -mannozidázra (IC₅₀ = 0.5 mM).^[105]

2.5.3.5 Glükopiranozilidén-spiro-laktám

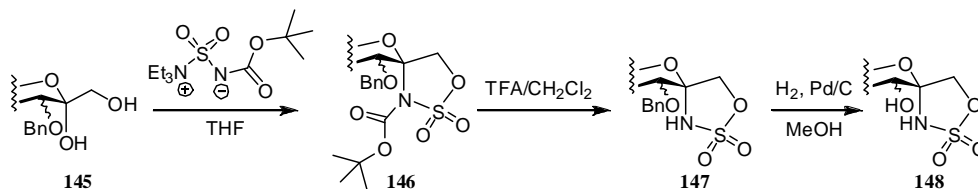
A kezdeti reakciólépések ez esetben ugyancsak hasonlóak az előbb bemutatott vegyületekhez (20. ábra).^[105] A különbség abban áll, hogy az aminosoprotot akroilezték (142), emiatt a gyűrűzárt termékénél spiro-laktám gyűrűt kaptak (143). Mind a két származék (144) szelektív gátlást mutat a *Canavalia ensiformis*ből izolált α -mannozidázra. A spiro-piperidin származék (144 n=0) IC₅₀ = 1.2 mM, míg az azepán származék (144 n=1) IC₅₀ = 2.7 mM-os értékkel rendelkezik.^[105]

20. ábra: Glükopiranozilidén-spiro-laktám szintézis

2.5.3.6 Spiro-szulfamidát

Wadouachi és munkatársai 2009-ben előállították a spiro-szulfamidát származékot. Mivel ilyen vegyületeket előttük kizárólag 2-dezoxi származékokkal szintetizáltak, ezért ők glükóz és mannóz származékokból (**145**) indultak ki (21. ábra).^[106]

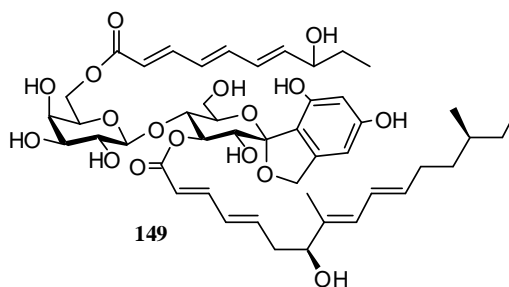

21. ábra: Spiro-szulfamidát szintézis

Metil-N-(triethyl-ammónium-szulfonil)karbamáttal megtörtént a gyűrűzárás (**146**) majd a *tert*-butiloxikarbonilt trifluorecetsavas közegben hasították le (**147**). A benzil védőcsoportokat redukciósan távolították el (**148**). A származék gátlási állandója α -glikozidázzal szemben $K_i = 190 \mu\text{M}$.^[106]

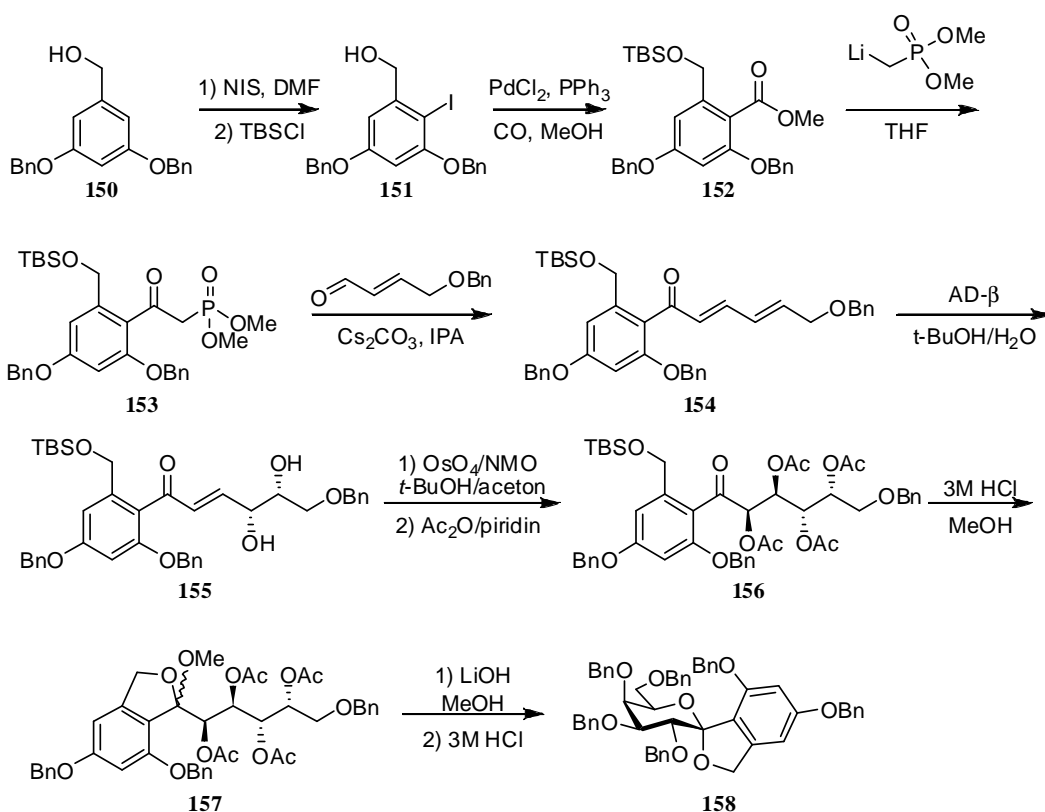
2.5.4 Gombaellenes szerek

A gombaellenes szerek fontos képviselője a papulakandin, melynek 4 típusa létezik (papulakandin A-D). Legaktívabb tagja a papulakandin C (**149**). Feltételezett hatásmechanizmusa szerint gátolja az 1,3- α -D-glükán szintáz, mely létfontosságú a gomba sejtfalának felépítésében, de nem található meg az emberi sejtben, így eredményesen használható beteg kezelésében.^[107]

2.5.4.1 Papulakandin származék

A papulakandinban található spiro-izobenzofurán rész kulcsszerepet játszik a gombaellenes hatásban. Felfedezték, hogy ezek a molekulák a *P. carinii* pneumonia származékok ellen is hatásosak, melyek leggyakrabban az AIDS-es betegek szervezetét támadják meg. Miután a papulakandin D totálszintézisét Willardsen és munkatársai publikálták,^[108] más cukoryűrűvel is szintetizáltak papulakandin származékokot (mannóz, allóz).^[109] ^[110] Ezen reakciók hátránya, hogy hosszú reakcióutat és számos analóg származékokat eredményeznek, ezért O'Doherty és munkatársai egy rövidebb és szelektívebb utat találtak a galaktóz papulakandin szintéziséhez (22. ábra).^[107]

AD- β = 4% OsO₄, 4.1% (DHQD)₂PHAL, 3 ekv. K₃Fe(CN)₆, 3 ekv. K₂CO₃, 1 ekv. MeSO₂NH₂)

22. ábra: Papulakandin rész szintézis

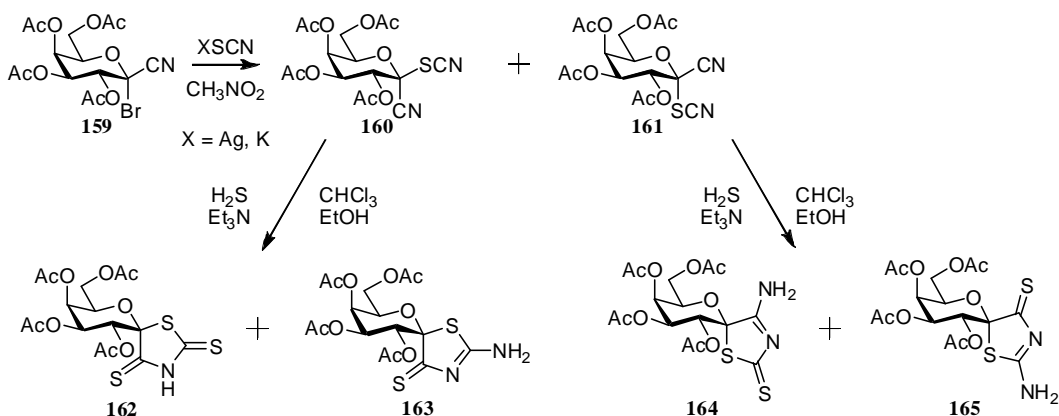
Ez a származékszintézis eltér az eddigi gyakorlattól, ugyanis ebben a szintézisben nem az aglikon részt alakítják ki utólag, hanem magát a cukor részt hozzák létre szintetikusán. Első lépésben a benzil-alkoholt (150) szelektíven jódoszzák N-jód-szukcinimiddel (151), majd a hidroxilcsoportot védik tributilszilil védőcsoporttal. A karbonilezési reakcióban palládium katalizátorral kialakítják a metilésztercsoportot (152),

majd lítium-trimetil-foszfáttal megkapják a β -ketofoszfát származékot (**153**). Ezután 4-benziloxibut-2-énallal reagáltatják a ketofoszfátot és jó hozammal kapják a dienon származékot (**154**). A következő lépésben Sharpless AD-keverékkel enantioszelektíven kialakítják a diolt (**155**). Up-John eljárással a kettőskötések helyén ugyancsak hidroxilcsoportokat hoznak létre, majd ezeket ecetsavanhidriddel levédik (**156**). A tributil-szilil csoportot szelektíven eltávolítják, majd sósavval gyűrűvé zárják (**157**). Az acetát csoportot lítium-hidroxidos közegben távolítják el, majd az ezt követő sósavas kezelés hatására megtörténik a cukor gyűrűvé zárása (**158**).^[107] A papulacandin C (**149**) *in vitro* végzett gátlási tulajdonsága a módosított élesztőgombából kivont β -1,3-glükán szintáz ellen (pbr1-8) $IC_{50} = 0.02 \mu\text{g/ml}$.^[111]

2.5.5 Egyéb származékok

2.5.5.1 Galaktopiranozilidén-spiro-tiazolin és tiazolidin

1999-ben Ösz és munkatársai számos kísérletet végeztek tiocianátok gyűrűzárásával kapcsolatban. Nekik sikerült először előállítani glikozil-tiocianátot kvaterner anomer centrumon, majd egyértelműen bizonyítani annak szerkezetét (23. ábra).^[112]

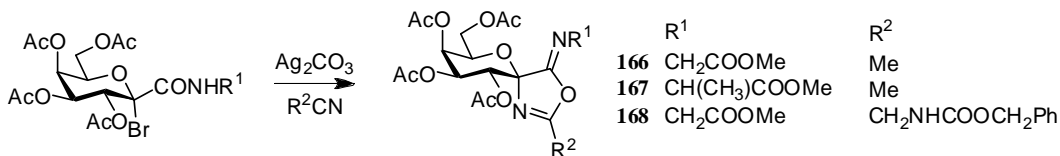

23. ábra: Galaktopiranozilidén-spiro-tiazolin és tiazolidin szintézis

Védett bróm-cianidból kiindulva (**159**) ezüst- és kálium-tiocianáttal mind a két epimer termék (**160**, **161**) létrejön, melyből a **160** a kinetikus termék, a **161** a termodinamikailag stabilabb termék. Végül kénhidrogén addíciójával, majd az ezt követő gyűrűzárással alakították ki a megfelelő termékeket (**162** - **165**).^[112]

2.5.5.2 Galaktopiranozilidén-spiro-oxazolin

Oligopeptidet tartalmazó anomer α -aminosavak szintézise közben Somsák és munkatársai 2011-ben előállítottak spiro-oxazolin vegyületeket (24. ábra).^[113]

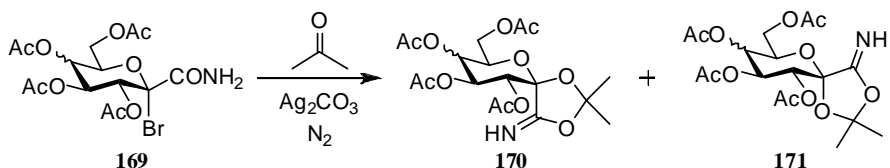

24. ábra: Galaktopiranozilidén-spiro-oxazolin szintézis

Brom-amid származékot reagáltattak ezüst karbonáttal, a **166** és a **167** esetében acetonitrilt, a **168** esetében nitrometán használva oldószerként. Míg a **166** és a **167** esetében közepes hozammal (65%, 43%) állították elő az oxazolint, addig a **168** esetében ugyanezt alacsony hozammal (29%) kapták meg. Mivel ezen reakciók célja az oligopeptidet tartalmazó aminosav szintézise volt, ezért ezek a származékok köztiterméként szerepeltek és a későbbiekben gyűrűnyitás következett.^[113]

2.5.5.3 Glüko- és galaktopiranozilidén-spiro-1,3-dioxolán

1999-ben Somsák és munkatársai új típusú glikomimetikumok előállításában tapasztalták, hogy egy addig ismeretlen spiro-származék keletkezett (25. ábra).^[114]

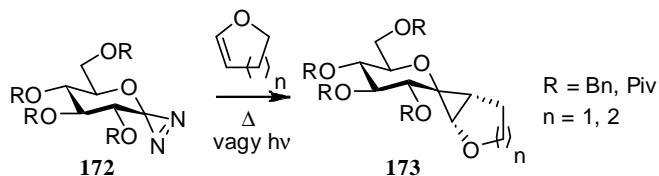

25. ábra: Spiro-1,3-dioxolán szintézis

Glükopiranozilidén és galaktopiranozilidén származékból (**169**) kiindulva Königs-Knorr féle reakcióban állítottak elő spiro-dioxolán származékot. **170** lett a főtermék, mely több mint 70%-ban keletkezett, a **171** mint melléktermék kevesebb, mint 10%-ban volt jelen.^[114]

2.5.5.4 Glükopiranozilidén-spiro-2-oxabiciklo[3.1.0]hexán és spiro-2-oxabiciklo[4.1.0]heptán

A nukleofil karakter tanulmányozása céljából vizsgálták Vasella és munkatársai a diazirinek reakcióját elektronban gazdag alkénekkal (26. ábra).^[115]

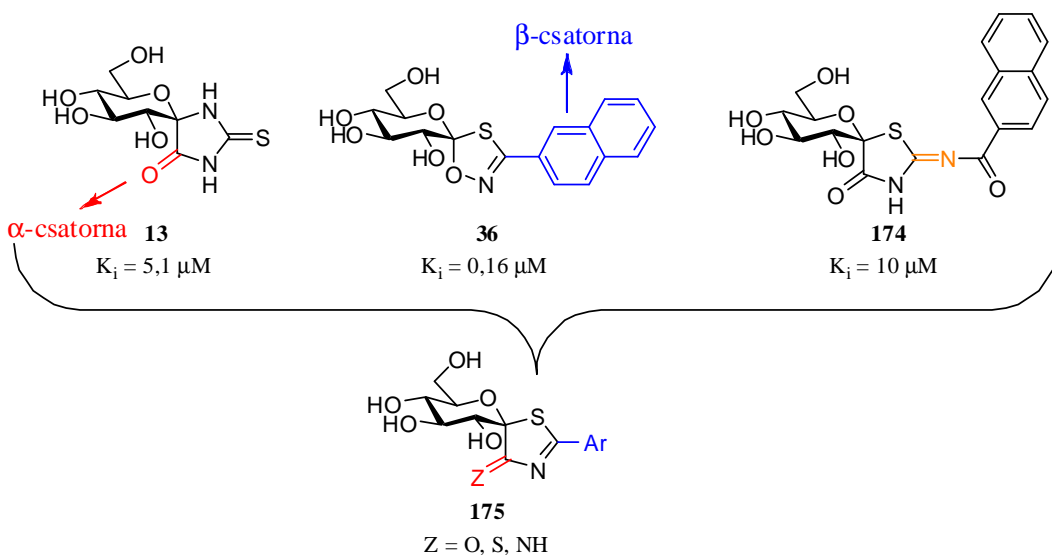
26. ábra: Glükopiranozilidén-spiro-oxabiciklus szintézis

Kísérleti tapasztalatukból arra a következtetésre jutottak, hogy fotolitikus (-20 °C és -40 °C között) körülmények között jobb hozammal mennek a reakciók, mint termolitikus (45 °C) körülmények között. Főtermékként a glükopiranozil-azin dimer származékát kapták, míg a kívánt molekulát (**173**) csak melléktermékként izolálták.^[115]

3 Saját vizsgálatok

3.1 Célkitűzés

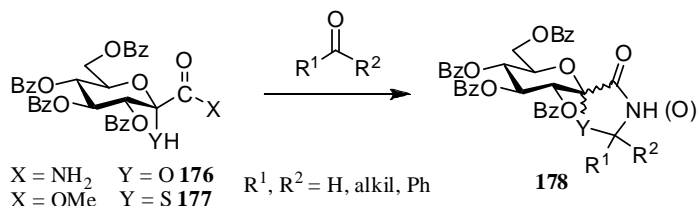
Irodalmi előzmények alapján megvizsgáltuk a jó gátló tulajdonsággal rendelkező spirocukor származékok szerkezetét és a GP enzimmel kialakított kölcsönhatásaikat. A tiohidantoin (**13**) **oxo-csoportja** az enzim α -csatornájában helyezkedik el, így hidrogén híd kötést tud kialakítani. Emiatt csökken az inhibíciós állandó értéke, így ennek a csoportnak a megléte előnyös a kialakítandó szerkezeten. Az oxatiazolin (**36**) **nagy térkitöltésű, apoláris csoportja** a GP enzim β -csatornájában tud elhelyezkedni. Az itt található enzim oldalláncokkal van der Waals-típusú kölcsönhatások révén már a nagyon alacsony mikromólos tartományban gátol a **36**. Ez az orientáció még úgy is kedvezőnek bizonyult, hogy nincs α -csatornában elhelyezkedő csoport a molekulán. A tiazolon származék (**174**) **imino csoportja** a β -csatorna irányába mutat. Ezen rész szubsztituálásával az apoláris csoportot tudjuk a molekulára kapcsolni. A **174** esetében azonban az apoláris csoport és a spirogyűrű közötti távolság nagy, a molekula nem illeszkedik megfelelően az enzim β -csatornájába és az erős gátlás elmarad. Az eredményeket összegezve célul tűztük ki olyan spirovegyületek (**175**) szintézisét, melyek az említett molekulák előnyös tulajdonságait ötvözni tudják, a GP enzim α -, és β -csatornájában is el tudnak helyezkedni. A spirogyűrű esetében az α -csatorna irányába néző rész lehet oxigén, kén és imino csoport is (27. ábra).

27. ábra: A tervezett molekulák szerkezeti képlete

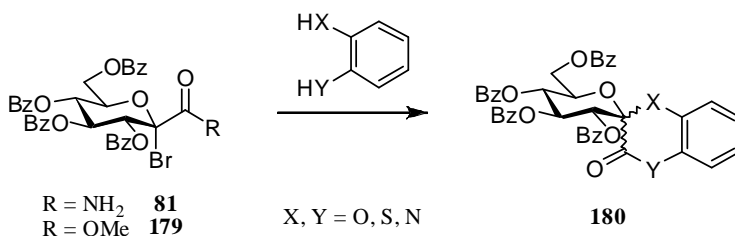
Vizsgálni kívántunk további spirociklizációs lehetőségeket is a **175** vegyület kiindulási anyagaiból (3.2 fejezet).

Célunk volt tehát aldonsav származékok (**176**, **177**) keton vagy aldehid beépüléssel járó reakcióinak vizsgálata (28. ábra) és (ulozil-bromid)onsav reakcióinak vizsgálata bifunkciós aromás rendszerekkel (29. ábra).

28. ábra: Keton/aldehid beépüléssel járó vegyületek tervezett szerkezete

Bifunkciós aromás rendszerek vizsgálatára két hasonló reakció található az irodalomban. Az első esetben D-arabinopiranozil-bromid vegyületeket reagáltattak 2-nitrofenol származékokkal, majd redukciót követően kialakították a spirogyűrűt.^[116] A másik esetben C-glikozil származékot reagáltattak 2-amino-tiofenollal, viszont ott gyűrűzárás nem történt.^[117]

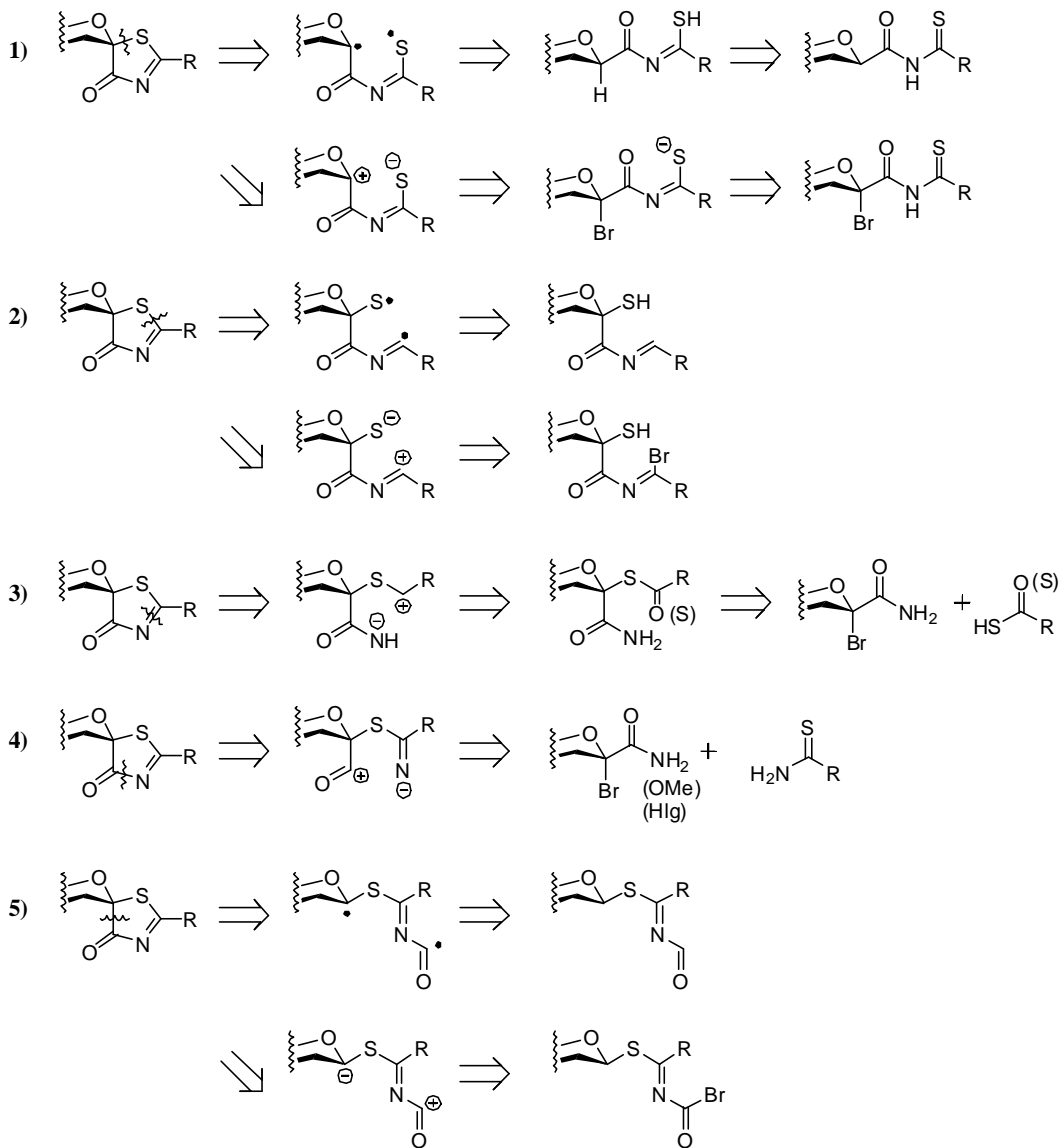

29. ábra: Bifunkciós aromás vegyületek tervezett gyűrűzárása

3.2 Célvegyület retroszintetikus analízise

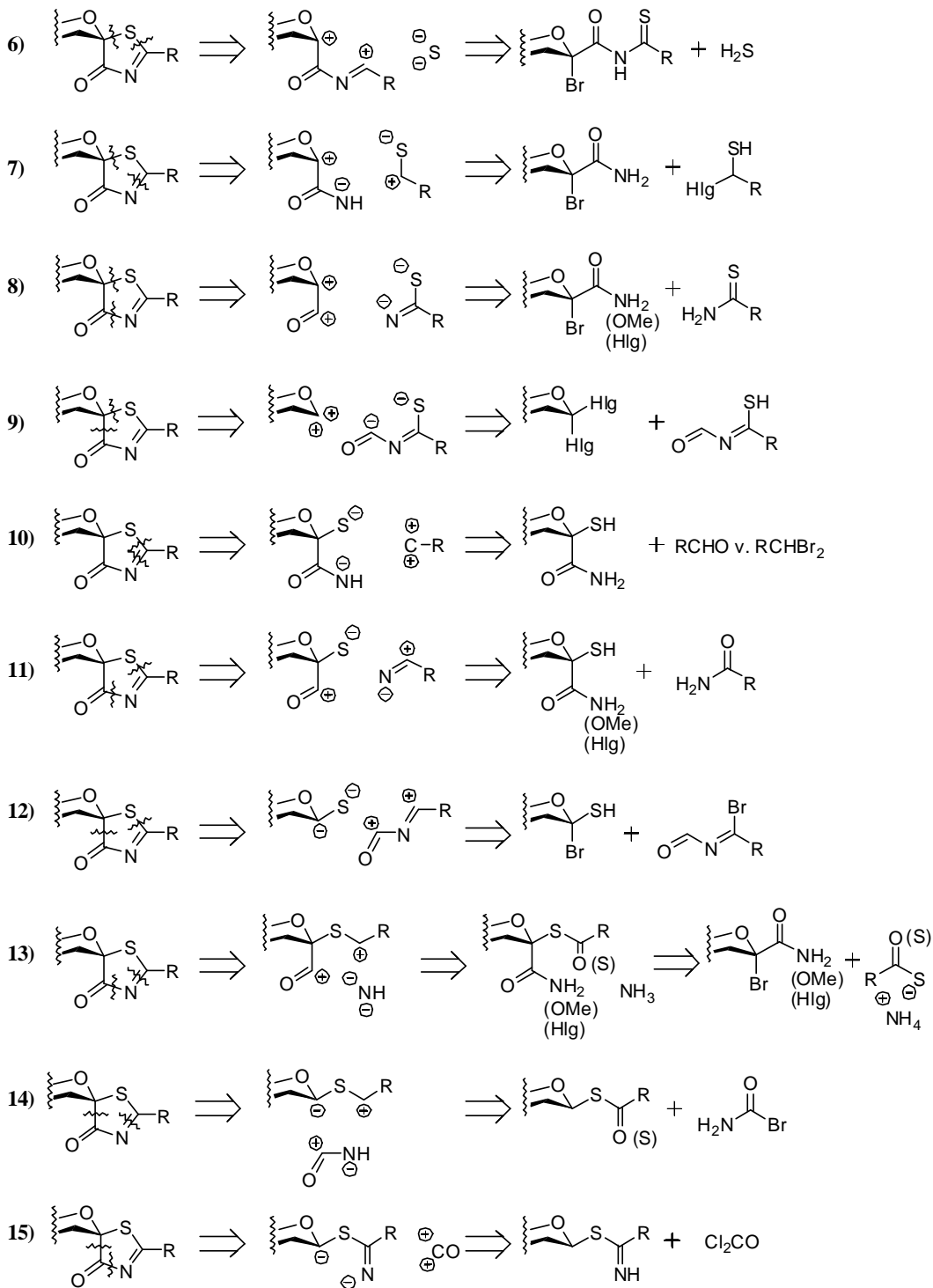
A 175-ös vegyület szerkezetének kialakításához felmértük a retroszintetikus utakat, melyek felírásánál kétféle mechanizmust vettünk számításba, a homo- és heterolitikus kötéselválasztást. Ezeket csoportosítottuk aszerint, hogy a kiindulási anyagok vázához egy vagy két kötés szétválasztása szükséges.

3.2.1 Egy kötés szétválasztása

30. ábra: Egy kötés szétválasztását bemutató retroszintetikus utak

3.2.2 Két kötés szétkapcsolása

31. ábra: Két kötés szétkapcsolását bemutató retroszintetikus utak

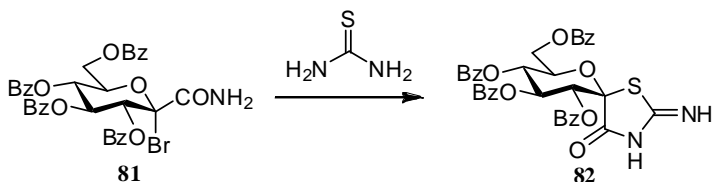
A lehetséges kiindulási anyagokat négy nagyobb csoportba soroltuk:

- I (Glikulopiranozil-bromid)onamid származékok: A 3), 4), 7), 8), 13) reakcióút. Ezen retroszintézisek végeredményét összesítve a szintézisutak két különböző kiindulási vegyületből származtathatóak:
- Ia 4), 8) reakcióutak a (glikulopiranozil-bromid)onamid (**81**) és tioamidok reakciójához vezetnek.
- Ib 3), 7), 13) reakcióutak a (glikulopiranozil-bromid)onamid (**81**) és tiokarbonsavak vagy ditiokarbonsavak reakciójához vezetnek.
- II N-tioacilezett-(glikulopiranozil-bromid)onamid származékok. Ebbe a csoportba tartozik az 1) és a 6) reakcióút. Ez a csoport némi átfedést mutat a I. csoporttal, mivel ezek a vegyületek is (glikulopiranozil-bromid)onamid származékokból (**81**) állíthatók elő, viszont míg a I. csoportnál közvetlenül az onamidból (**81**) történik a gyűrűzárás, addig itt egy köztitermék is előállításra kerül, majd ebből következik a gyűrűzárás.
- III 2-tio-glikulozonsav származékok. Ide tartozik a 2), 10), 11), 12) reakcióút. A 12) esetben viszont már a reakciótervezésnél megvalósíthatósági kérdések merülnek fel. Az anomer centrumon egyszerre található bróm és tiol csoport nagy valószínűséggel instabil és egy hidrogén-bromid eliminációt követően tiolakton képződésével stabilizálódhat. Másrészt az anomer centrum közvetlen brómozása úgy, hogy már tiol csoportot tartalmaz, nem lehetséges, dimer származék képződik.^{[118] [119]} A 2) reakció esetében pedig irodalmi előzmény nélküli az egyazon atomhoz kapcsolódó tiol és N-alkilidén-amid funkciós csoportok kialakítása.
- IV Nagymértékben valószínűtlen: 5), 9), 14), 15) reakciók. Az 5), 14), 15) reakcióút esetében az anomer centrum negatív töltéssel rendelkezik. Ilyen részecskék képződése csak különleges feltételek mellett lehetséges.^[120] Az 5) reakcióút esetében az imidotioát származék képzése is nehézségekbe ütközik. A 9) reakcióút dihalogén származékainak szintézise az irodalomban megtalálható,^[121] viszont a reaktáns nem, ilyen vegyület előállítása nagymértékben valószínűtlen.

Mivel kutatócsoportunkban korábban eredményes vizsgálatokat folytattak 1,3-tiazolidin-4-on származék (82) előállítására, mely hasonló szerkezettel rendelkezik, mint a célvegyületünk (175), így e kutatások mentén kezdtem el kísérleteimet.

3.3 1*R*-1,5-Anhidro-2,3,4,6-tetra-*O*-benzoil-D-glucitol-spiro-[1.5]-2-imino-1,3-tiazolidin-4-on előállításának vizsgálata (Ia retroszintetikus út)

A 82 vegyületet kutatócsoportunkban először Deák Szabina állította elő (11. ábra).^[88] Az általa használt körülmények között (aceton, 1.5 ekv. tiokarbamid, reflux, 5 nap) a heterociklus előállításakor 72%-os konverzió mellett 82%-os kitermelés valósult meg. A konverzió javítása és a reakcióidő rövidítése érdekében különböző reakciókörülményeket vizsgáltunk meg (32. ábra).

Sor	Tiokarbamid mennyiség (ekv.)	Reakciókörülmények	Oldószer	Konverzió*	Kitermelés*
1	1,5	100 W, 30 perc, 95 °C	etanol	40%	96%
2	1,5	150 W, 30 perc, 95 °C	aceton	41%	99%
3	1,5	100 W, 30 perc, 120 °C	etanol	95%	36%
4	1,5	100W, 30 perc, 170 °C	etanol	68%	70%
5	5	100 W, 60 perc, 120 °C	etanol	51%	96%
6	5	150 W, 60 perc, 120 °C	aceton	60%	89%
7	10	100 W, 60 perc, 120 °C	etanol	82%	97%
8	10	150 W, 60 perc, 120 °C	aceton	57%	99%
9	5	100 W, 60 perc, 170 °C	etanol	bomlás	
10	10	100 W, 60 perc, 170 °C	etanol	bomlás	
11	10	100 W, 60 perc, 120 °C, Ar	etanol	71%	60%
12	5+5x1	reflux, 11 nap	etanol	80%	81%
13	5+5x1	reflux, 11 nap	aceton	89%	86%
14	2	160 °C, olajfürdő, 15 perc	-	bomlás	
15	1,5	180 °C, MW, 5 perc	-	bomlás	

* Függelék I

32. ábra: Spiro-imino-tiazolon előállításakor vizsgált reakciókörülmények

Oldószerként etanolt és acetont használtunk a reakciókban. Mivel ezek forráshőmérséklete normál körülmények között nem túl magas (etanol 78.3 °C, aceton 56.3 °C), ezért mikrohullámú technikát is alkalmaztunk. 3 hőmérsékleti tartományt

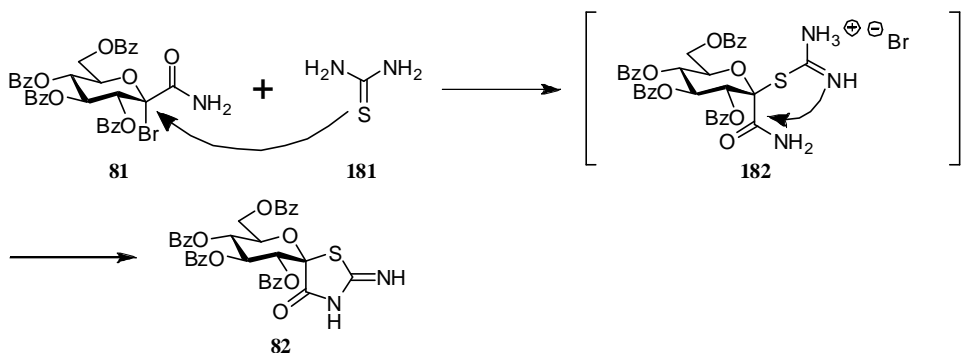
vizsgáltunk, a 95 °C, 120 °C és 170 °C-ot (32. ábra 1-4. sor). Ezek közül 120 °C-os hőmérsékleten valósult meg a legjobb konverzió – bár a melléktermékek nagy száma miatt a kitermelés lecsökkent – a későbbiekben ezen a hőmérsékleten végeztük a további kísérleteket. A konverzió elősegítése végett a reakcióidőt meghosszabbítottuk 60 percre. Megvizsgáltuk a tiokarbamid mennyiségének hatását a reakciónkra. 5 és 10 ekvivalens tiokarbamidot alkalmazva (5-8. sor) konverzió szempontjából a 10 ekvivalens tiokarbamid használata vezetett a legjobb eredményre. Mivel ez a változtatás sem vezetett teljes konverzióra, ezért 5 és 10 ekvivalens tiokarbamiddal magasabb hőmérsékleten is végrehajtottuk a reakciót (9-10. sor), itt viszont már bomlást tapasztaltunk.

Vizsgáltuk az oxigén hatását a reakciónkra és argon atmoszférában, oxigén kizárásával is megvalósítottuk az átalakulást, de ez esetben valamivel rosszabb konverziót értünk el (11. sor).

Normál körülmények között is megismételtük a reakciót úgy, hogy már kezdetben 5 ekvivalens tiokarbamiddal indítottuk el a reakciót, majd naponta plusz egy ekvivalens tiokarbamidot adtunk a rendszerhez (12-13. sor). Ezen körülmények között nőtt a konverzió, de a 11 napos reakcióidő túl hosszú volt.

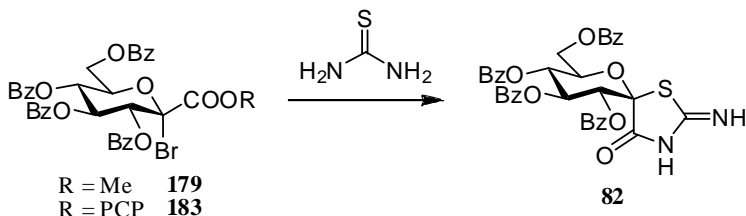
Kipróbálásra került olvasztásos technika is, oldószer nélkül mikrohullámú és normál reakciókörülmények között (14-15. sor). Mivel normál körülmények között az egész elegy 160 °C-on megolvadt, így ezen a hőmérsékleten tartottuk a reakciót. A reakcióelegyből percenként mintát véve 15 perc alatt tűnt el a kiindulási anyag, de termék nem keletkezett. Mikrohullámú reakciókörülmények között 180 °C-ra hevítettük fel a reakciót. Itt már 5 perc is elég volt a kiindulási anyag elreagálására, viszont a végén csak bomlástermékeket kaptunk.

További vizsgálatokat végeztünk a gyűrűzárás feltételezhető reakciómechanizmusából kiindulva (33. ábra).^[123]

33. ábra: A tiokarbamid feltételezett gyűrűzárási mechanizmusa a **81** származékkal

Valószínűleg a tiokarbonil (**181**) kén atomja támad a (glikulopiranozil-bromid)onamid (**81**) anomer szenére, majd kialakul az izotiourónium só (**182**) és ennek imino csoportja gyűrűt zár az amid karbonil csoportjával. A reakció első lépésében hidrogén-bromid képződik, ezért úgy véltük, hogy bázis alkalmazásával a gyűrűzárás folyamatát elősegíthetjük. Ezen kísérletek azonban nem jártak értékelhető eredménnyel (Függelék II), így további vizsgálatainkat a kiindulási anyag szerkezetének változtatásával folytattunk (34. ábra).

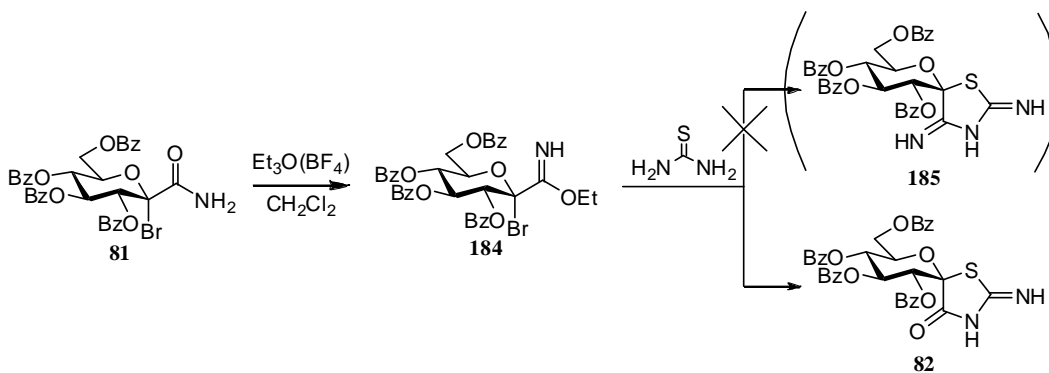
Sor	R	Tiokarbamid mennyiség (ekv.)	Reakcióköriülmények	Oldószer	Konverzió*	Kitermelés*
1	Me	1,5	150 W, 95 °C, 30 perc	aceton	41%	99%
2	Me	1,5	100 W, 95 °C, 30 perc	etanol	42%	99%
3	PCP	1,5	150 W, 95 °C, 30 perc	aceton	82%	55%
4	PCP	1,5	100 W, 95 °C, 30 perc	etanol	50%	99%

* Függelék I

34. ábra: (Glikulopiranozil-bromid)onsav észter származékok reakciói tiokarbamiddal

A (glikulopiranozil-bromid)onsav metilészter származéknál (**179**) a konverzió (34. ábra 1-2. sor) nagyjából megegyezett az onamid származék (**81**) konverziójával (32. ábra 1-2. sor), nagyobb konverzió értéket a (glikulopiranozil-bromid)onsav pentaklórfenilészter származéknál (**183**) tapasztaltunk (3-4. sor). A 3. sorban viszont meglehetősen sok bomlástermék is keletkezett, mely lerontotta a kitermelést.

A kiindulási anyagokat tovább változtatva a következő kiindulási reagensünk a (glikulopiranozil-bromid)onimidát származék volt (35. ábra). A **81** vegyületből trietiloxónium-tetrafluoroboráttal előállítottuk az onimidát származékot (**184**). Mivel ez a vegyület bomlékony, ezért az oldószer eltávolítása után egyből reakcióba vittük a **184** molekulát. Várakozásaink szerint spiro-diimino-tiazolidin gyűrűs terméket (**185**) szeretünk volna izolálni, de az eddig alkalmazott mikrohullámú reakcióköriülmények között (35. ábra 1. sor) tiazolidin-4-ont (**82**) kaptunk. Lehetséges, hogy a reakció közben az onimidát (**184**) átalakult onsavészter származékká és ezzel reagált a tiokarbamid (**181**).

Sor	Tiokarbamid mennyiség (ekv.)	Reakciókörülmények	Oldószer	Bázis	Eredmények
1	2	100 W, 60 perc, 120 °C	etanol	-	Konv*.: 68% Kit*.: 94% (82)
2	2	250 W, 120 °C, 10 perc	THF	BuLi	bomlás
3	2	100 W, 10 perc, 120 °C 100 W, 60 perc, 120 °C	etanol	piperidin	bomlás
4	2	100 W, 10 perc, 120 °C 100 W, 60 perc, 120 °C	etanol	DIPEA	bomlás
5	2	100 W, 10 perc, 120 °C 100 W, 60 perc, 120 °C	etanol	LDA	bomlás

* Függelék I

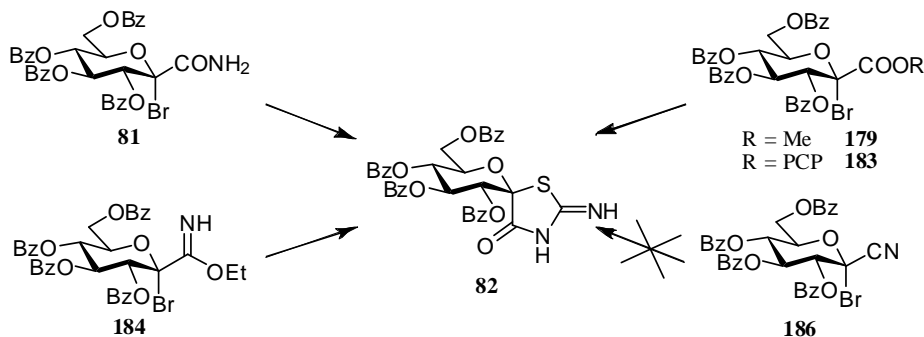
35. ábra: (Glikulopiranozil-bromid)onimidát származékok gyűrűzárási reakciókörülményei

A továbbiakban különböző bázisokat adtunk a rendszerhez, mely elősegíthette volna a reakciót (2-5. sor), de ez nem vezetett eredményre. Mikrohullámú körülmények között 10 perc után megvizsgáltunk a reakcióelegyet, és a bomlástermékek mellett még volt kiindulási anyag, ezért folytattuk tovább a reakciót. 1 órás reakcióidő után tűnt el teljesen a kiindulási anyag és a végére csak bomlásterméket tudtunk izolálni (3-5 sor).

Vizsgáltuk a (glikulopiranozil-bromid)onsavnitril (**186**) származékokkal is a gyűrűzárást (Függelék III), mivel hasonló szubsztituensekkel furanóz gyűrűn spiro-tiohidantoin terméket sikerült előállítani.^[124] Ezen kísérleteink nem vezettek eredményre, mint ahogy a **184** reakciói izo(tio)cianát sókkal sem (Függelék IV).

Vizsgáltuk a különböző szubsztituált tioamid reagensek (tiobenzamid Függelék V és tioszemikarbamid Függelék VI) reakcióit az itt bemutatott kiindulási anyagokból (**81**, **179**, **184**), de ezek a reakciók nem voltak eredményesek, mint ahogyan a szubsztituált amidin származékokkal (Függelék VII) és ammónium-ditiokarbamáttal (Függelék VIII) sem tapasztaltunk termékképződést.

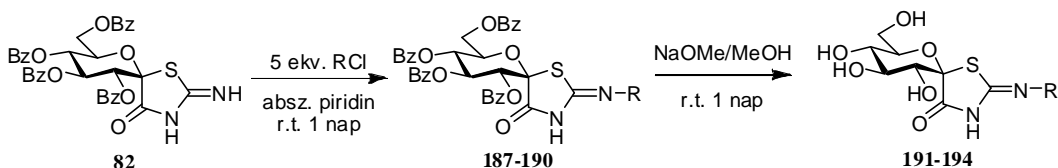
Összesítve az eredményeket (36. ábra) arra jutottunk, hogy a vizsgált reakciókörülmények között csak tiazolon származékot tudunk előállítani. A kiindulási anyagok terén az onamidból (**81**) történő előállítás a legelőnyösebb, mivel az észter képzés (**179**, **183**) két lépéssel több, mint a **81** előállítása, ezért az összhozamot számítva ez kedvezőbbnek mondható. A mikrohullámú reakciókörülmények között a 30. ábra 7. sora hozta a legjobb eredményeket, így a további anyagok előállításánál ezt tekintettük kiindulási értéknek.

36. ábra: Tiazolidin-4-on előállítása a vizsgált kiindulási vegyületekből

3.4 1R-1,5-Anhidro-2,3,4,6-tetra-*O*-benzoil-D-glucitol-spiro-[1.5]-2-imino -1,3-tiazolidin-4-on acilezési reakciói

Kutatócsoportunkban sikeresen acilezték a **82** vegyületet megfelelő származékokkal.^[88] A szerkezet-hatás összefüggések felderítésére további acil, illetve szulfonil származékokkal egészítettük ki ezt a vegyületcsaládot (37. ábra).^[89]

Sor	R	Vegyület	Kitermelés	Vegyület	Kitermelés
1	4-Me-C ₆ H ₄ -CO	187	53%	191	43%
2	Ph-SO ₂	188	55%	192	98%
3	1-naftil-SO ₂	189	45%	193	96%
4	2-naftil-SO ₂	190	62%	194	98%

37. ábra: Iminotiazolidin-4-on acilezése és védőcsoportjaik eltávolítása

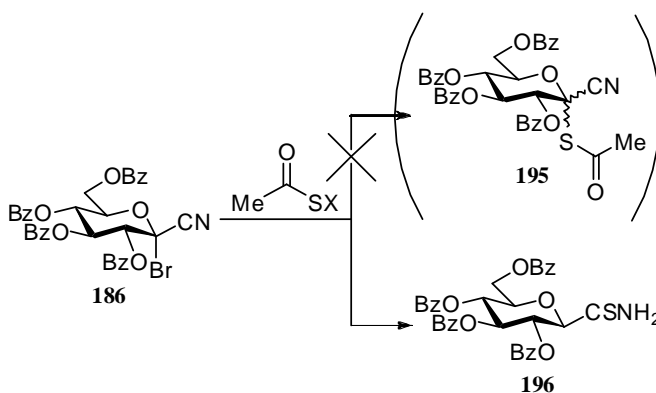
Vízmentes piridinben a megfelelő szulfonsav-klorid származékok (37. ábra 1-4 sor) nukleofil szubsztitúciós reakcióban közepes hozammal adták a célvegyületeinket (**188-190**). Ezek mellett még előállítottuk a 4-metilfenil-karbonil származékot (**187**) is,

mely a korábban szintetizált vegyületek sorából még hiányzott. Az így kapott vegyületek védőcsoportjait az enzimvizsgálatok elvégzéséhez Zemplén körülmények között távolítottuk el (**191-194**).^[125]

3.5 (Glikulopiranozil-bromid)onsav származékok reakcióinak vizsgálata S-nukleofilekkel (Ib retroszintetikus út)

3.5.1 Reakciók tioecetsavval és kálium-tioacetáttal

Az első esetben a tioecetsavat mint oldószert alkalmazva már 15 perc elteltével eltűnt a kiindulási anyag és megjelent egy új folt, amelyről a későbbiekben kiderült, hogy glükopiranozil-tioformamid származék (**196**) (38. ábra 1. sor). Mivel ezen származékot más módon könnyebben, jobb hozammal is elő lehet állítani,^[126] ezért ezt a szintézis utat tovább nem vizsgáltuk.

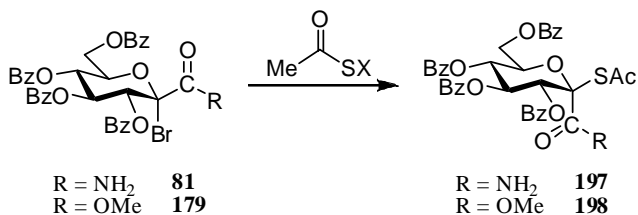

Sor	X	Reagens mennyiség (ekv.)	Reakció körülmények	Oldószer	Adalék	Eredmények
1	H	oldószer	r.t., 15 perc	-	-	Kit.: 53% (196)
2	H	2	r.t., 1 nap	aceton	K ₂ CO ₃	komplex reakcióelegy
3	K	5	reflux, 2 nap	CH ₂ Cl ₂	18-korona-6	nincs átalakulás
4	K	5	r.t., 30 perc	toluol	TBAB	bojlás

38. ábra: (Glikulopiranozil-bromid)onsavnitril reakciói tioecetsavval és kálium-tioacetáttal

Oldószerként acetont, bázisként kálium-karbonátot alkalmazva (2. sor) kísérletet végeztünk a tioecetsav kapcsolására, viszont ez nem járt sikerrel. A következő reakciókban áttértünk kálium-tioacetát alkalmazására (3-4. sor). Itt 18-korona-6-ot, mint fázistranszfer katalizátort használtunk diklórmetánban, majd toluolban tetrabutilammónium-bromidot alkalmaztunk. Egyik esetben sem tapasztaltuk termék képződését.

A kiindulási anyagok szerkezetét módosítottuk (glikulopiranozil-bromid)onamidra (**81**) és (glikulopiranozil-bromid)onsavészterre (**179**), így végezve el a további kísérleteket. (39. ábra).

Sor	R	X	Reagens mennyiség (ekv.)	Reakció körülmények	Oldószer	Adalék	Eredmények
1	NH ₂	K	5	reflux, 2 nap	CH ₂ Cl ₂	-	nincs átalakulás
2	NH ₂	K	5	r.t., 1 éjszaka	aceton	-	komplex reakcióelegy
3	NH ₂	K	5	r.t., 3 óra	DMF	-	komplex reakcióelegy
4	NH ₂	K	5	1 éjszaka r.t., majd 1 nap reflux	CH ₂ Cl ₂	18-korona-6	nincs átalakulás
5	NH ₂	K	5	reflux, 2 óra	toluol	TBAB	komplex reakcióelegy
6	NH ₂	H	oldószer	reflux, 1 éjszaka	-	-	komplex reakcióelegy
7	NH ₂	H	1.1	1 éjszaka r.t., majd 1 nap reflux	dioxán	DIPEA	nincs átalakulás
8	NH ₂	H	3	1 éjszaka r.t., majd reflux 1 nap	CH ₂ Cl ₂	Et ₃ N	nincs átalakulás
9	NH ₂	H	2	r.t., 1 nap	aceton	K ₂ CO ₃	komplex reakcióelegy
10	OMe	K	10	reflux, 2 nap, Ar	aceton	18-korona-6	nincs átalakulás
11	OMe	K	10	reflux, 2 nap, Ar	DMF	18-korona-6	nincs átalakulás
12	OMe	K	5	r.t., 2 nap, Ar	CH ₂ Cl ₂	18-korona-6	Konv*.: 48% Kit*.: 88% (198)
13	OMe	H	2	r.t., 2 óra	aceton	K ₂ CO ₃ **	Kit.: 67% (198)

* Függelék I

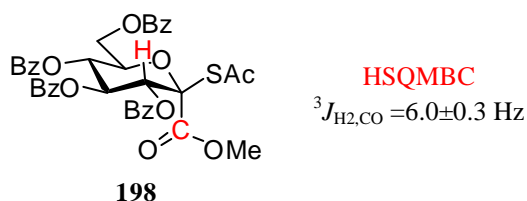
** Kutatócsoportunkban ezt a reakciót először Czifrák Katalin végezte el.

39. ábra: (Glikulopiranozil-bromid)onamid és onsav-metilészter reakciói tioecetsavval és kálium-tioacetáttal

Vizsgálatainkat (glikulopiranozil-bromid)onamid származékkal (**81**) kezdtük el. Kálium-tioacetátot alkalmazva reagensként diklórmetánban, két nap alatt reflux hőmérsékleten nem tapasztaltunk átalakulás (39. ábra 1. sor), ezért oldószert váltottunk és acetonban illetve DMF-ben is reagáltattuk a két vegyületet (2-3 sor). Míg acetonban egy éjszaka kellett ahhoz, hogy a kiindulási anyag eltűnjön, addig DMF-ben 3 óra is elegendőnek bizonyult a kiindulási anyag elreagálására. Reakcióterméket nem sikerült izolálni, helyette sokfoltos reakcióelegyet kaptunk. Ezután visszatértünk a diklórmetánhoz, mint oldószerhez és fázistranszfer katalizátorként 18-korona-6-ot adtunk a reakcióelegyhez (4. sor). Ennek a koronaéternek a gyűrűmérete pont a kálium számára ideális, ezért feltételeztük, hogy sikeresen előre mozdítja a reakciónkat, de nem így történt. A magasabb forráspont végett toluolra váltottunk, majd ehhez is fázistranszfer katalizátort, a tetrabutil-ammonium-bromidot (5. sor) adtuk. Ez esetben éppúgy, mint az aceton és DMF esetében, csupán sokfoltos reakcióelegyet tapasztaltunk, miután elfogyott a kiindulási anyag. A következő kísérletekben már tioecetsavat alkalmaztunk reagensként (6. sor). Első lépésben ezt oldószerként alkalmazva csak komplex reakcióelegy keletkezett. Oldószerként dioxánt és diklórmetánt, majd acetont alkalmazva bázis jelenlétében (7-9. sor) termék nem képződött.

Kiindulási anyagot cserélve onsav-metilészter származékkal (**179**) folytattuk a kísérleteket. Kálium-tioacetáttal végezve a reakciót acetonban és N,N-dimetilformamidban 18-korona-6 fázistranszfer katalizátor jelenlétében átalakulás nem következett be (10-11. sor). Az oldószert diklórmetánra cserélve viszont már megfigyelhető volt termékképződés, ugyanakkor a konverzió nem volt teljes (12. sor). Acetonban kálium-karbonátot alkalmazva bázisként már sikeresen, teljes konverzióval előállítottuk a **198**-as származékot.

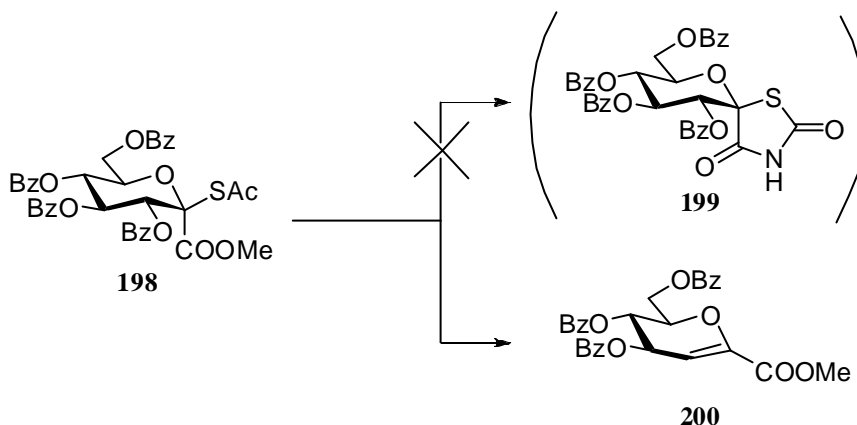
Az anomer konfiguráció meghatározásához HSQMBC módszerrel megállapítottuk a 3 kötéses csatolási állandót a **H-2** és a **karbonil C** között, ami $^3J_{\text{H}_2,\text{CO}} = 6.0 \pm 0.3$ Hz-nek adódott. Ez az érték a transz helyzetet valószínűsíti, ezért a konfigurációja 1R (40. ábra).

40. ábra: (Glikulopiranozil tioacetil)onsav-metilészter konfiguráció meghatározása

3.5.2 (Glikulopiranozil tioacetil)onsav-metilészter közvetlen gyűrűzárási kísérlete

A **198** származékot ammónium-acetáttal kíséreltük meg gyűrűbe zárni. Sikeres reakció esetén a **199** spirotermék képződését vártuk. A gyakorlatban viszont elimináció történt, ami a **200** glikál származékot eredményezte (41. ábra).

Sor	Reakciókörülmények	Oldószer	Bázis	Eredmények
1	r.t., 15 perc	DMF	1,2 ekv. NH ₄ OAc	Kit.: 86% (200)
2	r.t., 5 perc	DMF	5 ekv. NH ₄ OAc	Kit.: 88% (200)

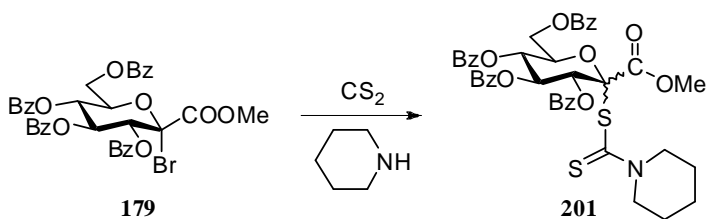
41. ábra: (Glikulopiranozil tioacetil)onsav-metilészter származék reakciója ammónium-acetáttal

Ez a származék nem ismert az irodalomban, ezért a **200** spektrumát összehasonlítottuk a hasonló szerkezettel rendelkező metil 4,5,7,8-tetra-*O*-benzoil-2,6-anhidro-3-dezoxi-*D*-manno-okt-2-enonáttal^[127] és jó egyezést mutatott. Mivel a **200** vegyület bázis hatására gyorsan és jó hozammal keletkezett, így a továbbiakban a bázis katalizált gyűrűzárással helyett megvizsgáltuk a tioacetil csoport dezacetilezését, majd az így keletkező szabad tiolból végeztünk kísérleteket a gyűrűzárásra (3.9 fejezet).

3.5.3 Reakciók vizsgálata szén-diszulfid reagenssel

Mivel xantogenát származékokkal különféle oldószerekben sem onamid (**81**), sem onsav-metilészter (**179**) vegyületekből kiindulva sem sikerült kapcsolást létrehozni^[128] (Függelék IX), ezért a hasonló szerkezeti egységet adó, szén-diszulfiddal való reakciókat vizsgáltuk a továbbiakban (42. ábra). Az irodalmi leírás alapján megbizonyosodtunk róla, hogy már végeztek védett galaktopiranozil-bromid származékon hasonló kapcsolást.^{[127] [129]} Piperidint reagáltatva szén-diszulfid oldószerben történt átalakulás (42. ábra 1. sor), de a rossz oldhatóság miatt új oldószereket próbáltunk

ki. Absz. diklórmetánt alkalmazva az oldódással már nem volt problémánk, viszont az összhozam leromlott (2. sor).

Sor	Reaktáns	Reakció körülmények	Oldószer	Eredmények
1	piperidin	r.t., 1 hét	CS ₂	Konv.: 41%, * Kit.: 83%**
2	piperidin	r.t., 1 hét	absz. CH ₂ Cl ₂	Konv.: 54%, * Kit.: 53%**
3	piperidin	r.t., 1 hét	absz. THF	Kit.: 55%**

* Függelék I

** anomer keverék

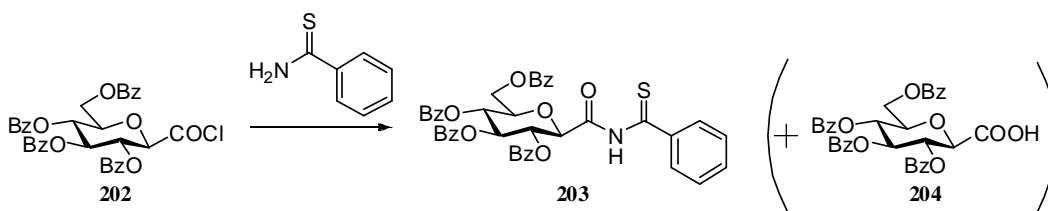
42. ábra: (Glikulopiranozil bromid)onsav-metilészter származék reakciói szén-diszulfiddal

Absz. THF-re váltva (3. sor) az összes kiindulási anyag elfogyott, és közepes hozammal izoláltuk a terméket (**201**), melyről a későbbi vizsgálatok kiderítették, hogy anomer keverékről van szó. Ezekután irodalmi előzmények alapján^[130] tiofenollal is megpróbáltuk ezt a reakciótípust, viszont a kipróbált reakciókörülmények között nem tapasztaltunk átalakulást (Függelék X).

3.6 N-Tioacil-2,6-anhidro-aldonsavamidok előállítása (II retroszintetikus út)

Vizsgálatainkat a II retroszintetikus út szerint folytattuk. Mintareakcióként savklorid (**202**) és tiobenzamid reakcióját vizsgáltuk. Az első reakciókban acetont használtunk oldószerként és mivel a reakció HCl kihalással jár, ezért ennek megkötésére bázist is alkalmaztunk. Piridin és DMAP esetében (43. ábra 1-2. sor) tapasztaltuk a savklorid hidrolízis termékét, a sav (**204**) képződését, mely mellett még két reakcióterméket izoláltunk. Ezeket azonban egymástól elkülöníteni nem tudtuk, így további kísérleteket végeztünk a melléktermékek megszüntetésére. A bázist lecserélve Et₃N-ra a helyzet nem javult, sőt láthatóan romlott, mivel a két termék helyett itt már három keletkezett (3. sor). Az oldószert ezért lecseréltük piridinre, mely egyben bázisként is funkcionált. Ebben az esetben csak a hidrolízis terméket izoláltuk (4. sor). Toluolban végezve a reakciót piridin jelenlétében nem sikerült redukálni a melléktermékek mennyiségét (5. sor), ezért bázis nélkül is végigvittük a reakciót (6. sor). Itt már sikerült a megfelelő terméket (**203**) izolálni, de a kitermelés a számos melléktermék képződése miatt továbbra is alacsony maradt, így újabb utakat kerestünk. Acetonitrilt és

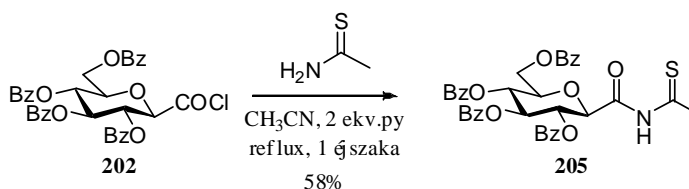
diklórmetánt alkalmazva (7-8. sor) jó hozammal sikerült izolálni a terméket (**203**), így a későbbiekben az acetonitriles előállítását alkalmaztuk a jobb kitermelés céljából.

Sor	Tiobenzamid mennyiség (ekv.)	Reakciókörülmények	Oldószer	Bázis (ekv.)	Eredmények
1	1	rt., majd reflux 2 éjszaka	absz. aceton	piridin (1)	2 termék+ 204
2	1	r.t., 1 éjszaka	absz. aceton	DMAP (1)	2 termék+ 204
3	1	r.t., 1 éjszaka	absz. aceton	Et ₃ N (1)	3 termék+ 204
4	1	r.t., majd reflux, 1 éjszaka	absz. piridin	-	204
5	1	r.t., 1 éjszaka	absz. toluol	piridin (1)	2 termék+ 204
6	1	r.t., 1 éjszaka	absz. toluol	-	Kit.: 25%+ 204
7	2	reflux, éjszaka	absz. CH ₃ CN	piridin (2)	Kit.: 71% (203)
8	2	reflux, 1 éjszaka	CH ₂ Cl ₂	sat. NaHCO ₃ (2)	Kit.: 65% (203)

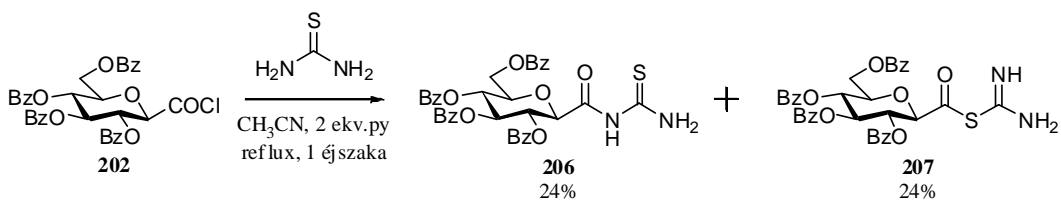
43. ábra: Glükopiranozil-formil klorid és tiobenzamid reakciói

Miután tiobenzamiddal sikerült olyan körülményeket találni, melyben jó hozammal, egyszerűen előállítható a termék, ezért tioacetamiddal is reagáltattuk a **202** savkloridot (44. ábra).

44. ábra: Glükopiranozil-formil klorid és tioacetamid reakcióinak körülményei

Tiokarbamid reakciójakor viszont két termék keletkezett. Valószínűsíthetően ezek a **206** és **207** vegyületnek megfelelő szerkezeti képlettel rendelkeznek (45. ábra), de irodalmi adatok alapján ezt nem lehetett egyértelműen eldönteni, ezért megpróbáltuk gyűrűbe zárni a két vegyületet. Arra számítottunk, hogy két teljesen különböző heterociklushoz jutunk, melyeket már szerkezetbizonyítási módszerekkel meg lehetett volna különböztetni, viszont a gyűrűzárás nem sikerült, ami feltehetőleg a két amin egység meglétével magyarázható (Függelék XI).

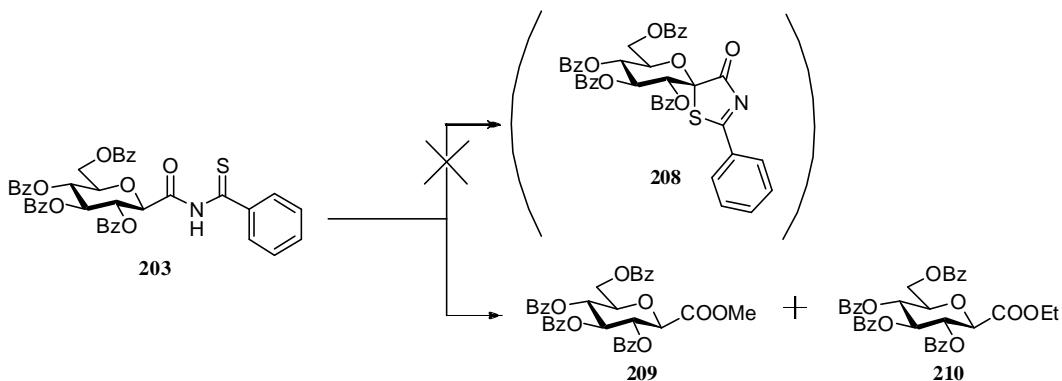
45. ábra: Glükopiranozil-formil klorid és tiokarbamid reakciója

Szerkezetfelderítés és reakciómechanizmus céljából kísérleteket végeztünk N-acil-2,6-anhidro-aldontioamid előállítására is, melyben így a C=S és a C=O csoportok fordított helyzetben találhatóak. Ezek a reakciók nem jártak eredménnyel (Függelék XII). Valószínűsíthetően a glükopiranozil-formil klorid nagyobb reakcióképessége játszott szerepet az előbb említett reakciók sikerességében (43., 44., 45. ábra), ugyanakkor az utóbbiak esetében az N-acil-2,6-anhidro-aldontioamid előállításánál használt benzooesav-klorid csökkent reakcióképessége már nem volt elegendő.

3.7 N-Tioacil-2,6-anhidro-aldonsavamid átalakításai

3.7.1 Kísérletek spirothiazol-4-on gyűrű kialakítására

Első lépésben oxidálószerként PIDA-val próbáltunk gyűrűt zárni. Előzetes várakozásunk szerint a gyűrűzárás végterméke a **208** vegyületet eredményezi. Ilyen terméket azonban egyszer sem sikerült izolálni (46. ábra), helyette metilészter (**209**) és etilészter (**210**) származékokat kaptunk végeredményül (1. sor). NBS-t alkalmazva első körben sötétben, ionos körülmények között (2. sor) csak a metilészter származékot (**209**) izoláltuk. Gyökös körülmények között ugyanezt a folyamatot megismételve (3. sor) rosszabb kitermeléssel, de ugyanazt a terméket (**209**) kaptuk. Ólom-acetáttal vagy DBU-val végrehajtva a kísérletet (4. és 7. sor) bomlást tapasztaltunk,^[131] míg közvetlenül brómozva a kiindulási anyagot, illetve fotoiniciátort használva komplex reakcióeleggyel szembesültünk (5-6. sor). Ezen kísérleti eredményeket részben magyarázhatja, hogy a **203** vegyület savra érzékeny, előállítása során már szilikagélen oszlopozva bomlás következik be.

Sor	Reakciókörülmények	Oldószer	Reaktáns	Eredmények
1	r.t., 2 nap	CH ₂ Cl ₂	PIDA	Kit.: 23% (209) és 16% (210)
2	r.t., 1 nap, sötét	CH ₂ Cl ₂	NBS	Kit.: 64% (209)
3	r.t., hv, 3 óra	CH ₂ Cl ₂	NBS	Kit.: 33% (209)
4	r.t., majd 80 °C, 4 óra	jégecet	Pb(OAc) ₄	bomlás
5	reflux, hv, 2 óra	CHCl ₃	Br ₂	komplex reakcióelegy
6	pyrex lámpa, 15+20 perc	CH ₂ Cl ₂	fotoiniciátor*	komplex reakcióelegy
7	r.t., 1 nap	DMF	DBU, Ru-komplex**	bomlás

* 2,2-dimetoxi-2-fenilacetofenon

** Klór-(pentametil-ciklopenta-dienil)-bis-(trifenilfoszfin)-ruténium(II)

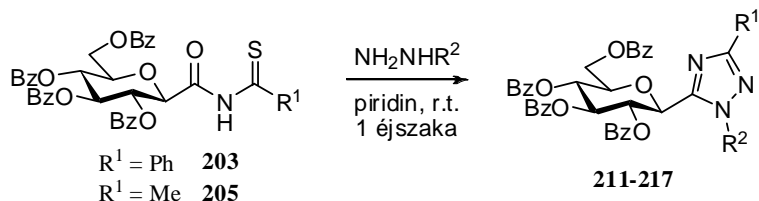
46. ábra: Kísérleti körülmények *N*-tioacil-2,6-anhidro-aldonsavamid gyűrűzárására

3.7.2 Trisubsztituált 1,2,4-triazolok előállítása

A **203**, **205** vegyületek lehetőséget kínálnak C-glikozil-1,2,4-triazolok előállítására. A C=O és C=S csoportok várhatóan eltérő reaktivitása a trisubsztituált 1,2,4-triazolok regioselektív szintézisét is előrevetítette (47. ábra).^[132]

Az irodalomban csupán néhány említést találunk trisubsztituált triazolok előállításáról. Ezen reakcióknál 1,3,5-trisubsztituált-1,2,4-triazolokat állítottak elő glikozil-cianidok 1-aza-2-azoniaallének sóival történő reakcióban^[133] vagy hidrazonil-kloridokkal Yb(OTf)₃ jelenlétében.^[134]

Reakcióinkat először a **203** vegyülettel kezdtük és megvizsgáltuk, hogy hidrazinnal gyűrűt zár-e piridines közegben. Ez sikerült, és bár a kitermelés csekély volt, a **211** vegyületet tisztán lehetett izolálni (47. ábra 1. sor). A metil származékon (**205**) is megismételtük ezt a kísérletet és itt már jobb hozammal sikerült izolálni a **212** származékot (2. sor). Ezek a vegyületek azonosnak bizonyultak a más módszerrel előállítottakkal.^[135]

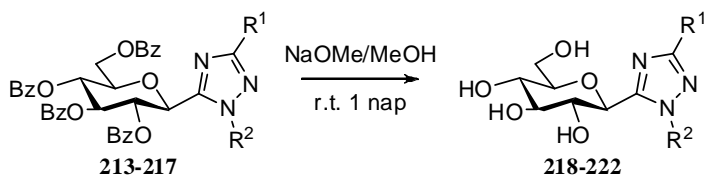
Sor	Kiindulási vegyület	R ¹	R ²	Termék	Eredmények
1	203	Ph	H	211	Kit.: 35%
2	205	Me	H	212	Kit.: 57%
3	203	Ph	Ph	213	Kit.: 90%
4	205	Me	Ph	214	Kit.: 65%
5	203	Ph	C ₂ H ₄ -OH	215	Kit.: 90%
6	203	Ph	4-NO ₂ -C ₆ H ₄	-	nincs átalakulás
7	203	Ph	4-Me-C ₆ H ₄ -SO ₂	211	Kit.: 62%*
8	203	Ph	^t Bu	216	Kit.: 60%
9	203	Ph	3-Cl-C ₆ H ₄	217	Kit.: 72%

* Diszubsztituált triazol, levált a tozil csoport, a végtermékben R² = H

47. ábra: Trisubsztituált triazol előállításának reakciókörülményei

Fenil-hidrazinnal már jobb eredményeket értünk el mind fenil (**203**), mind metil származék (**205**) esetében (**213**, **214**, 3-4. sor). 2-Hidroxietil-, terc-butil- és 3-klórfenil-hidrazin esetében is (5, 8, 9. sor) jó hozammal izoláltuk a termékeket (**215**, **216**, **217**). 4-Nitrofenil-hidrazin esetében átalakulást nem tapasztaltunk, minden bizonnyal a nitro csoport elektronszívó tulajdonsága miatt (6. sor). Tozil-hidrazin esetében pedig a tozil csoport mint távozó csoport levált a molekuláról, és izolálni már csak a 3,5-diszubsztituált triazolt tudtuk (7. sor), amely megegyezett az 1. sor termékével (**211**).

A biológiai vizsgálatokhoz eltávolítottuk a védőcsoportokat (48. ábra).^[125]

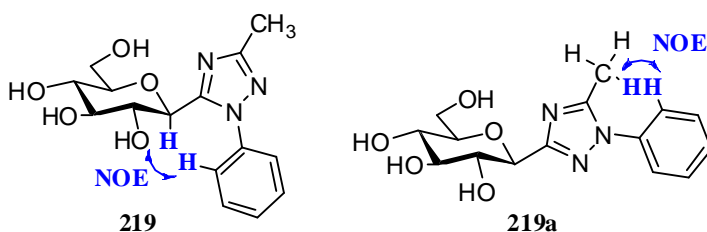
Sor	Vegyület	R ¹	R ²	Kitermelés
1	218	Ph	Ph	83%
2	219	Me	Ph	96%
3	220	Ph	C ₂ H ₄ -OH	98%
4	221	Ph	^t Bu	99%
5	222	Ph	3-Cl-C ₆ H ₄	99%

48. ábra: Trisubsztituált triazolok védőcsoport eltávolításainak eredményei

Mivel a **211** és **212**-es vegyületeket már másik úton szintetizálták és ott teljeskörűen megvizsgálták, beleértve a biológiai vizsgálatokat is^[135] így ezek

védőcsoportjainak eltávolításával nem foglalkoztunk (48. ábra). Az átészteresítési lépés jó hozammal ment az összes reakció esetében (**218-222**).

Annak a kérdésnek az eldöntésére, hogy melyik regioizomer 1,2,4-triazol keletkezett a reakcióban, ROESY NMR spektroszkópiát alkalmaztunk. Amennyiben a **219** szerkezettel rendelkező molekula keletkezett, a **fenil csoport hidrogénje** és a **glükóz hidrogénje** kerül közel egymáshoz, NOE effektus lép fel, és keresztcsúcsot látunk. Ha a **219a** szerkezettel rendelkező molekula keletkezett, akkor a **metil-csoport hidrogénje** kerül közel a **fenil-csoport hidrogénjéhez**. Ebben az esetben itt lép fel a NOE effektus és itt kellene keresztcsúcsot látnunk a spektrumban (49. ábra). Megvizsgálva a 2D spektrumot keresztcsúcsot láttunk a glükóz és a fenil csoport hidrogénjei között és hiányzott a keresztcsúcs a metil és a fenil-csoport között. Így a **219** vegyület szerkezete volt a megfelelő. A **219** kizárólagos képződése úgy értelmezhető, hogy az erősebb nukleofil, a hidrazin NH₂ csoportja reagált az *N*-acil-2,6-anhidro-aldonsavtioamid elektrofilebb C=S csoportjával.

49. ábra: ROESY NMR vizsgálatnál a lehetséges szerkezetek keresztcsúcsainak ábrázolása

Mind a védett származékok esetében (**213-217**), mind pedig a védetlen származékok esetében (**219-222**) összehasonlítottuk a közvetlenül érintett ¹H- és ¹³C-NMR értékeket (2. táblázat).

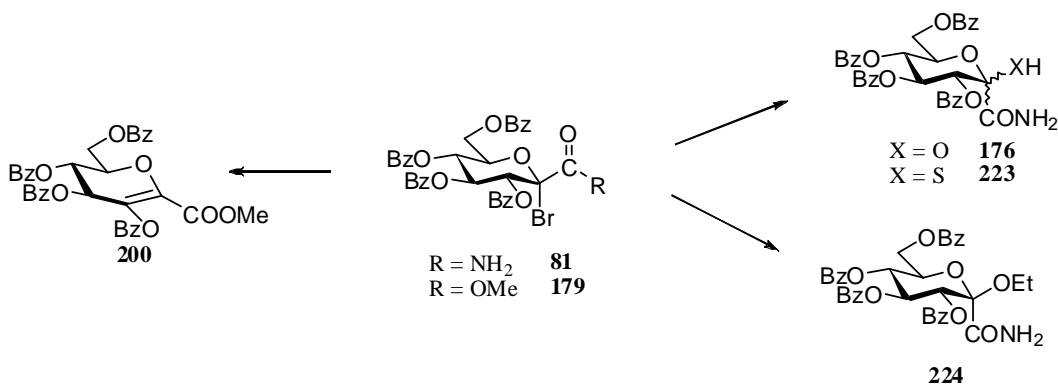
2. táblázat: Triszubsztituált 1,2,4-triazolok kiválasztott NMR értékeinek összehasonlító táblázata

	213	214	215	216	217
H-1'	4.98	4.95	5.27	5.25	5.00
C-1'	76.9	76.8	77.2	76.7	76.9
triazol C-3 vagy C-5	161.9	160.9	161.3	158.8	162.1
triazol C-3 vagy C-5	150.5	149.9	150.8	149.6	150.6
	218	219	220	221	222
H-1'	4.44	4.33	4.70	4.68	4.42
C-1'	80.9	83.4	81.8	80.7	81.1
triazol C-3 vagy C-5	162.1	162.7	161.9	159.1	162.4
triazol C-3 vagy C-5	154.5	156.0	155.9	153.4	154.6

A **213-217** benzoilezett származékok esetében a H-1' protonban mutatkozó eltérés ~0.3 ppm. A C-1' szénatomnál ez az eltérés ~0.5 ppm. A triazol C-3 vagy C-5 szeneknél ez az eltérés rendre ~3.3 ppm és ~1.2 ppm. A védetlen származékok esetében (**218-222**) a H-1' protonban található eltérés ~0.4 ppm, míg a C-1' szénatomnál ~2.7 ppm. A triazol C-3 vagy C-5 szénatomnál található eltérések ~3.6 ppm és ~2.6 ppm. Látható, hogy az NMR értékek jó egyezést mutatnak egymással, így a származékok hasonlítanak egymáshoz.

3.8 Kísérletek 2-tio-glikulozonsav származékok előállítására (III retroszintetikus út)

Az első reakció absz. DMF-ben zajlott argon atmoszféra alatt. Sajnálatos módon a későbbi tömegspektrometriás vizsgálat kimutatta, hogy a **176** és **223** vegyület 1:1 arányú elegye keletkezett a reakciótermékben, függetlenül a kiindulási anyagok szarításától (50. ábra 1. sor). Oldószercserére után acetonitrilben végezve a reakciót csak a **176** terméket kaptuk (2. sor). Dioxánban nem tapasztaltunk átalakulást (3. sor). A következő reakciókban megváltoztattuk a reaktánst nátrium-tiofoszfátra és etanolban végeztük a reakciót.

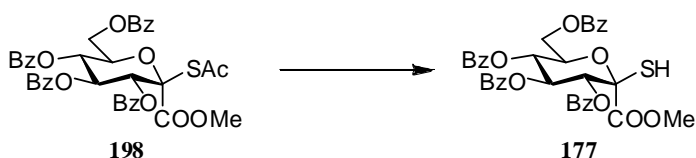
Sor	R	Reakciókörülmények	Oldószer	Reaktáns	Eredmények
1	NH ₂	reflux, 5 óra, Ar	DMF	NaSH	Kit.: 87% (176, 223)
2	NH ₂	reflux, 1 éjszaka	CH ₃ CN	NaSH	Kit.: 45% (176)
3	NH ₂	reflux, 2 nap	dioxán	NaSH	nincs átalakulás
4	NH ₂	reflux, 1 nap	EtOH	Na ₃ SPO ₃	Kit.: 69% (224)
5	NH ₂	r.t., majd reflux, 2 nap	CH ₃ CN	Na ₃ SPO ₃	nincs átalakulás
6	NH ₂	r.t., majd reflux, 2 nap	aceton	Na ₃ SPO ₃	nincs átalakulás
7	NH ₂	reflux, 3 nap	EtOH	P ₄ S ₁₀	komplex reakcióelegy
8	OMe	reflux, 1 nap	EtOH	NaSH	komplex reakcióelegy
9	OMe	reflux, 3 óra	DMF	NaSH	Kit.: 33% (200)

50. ábra: A 2-tio-glikulozonsav származékok előállításának reakciókörülményei

Ebben az esetben szubsztitúció játszódott le az oldószer és a bróm között, végeredményben az etoxi-onamid (**224**) származékkal lettünk gazdagabbak (4. sor).^[136] A következő kísérletekben sorra vizsgáltuk az oldószer hatását, de termékképződést nem tapasztaltuk (5-6 sor). Ekkor a reaktánst ismét lecseréltük és foszfor-pentaszulfiddal hajtottuk végre a reakciót. Itt komplex reakcióelegy képződését tapasztaltuk (7. sor). Az utolsó lépésben a kiindulási anyagot onsav-metilészter származéokra (**179**) változtattuk. Nátrium-szulfidos reaktáns mellett etanolban és DMF-ben végezve a reakciót az előbbi esetben komplex reakcióelegy képződését tapasztaltuk (8. sor)^[137], míg utóbbi esetben hidrogén-bromid elimináció történt és a **200** termék keletkezett (9. sor).

3.9 Tioacil csoport dezacetilezése

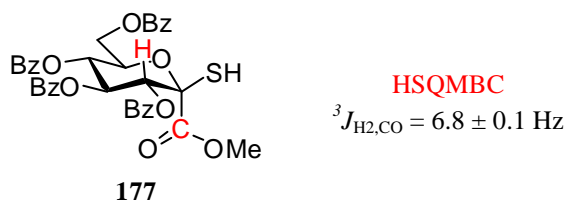
Ahhoz, hogy a tioacetyl csoportról az acetyl részt leválasszuk, először kálium-karbonátos körülményeket használtunk (51. ábra 1. sor)^[138]. Ez nem vezetett eredményre, ezért Zemplén körülmények között^[125] is megismételtük a kísérletet (2. sor). A benzoil-csoportok sérülékenysége miatt -20 °C-on folytattuk a reakciót, mely meghozta a várt eredményt és megkaptuk a **177** származékot.

Sor	Reakciókörülmények	Oldószer	Reaktáns	Eredmények
1	r.t., 10 perc	MeOH	K ₂ CO ₃	komplex reakcióelegy
2	-20 °C, 1 éjszaka	MeOH	NaOMe	Kit.: 68%

51. ábra: A dezacetilezés reakciókörülményei

A képződött terméknek HSQMBC módszerrel meghatároztuk az anomer konfigurációját, ami $^3J_{\text{H}_2,\text{CO}} = 6.8 \pm 0.1$ Hz-nek adódott (52. ábra). Ez közelítőleg megegyezik a **198** termék $^3J_{\text{H}_2,\text{CO}} = 6.0 \pm 0.3$ Hz-es értékével, így konfigurációváltozás nem következett be, maradt az 1R.

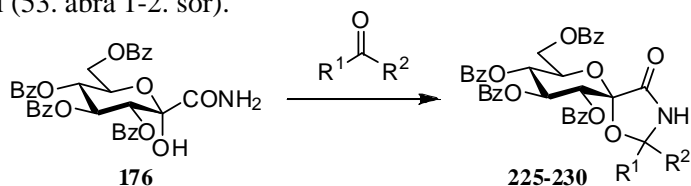

52. ábra: (2-tio-glikulopiranozil)onsav-metilészter konfiguráció meghatározása

Ezt követően a **177**-es származékkal próbáltunk gyűrűt zárni. Benzonitrillel bázikus közegben (Függelék XIII), ciklohexanonnal mint ketonnal savas közegben (Függelék XIV) az irodalomban ismert módszereket próbáltunk ki^[139] ^[140], azonban ezek nem vezettek eredményre.

3.10 (D-Gliko-hept-2-ulopiranozil)onamidok reakciói ketonokkal és aldehidekkel

Mivel a **177** vegyület gyűrűzárása ketonokkal savas körülmények között nem sikerült, megvizsgáltuk a **176** reakcióit. Első lépésként para-toluol-szulfonsavval kísérleteztünk,^[140] de ciklohexanonnal nem történt átalakulás, valamint acetonban is mindössze nyomokban tartalmazott a reakcióelegy egy új anyagot, melyet ekkor nem sikerült izolálni (53. ábra 1-2. sor).

Sor	R ¹	R ²	Reakciókörülmények	Oldószer	Sav (1 ekv.)	Eredmények
1	-(CH ₂) ₅ -		reflux, 2 nap	Toluol	pTSA	nincs átalakulás
2	Me	Me	reflux, 2 nap	aceton	pTSA	nyomokban (225)
3	Me	Me	reflux, 1 éjszaka	aceton	CF ₃ SO ₃ H*	Kit.: 58% (225)
4	Me	Me	reflux, 1 éjszaka	aceton	CF ₃ SO ₃ H	Kit.: 89% (225)
5	Et	Me	reflux, 1 éjszaka	etil- metil- keton	CF ₃ SO ₃ H	Kit.: 92%** (226)
6	Et	Et	reflux, 1 éjszaka	THF	CF ₃ SO ₃ H	Kit.: 69% (227)
7	-(CH ₂) ₄ -		reflux, 1 éjszaka	THF	CF ₃ SO ₃ H	Kit.: 86% (228)
8	-(CH ₂) ₅ -		reflux, 1 éjszaka	toluol	CF ₃ SO ₃ H	Kit.: 69% (229)
9	-(CH ₂) ₆ -		reflux, 1 éjszaka	toluol	CF ₃ SO ₃ H	Kit.: 71% (230)
10	Me	Ph	reflux, 1 éjszaka	THF	CF ₃ SO ₃ H	bomlás
11	Me	Ph	reflux, 1 éjszaka	toluol	CF ₃ SO ₃ H	bomlás
12	Ph	Ph	reflux, 1 éjszaka	THF	CF ₃ SO ₃ H	bomlás
13	Ph	Ph	reflux, 1 éjszaka	toluol	CF ₃ SO ₃ H	bomlás
14	Et	H	reflux, 3 nap	propion- aldehid	CF ₃ SO ₃ H	nincs átalakulás
15	Pentil	H	reflux, 3 nap	THF	CF ₃ SO ₃ H	nincs átalakulás
16	Pentil	H	reflux, 3 nap	toluol	CF ₃ SO ₃ H	nincs átalakulás
17	Ph	H	r.t., majd reflux, 2 nap	THF	CF ₃ SO ₃ H	nincs átalakulás
18	Ph	H	reflux, 3 nap	toluol	CF ₃ SO ₃ H	bomlás
19	4-Br-C ₆ H ₄	H	r.t., 1 nap	H ₂ O	PHPB	bomlás
20	4-Br-C ₆ H ₄	H	reflux, 3 nap	MeOH	PHPB	nincs átlalkulás

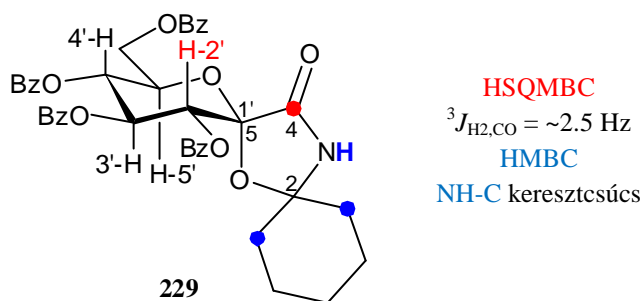
* 0,1 ekv.

** epimer keverék

53. ábra: (D-gliko-hept-2-ulopiranozil)onamidok és ketonok/aldehidek reakciói

Ezt követően erősebb savra, a trifluormetán-szulfonsavra váltottunk, és alifás ketonokkal végeztünk átalakításokat (3-6 sor). E kísérletek már eredményesnek mutatkoztak és a megfelelő termékeket jó hozammal szolgáltatták. A savat először csak 10%-ban adtuk az elegyhez (3. sor), majd ekvivalensnyi mennyiségben alkalmaztuk (4. sor). Mivel ez utóbbi jobb kitermeléssel párosult, így ezt használtuk a továbbiakban. Pentán-3-on esetében a ketont már nem oldószerként reagáltattuk, mivel ennek a forrtpontja már túl magas lett volna a feldolgozhatóság szempontjából, így áttértünk tetrahydrofuran alkalmazására (6. sor). A továbbiakban gyűrűs ketonok kapcsolására került sor, melynél magasabb forráspontú oldószerként toluolt alkalmaztunk (7-9. sor). Ezen reakciók termékét jó hozammal kaptuk. A továbbiakban alifás-aromás és aromás-aromás ketonokkal is megkíséreltük a gyűrűzárást, de ezek a kísérletek sem THF-ben, sem pedig toluolban nem működtek (10-13. sor). Aromás és alifás aldehidekkel is végeztünk kísérleteket mind alacsonyabb (THF), mind pedig magasabb hőmérsékleten (toluol), de ezek eredménytelennek bizonyultak (14-18. sor). Egy újfajta savval, a piridínium-hidrobromid-perbromiddal^[141] is kísérletet tettünk (19-20. sor), de terméket izolálni nem sikerült.

A **229** esetében HSQMBC és HMBC szerkezetbizonyítási kísérleteket végeztünk. HSQMBC módszerrel megállapítottuk a 3 kötések csatolási állandót a **H-2'** és a **karbonil C** között, ami $^3J_{H_2,CO} = \sim 2.5$ Hz-nek adódott. Ez az érték a cisz helyzetet valószínűsíti a két atom között, amely miatt a konfigurációja 1'S. A **229** HMBC spektrumában jól látszanak az **NH** és a ciklohexil gyűrű két **szén**atomja közötti keresztcsúcsok, mely az oxazolidin szerkezetet bizonyítja (54. ábra).

54. ábra: HSQMBC és HMBC eredmények és molekulaszámolás az (1'S)-2',3',4',6'-Tetra-*O*-benzoil-1',5'-anhidro-*D*-glucitol-spiro-[1',5]-4-oxo-oxazolidin-spiro-[2,1'']-ciklohexán esetében

A továbbiakban összehasonlítottuk az érintett atomok ^1H - és ^{13}C -NMR értékeit (3. táblázat):

3. táblázat: Oxazolidin kiválasztott NMR értékeinek összehasonlító táblázata

	225	226	227	228	229	230
H-2'	5.96	5.99/5.97	6.00	5.97	6.00	5.98
H-3'	6.09	6.10/6.09	6.10	6.08	6.10	6.08
H-5'	4.66	4.63/4.63	4.64	4.63	4.69	4.66
H-4'	5.73	5.72/5.71	5.70	5.73	5.71	5.70
C-[1',5]	100.5	100.3/100.35	100.2	100.7	100.1	100.1
C-2	92.4	94.9/94.5	97.1	100.1	93.5	97.2
C-4	166.0	166.4/166.1	166.6	166.1	166.4	166.1

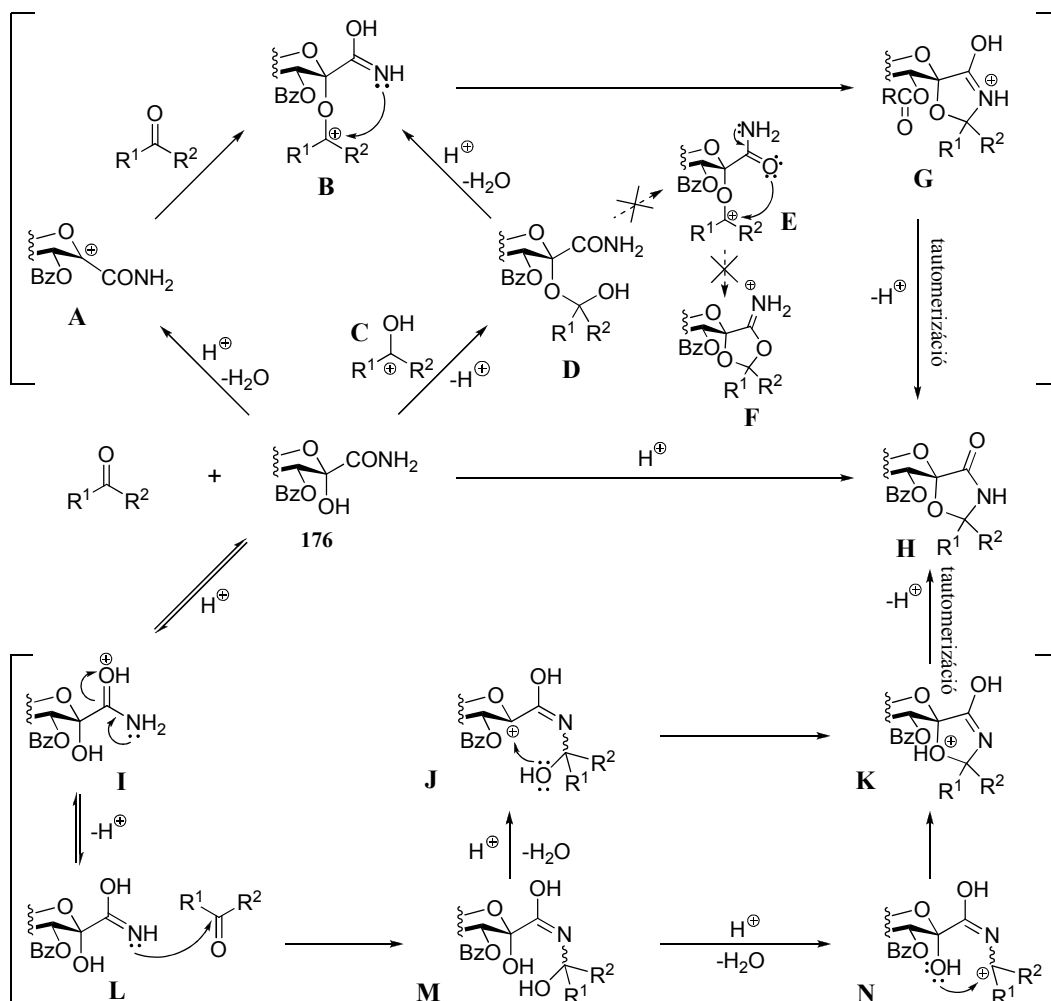
A **225-230** származékok esetében a cukorváz protonjai között (H-2', H-3', H-4', H-5') kevesebb mint 0.1 ppm eltérés tapasztalható, míg a cukorváz szénatomjai közötti eltérés kevesebb, mint 8 ppm. Ezek alapján látható, hogy az NMR értékek jó egyezést mutatnak egymással, így a származékok hasonlítanak egymáshoz.

Az izolált 1',5'-anhidro-D-glicitol-spiro-[1',5]-2,2-diszubsztituált-oxazolidin-4-onok kialakulására a következő mechanizmus javaslatot tettük (55. ábra):^[142]

A három különböző funkciós csoport protonálódása miatt ezen javaslat egy kissé összetett (55. ábra). A legkézenfekvőbb lehetőségként a glikozidos hidroxil csoporton történik meg a protonálódás, és vízkilépés mellett keletkezik a glikozíliumion (**A**). Erre az ionra (**A**) támad a keton és a **B** köztitermék keletkezik. Itt azonban figyelembe kell venni az epimer terméket is. Ezen epimerizációs lehetőség miatt ez a reakcióút kevésbé valószínű mivel, a reakció végén csak a **H** epimer termék volt megfigyelhető. A **B** termék epimerizáció nélkül is keletkezhet a keton protonálódása (**C**), majd az abból keletkező vegyes hemiketál (**D**) dehidratációja során. Ez esetben a protonált keton (**C**) a glikozidos hidroxil csoportra nukleofil addícióval kapcsolódik. A továbbiakban gyűrűzárásként az amid oxigénje nukleofil támadásban (**E**) kialakíthatna egy imino-dioxolán gyűrűt (**F**), de ebben a reakcióban ilyet nem tapasztaltunk, melyre két magyarázat lehetséges:

- 1) Első lépésben imino-dioxolán gyűrű (**F**) keletkezik, majd sav hatására átalakul oxazolidin-4-on gyűrűvé (**H**).
- 2) A gyűrűzárás N-nukleofil támadás hatására történik meg (**B**), az amid tautomerizációja miatt a hidroxiimid tautomer (**B**) végzi a gyűrűzárást.

Az 1) eset kizárására kísérletet végeztünk és a kutatócsoportunkban Czifrák Katalin által más módon előállított imino-dioxolánt^[142] ugyanolyan körülmények között reagáltattuk, mint amilyenben az oxazolidin-4-on gyűrű keletkezett. Acetonban, reflux hőmérsékleten, 1 ekv. trifluor-metánszulfonsav jelenlétében 24 órán keresztül kevertettük a reakcióelegyet, de átalakulást nem tapasztaltunk, csak a kiindulási anyag volt megfigyelhető a VRK-n. Emiatt a 2) lehetőség valószínűsíthető, amit az is alátámaszt, hogy az amidok tautomerizációja savas körülmények között végbemegy.^[143] Ezért a **B** vegyület zár gyűrűt és protonált hidroxi-oxazolin (**G**) keletkezik, mely deprotonálódás és tautomerizáció során alakul át az izolált **H** molekulává.

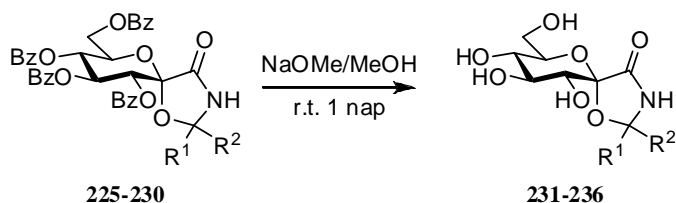

55. ábra: (D-glüko-hept-2-ulo)piranóz)onamid lehetséges gyűrűzárási mechanizmusai

Az α -hidroxi-karboxamidok és a karbonil csoportok savas körülmények között oxazolonkat eredményeznek. A Fisher-féle oxazol szintézis^[144] legelfogadottabb

mechanizmusa ebben az esetben is magyarázatul szolgálhat. A **176**-os vegyület amid oxigénje protonálódhat (**I**), majd tautomerizálódhat (**L**),^[143] mely támadhat a ketonra (vagy annak protonált formájára **C**) mint N-nukleofil és az **M** köztiterméket szolgáltatja. Az **M** vegyület hidroxil csoportjának protonálódásával vízelimináció történik és mindkét karbokation kialakulására lehetőség van (**J**, **N**). Mindkét vegyület gyűrűt zárhat, amikor a megmaradt hidroxil-csoportjuk nukleofil támadásban a pozitív töltöttségű szén atomhoz kapcsolódik, kialakítva a **K** származékot. A három elektronküldő csoportjának köszönhetően az **N** vegyület karbokationja sokkal stabilisabb származék, mint a **J** glikozíliumion, ennélfogva a **K** vegyület keletkezésének reakcióútja az **N** köztiterméken keresztül preferáltabb. Ez szintén egy lehetséges útvonal a **H** izomer kialakulására. Utolsó lépésként egy deprotonálódáson és egy tautomerizáción keresztül vezet az út a **H** izolált vegyülethez.^[142]

Ahhoz, hogy az így előállított vegyületekkel biológiai vizsgálatokat is lehessen végezni, eltávolítottuk a benzoil védőcsoportokat (56. ábra).^[125] Ezek a reakciók jó hozammal mentek végbe (**231-236**).

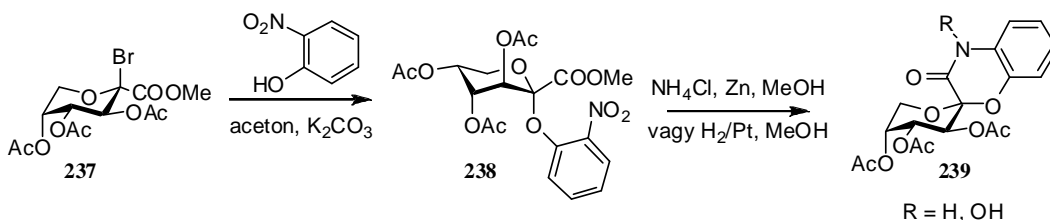
Sor	Vegyület	R ¹	R ²	Kitermelés
1	231	Me	Me	94%
2	232	Et	Me	96%
3	233	Et	Et	91%
4	234	-(CH ₂) ₄ -		91%
5	235	-(CH ₂) ₅ -		96%
6	236	-(CH ₂) ₆ -		77%

56. ábra: Védőcsoportok eltávolítása a glucitol-spiro-oxazolin vegyületekről

3.11 (Glikulopiranozil-bromid)onamid és onsav-metilészter reakcióinak vizsgálata aromás bifunkciós vegyületekkel

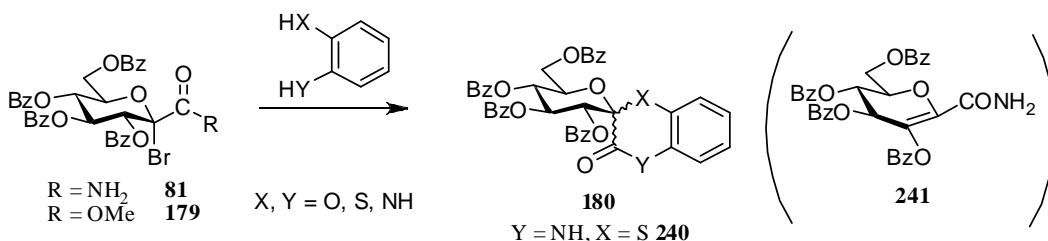
Andersch és munkatársai metil(3,4,5-tri-*O*-acetyl-β-D-arabino-hex-2-ulopiranozil)onsav-bromidokat (**237**) reagáltattak 2-nitrofenollal, oldószerként acetont, bázisként kálium-karbonátot alkalmazva. A szubsztitúció lejátszódása után (**238**) a nitro csoportot

redukálták, amely gyűrűt zárt a karbonil szénnel, így alakítva ki a spiro-benzoxazin származékokat (57. ábra).^[116]

57. ábra: (hex-2-ulo-piranozil)onsav-bromid származék gyűrűzárása 2-nitrofenollal

A kísérleteinkben megvizsgáltunk néhány bifunkciós aromás vegyület alkalmazhatóságát. Reakcióinkat a 2-amino-tiofenol és a (glikulopiranozil bromid) onamid származékkal kezdtük el (58. ábra 1-3 sor).^[117]

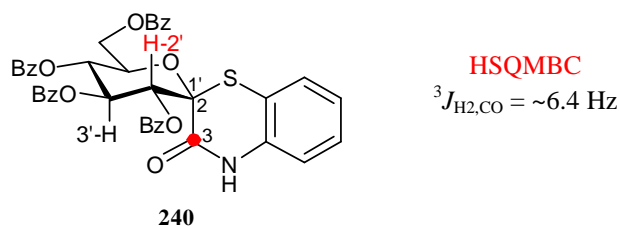
Sor	R	X	Y	Reakciókörülmények	Oldószer	Bázis	Eredmények
1	NH ₂	S	NH	r.t., 3 óra	EtOH	NaOEt	bomlás
2	NH ₂	S	NH	reflux, 1 nap	aceton	K ₂ CO ₃	Kit.: 19% (240)
3	NH ₂	S	NH	r.t., 5 óra	MeOH	NaOMe	komplex reakcióelegy
4	NH ₂	O	NH	r.t., Ar, 1 nap	aceton	K ₂ CO ₃	bomlás
5	NH ₂	O	NH	r.t., 1 óra, sötét	DMF	NaOMe	bomlás
6	NH ₂	O	NH	reflux, 2 nap, Ar	CH ₂ Cl ₂	-	nincs átalakulás
7	NH ₂	NH	NH	reflux, 2 nap	CH ₂ Cl ₂	-	nincs átalakulás
8	NH ₂	NH	NH	r.t., sötét, 1 nap, Ar	toluol	Ag ₂ CO ₃	komplex reakcióelegy
9	NH ₂	NH	NH	reflux, Ar, 2 nap	aceton	K ₂ CO ₃	nincs átalakulás
10	NH ₂	NH	NH	reflux, Ar, 2 nap	toluol	-	nincs átalakulás
11	NH ₂	O	Br	90 °C, 1 nap, CuI, 1,10 fenantrolin	dioxán	Cs ₂ CO ₃	Konv*.: 70% Kit*.: 40% (241)
12	OMe	NH	NH	reflux, 2 nap	toluol	-	nincs átalakulás
13	OMe	NH	NH	olvasztás, 1 óra	-	-	komplex reakcióelegy
14	OMe	NH	NH	r.t., Ar, 1 nap	aceton	K ₂ CO ₃	bomlás
15	OMe	O	NH	r.t., Ar, 1 nap	aceton	K ₂ CO ₃	bomlás
16	OMe	S	NH	r.t., 5 óra	aceton	K ₂ CO ₃	Kit.: 51% (240)

* Függelék I

58. ábra: (Glikulopiranozil bromid)onamid és onsav metilészter származékok és bifunkciós aromás vegyületek reakcióinak körülményei

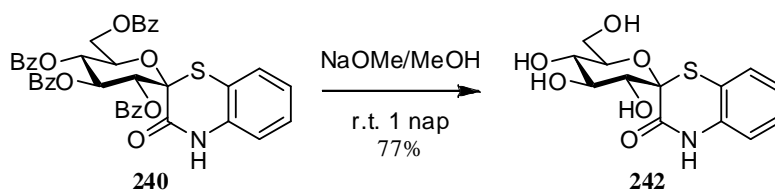
Mind oldószert, mind pedig bázisok tekintetében változtattunk a reakció összetételén, majd aceton és kálium-karbonát esetében tudtunk terméket (**240**) izolálni. Az alacsony hozam miatt (2. sor), tovább folytattuk a kísérletezést, és mind a reaktáns, mind a reagens oldalról további vizsgálatokat végeztünk. 2-Amino-fenollal végezve az átalakítást nem tapasztaltuk termék képződését (4-6. sor), miként fenilén-diamin esetében sem (7-10. sor). Ettől fogva megkíséreltük halogént tartalmazó aromás származékot kapcsolni az onamid (**81**) egységre^[145] (11. sor). Ebben az esetben hidrogén-bromid elimináció történt és glikál (**241**) származék volt izolálható. Valószínűsíthető, hogy az alkalmazott reakciókörülmények túl bázikusak voltak, ez segítette elő a hidrogén-bromid távozását. A kiindulási anyagon változtatva onsav-metilészter származékot (**179**) reagáltattunk az aromás vegyületekkel (12-16. sor). Az onamid (**81**) esetében termékhez (**180**) vezető reakciókörülmények között (14-16. sor) csak a 2-amino-tiofenol reagált, viszont ezt már közepes hozammal sikerült izolálni (16. sor).

Az anomer konfiguráció meghatározásához HSQMBC módszerrel megállapítottuk a **240** vegyület 3 kötési csatolási állandóját a H-2' és a karbonil C között, ami $^3J_{H_2,CO} = \sim 6.4$ Hz-nek adódott. Ez az érték a transz helyzetet valószínűsíti, ezért a konfigurációja 1R (59. ábra).

59. ábra: (1'R)-2',3',4',6'-tetra-O-benzoil-1',5'-anhidro-D-glucitol-spiro[1',2]-1,4-benzotiazin-3(4H)-on molekulaszámozása és HSQMBC csatolása

Ennek a vegyületnek is eltávolítottuk a védőcsoportjait az enzimvizsgálatokhoz, mely reakció jó hozammal teljesült (60. ábra).

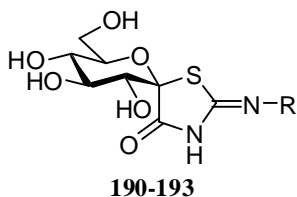
60. ábra: Benzotiazin származék debenzoilezése

4 Az új vegyületek glikogén foszforiláz gátló hatása, szerkezet-hatás összefüggések

Az emberi szervezetben található máj-glikogén foszforiláz enzim biológiai vizsgálatok szempontjából korlátozottan hozzáférhető, így a legtöbb vizsgálatot a nyúl vázizomból izolált glikogén foszforiláz *b* enzimmel (RMGP*b*) végezték el. Ez az enzim az emberi májból származó enzimmel (HLGP) összevetve 72%-ban mutat azonosságot és a katalitikus helyük szerkezete megegyezik^[50]. A vizsgálatokat a Debreceni Egyetem Orvosi Vegytani Intézetében végezték el. A kísérletekben az enzim-inhibitor komplex disszociációs állandóit (K_i) határozták meg. Minél kisebb a disszociációs állandó értéke, annál hatásosabb az inhibitor, tehát annál jobban kötődik az enzimhez. Ezen szám ismeretében tehát összehasonlíthatóvá válnak a különböző gátlószerek.

4.1 1*R*-1,5-Anhidro-D-glucitol-spiro-[1,5]-2-szubsztituált-1,3-tiazolidin-4-on származékok gátló hatása

A kapott gátlási állandók összehasonlíthatósága érdekében egyéb szubsztituált 1,3-tiazolidin-4-on vegyületeket is feltüntetünk a táblázatban (61. ábra).^[89]

Vegyület	R	K_i (μM)	Vegyület	R	K_i (μM)
240*	Ph-CO	9 ± 0.6	191	Ph-SO ₂	143 ± 21
190	4-Me-C ₆ H ₄ -CO	35 ± 3.1	244*	4-Me-C ₆ H ₄ -SO ₂	63 ± 5
241*	1-naftil-CO	15 ± 1.1	192	1-naftil-SO ₂	29 ± 3.7
242*	2-naftil-CO	10 ± 1	193	2-naftil-SO ₂	153 ± 23
243*	H	24 ± 1.7	245*	tBu-CO	137 ± 15

*^[89]

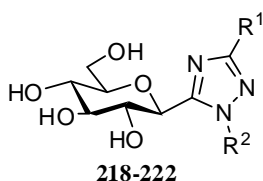
61. ábra: 1*R*-1,5-Anhidro-D-glucitol-spiro-[1,5]-2-szubsztituált-1,3-tiazolidin-4-on gátlási állandói

Látható, hogy a megfelelő karbonil- és szulfonil-csoportokat tartalmazó vegyületek közül az előbbi származékok jobb gátló tulajdonsággal rendelkeznek. A szulfonil csoportok esetében a kén tetraéderez szerkezetének köszönhetően valószínűsíthető, hogy a β -csatornában nem tud optimálisan elhelyezkedni, ezért a K_i értékek romlanak. A szulfonil csoportot tartalmazó származékok közül az 1-naftil-SO₂ (**190**) rendelkezik a legalacsonyabb gátlási állandóval. Ez meglepő, mivel a legjobb

gátlási értékekkel a 2-nafil származékok szoktak rendelkezni^[51]. Ez is valószínűsíthetően a kén tetraédes szerkezetével magyarázható.

4.2 5-(β -D-glükopiranozil)-1,3-diszubsztituált-1,2,4-triazol vegyületek gátló hatása

Az RMGPb enzimmel szembeni vizsgálatokban hatástalannak bizonyultak ezek a vegyületek (62. ábra). A korábban előállított diszubsztituált triazolokhoz képest^[135] (245, 246) ez jelentős visszaesés. Mivel a 220-224 vegyületek csak az R² csoportjukban térnek el, ezért ez a csoport kedvezőtlen térhelyzetben található a katalitikus hely szempontjából.

Vegyület	R ¹	R ²	K _i (μM)
220	Ph	Ph	nem gátol*
221	Me	Ph	nem gátol*
222	Ph	C ₂ H ₄ -OH	nem gátol*
223	Ph	^t Bu	nem gátol*
224	Ph	3-Cl-C ₆ H ₄	nem gátol*
245**	Me	H	499
246**	Ph	H	7

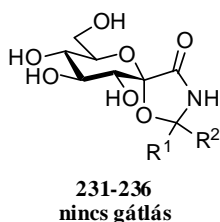
* max. 625 μM koncentrációig mérve

** [135]

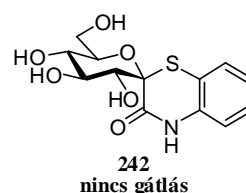
62. ábra: 1,3,5-triszubsztituált-1,2,4-triazolok gátlási állandói

4.3 (1'S)-1',5'-Anhidro-D-glucitol-spiro-[1',5]-2,2-diszubsztituált-oxazolidin-4-on (231-236) és (1'R)-2',3',4',6'-tetra-O-benzoil-1',5'-anhidro-D-glucitol-spiro[1',2]-1,4-benzotiazin-3(4H)-on (242) gátló hatása

Ezek a vegyületek nem mutatnak gátló hatást az RMGPb enzimmel szemben (625 μM koncentrációig). A 231-236 vegyületeknél az R¹ és R² szubsztituensek kedvezőtlen térállása játszhat szerepet, mivel ezek az enzim α-csatornája felé néznek, és ez a csatorna túl kicsi lehet ezen szubsztituensek számára. A 242 vegyület esetében pedig a kondenzált benzol gyűrű nem tud megfelelően elhelyezkedni a β-csatornában.

Vegyület	R ¹	R ²
233	Me	Me
234	Et	Me
235	Et	Et
236	-(CH ₂) ₄ -	
237	-(CH ₂) ₅ -	
238	-(CH ₂) ₆ -	

5 Kísérleti rész

Az olvadáspontok korrígalatlanok, melyeket Kofler típusú olvadáspontmérővel határoztunk meg. Az optikai forgatóképesség értékeit szobahőmérsékleten, Perkin-Elmer 241 polariméter alkalmazásával mértük. Az NMR spektrumokat Bruker 360 (360/90 MHz $^1\text{H}/^{13}\text{C}$), Bruker 400 (400/100 MHz $^1\text{H}/^{13}\text{C}$) vagy Avance DRX 500 (500/125 MHz for $^1\text{H}/^{13}\text{C}$) spektrométerekkel rögzítettük. A kémiai eltolódás értékeit TMS-re, illetve a megfelelő oldószer jelére vonatkoztatva határoztuk meg. Az ESI-MS méréseket Bruker micrOTOF-Q és Thermo Accela LTQ XL készülékekkel végeztük. A mikrohullámú kísérleteket CEM Explorer mikrohullámú készülékkel hajtottuk végre. A vékonyréteg kromatográfiás vizsgálatokhoz DC-Alurolle Kieselgel F₂₅₄ (Merck) típusú lemezeket használtunk, a kromatogramokat UV-fény segítségével, illetve óvatos melegítéssel, szükség esetén kénsavas előhívó alkalmazásával tettük láthatóvá. Az oszlopkromatográfiás elválasztásokhoz Kieselgel 60 (Merck, 0.063-0.200 mm szemcseméretű) szilikagélt használtunk. Munkánk során at. és alt. minőségű vegyszereket alkalmaztunk. A felhasznált szerves oldószereket a szokásos desztillációs eljárásokkal tisztítottuk. A szerves oldatokat vízmentes MgSO₄-on szárítottuk, és csökkentett nyomáson 40-50 °C-os vízfürdőn pároltuk be.

A kiindulási anyagokat, a *C*-(2,3,4,6-tetra-*O*-benzoil-1-bróm-1-dezoxi-β-D-glükopiranozil)formamidot (**81**)^[78], a *C*-(2,3,4,6-tetra-*O*-benzoil-1-hidroxi-β-D-glükopiranozil)formamidot (**176**)^[78], a metil-*C*-(2,3,4,6-tetra-*O*-benzoil-1-bróm-1-dezoxi-β-D-glükopiranozil)formiátot (**179**)^[146], a pentaklórfenil-*C*-(2,3,4,6-tetra-*O*-benzoil-1-bróm-1-dezoxi-β-D-glükopiranozil)formiátot (**183**)^[146], a 2,3,4,6-tetra-*O*-benzoil-1-bróm-1-dezoxi-β-D-glükopiranozil-cianidot (**186**)^[78], a *C*-(2,3,4,6-tetra-*O*-benzoil-β-D-glükopiranozil)-formilkloridot (**202**)^[146], irodalmi módszerek alapján állítottuk elő.

5.1 Javított eljárás az 1*R*-1,5-anhidro-2,3,4,6-tetra-*O*-benzoil-D-glucitol-spiro-[1,5]-2-imino-1,3-tiazolidin-4-on (**82**) előállítására

A **81** vegyületet (0.10 g, 0.14 mmol) feloldjuk absz. etanolban (5 ml), majd hozzáadunk tiokarbamidot (0.10 g, 1.4 mmol). Mikrohullámú reaktorban (100W, 120 °C) 60 percig kevertetjük. Az oldószert csökkentett nyomáson eltávolítjuk, majd oszlopkromatográfiásan (eluens, hexán : EtOAc 1:1) tisztítjuk. 18 mg **81** (konv.: 82%), 0.08 g **82** (Kit.: 97%).

5.2 I. Általános eljárás: Az 1*R*-1,5-anhidro-2,3,4,6-tetra-*O*-benzoil-D-glucitol-spiro-[1,5]-2-acil(vagy szulfonil)imino-1,3-tiazolidin-4-onok előállítása (187-190)

Absz. piridinben (10 ml/0.3 mmol **82**) oldjuk az 1*R*-1,5-anhidro-2,3,4,6-tetra-*O*-benzoil-D-glucitol-spiro-[1,5]-2-imino-1,3-tiazolidin-4-ont (**82**) és a savkloridot (5 ekv.). Szobahőmérsékleten kevertetjük az elegyet a kiindulási anyag elreagálásáig (VRK-án követjük a reakció előrehaladtát. Futtatóelegy, hexán : etil-acetát 1:1). Az oldószert csökkentett nyomáson eltávolítjuk, majd kétszer toluolt (2x5 ml) párolunk le róla és az így kapott olajat oszlopkromatográfiásan tisztítjuk.

5.3 II. Általános eljárás: A benzoil védőcsoportok eltávolítása (Zemplén-féle átészterezés)

A benzoilezett vegyületet (100 mg) vízmentes metanolban (5 ml) oldjuk (pár csepp vízmentes kloroformot adunk az elegyhez, ha az oldódás nem teljes), majd katalitikus mennyiségű nátrium-metilátot adunk hozzá (~1 M koncentrációjú absz. metanos oldat formájában). A reakcióelegyet szobahőmérsékleten tartjuk és a reakció előrehaladását vékonyréteg kromatográfiás módszerrel (eluens, kloroform : metanol 9:1 vagy 8:2) követjük. Az átalakulást követően a reakcióelegyet Amberlyst 15 kationcserélő gyantával semlegesítjük, szűrjük, majd bepároljuk. Szükség esetén a terméket oszlopkromatográfiásan tisztítjuk.

5.4 III. Általános eljárás: Az *N*-tioacil-*C*-(2,3,4,6-tetra-*O*-benzoil- β -D-glükopiranozil)formamidok előállítása (203, 205-207)

A *C*-(2,3,4,6-tetra-*O*-benzoil- β -D-glükopiranozil)-formil kloridot (**202**) (0.2 mmol) absz. acetonitrilben (10 ml) oldjuk. Ehhez az oldathoz csepegtetjük hozzá az előzőleg absz. acetonitril (10 ml) és absz. piridin (2 ekv.) elegyében feloldott tioamidot (2 ekv.). A reakcióelegyet 1 éjszakán keresztül reflux hőmérsékleten kevertjük. Miután lejátszódott a reakció (VRK-án követjük a reakció előrehaladtát. Futtatóelegy, hexán : EtOAc 2:1), kloroformmal hígítjuk, vízzel extraháljuk, a szerves fázist MgSO₄-on szárítjuk, majd bepároljuk és kétszer toluolt (2x5 ml) párolunk le róla. A kapott szirupot éterből kristályosítjuk.

5.5 IV. Általános eljárás: Az 5-(2',3',4',6'-tetra-*O*-benzoil- β -D-glükopiranozil)-1,3-diszubsztituált-1,2,4-triazolok előállítása (213-217)

Az *N*-tiobenzoil- vagy az *N*-tioacetyl-C-(2,3,4,6-tetra-*O*-benzoil- β -D-glükopiranozil)formamidot (**203**, **205** 0.20 mmol) feloldjuk absz. piridinben (10 ml), majd hozzáadjuk a hidrazint (1,2 ekv.). Szobahőmérsékleten kevertetjük a reakciót 1 éjszakán keresztül (VRK-án követjük a reakció előrehaladtát. Futtatóelegy, hexán : EtOAc 2:1). Mikor lejártszódot a reakció, kloroformmal hígítjuk, majd sósavval (1M), telített NaHCO₃-al és vízzel extraháljuk, a szerves fázist MgSO₄-on szárítjuk és bepároljuk. A kapott szirupot oszlopkromatográfiásan tisztítjuk.

5.6 V. Általános eljárás: Az (1'*S*)-2',3',4',6'-tetra-*O*-benzoil-1',5'-anhidro-D-glucitol-spiro-[1',5]-2,2-diszubsztituált-oxazolidin-4-onok előállítása (225-230)

A C-(2,3,4,6-tetra-*O*-benzoil-1-hidroxi- β -D-glükopiranozil)formamidot (**176**) feloldjuk magában a ketonban vagy absz. THF-ben illetve toluolban, és hozzáadjuk a ketont (5 ekv.) majd a TfOH-at (1 ekv.). Az elegyet reflux hőmérsékleten kevertetjük, míg a kiindulási anyag el nem fogy (VRK-án követjük a reakció előrehaladtát. Futtatóelegy, kloroform : aceton 9:1). A reakció végén az elegyet hígítjuk kloroformmal, telített NaHCO₃-tal, majd vízzel mossuk, a szerves fázist MgSO₄-on szárítjuk, majd bepároljuk. A maradékot oszlopkromatográfiásan tisztítjuk (kloroform : aceton 18:1).

5.7 Metil-(1*R*-2,3,4,6-tetra-*O*-benzoil-1-dezoxi-1-tio- β -D-glükopiranozil)formiát; (3,4,5,7-tetra-*O*-benzoil-2-tio- β -D-glükó-hept-2-ulopiranoz) onsav-metilészter (177)

A **198** vegyületet (0.15 g, 0.21 mmol) vízmentes metanolban (5 ml) oldjuk, majd katalitikus mennyiségű nátrium-metilátot adunk hozzá (~1 M koncentrációjú absz. metanolos oldat formájában). A reakcióelegyet -20 °C tartjuk egy éjszakán keresztül. Az átalakulást követően a reakcióelegyet Amberlyst 15 kationcserélő gyantával semlegesítjük, szűrjük, majd bepároljuk. Oszlopkromatográfiásan tisztítva (eluens, hexán : etil-acetát 7:3) Kitermelés: 0.09 g (68 %), sárga amorf vegyület. $R_f = 0.90$ (kloroform : éter 9:1); $[\alpha]_D +60$ (c 0.89, CHCl₃); ¹H NMR (CDCl₃, 360 MHz): δ (ppm) 8.06-7.26 (m, 20H, ArH), 6.19 (t, 1H, J 9.4 Hz, J 9.4 Hz, H-3 vagy H-4), 5.83 (d, 1H, $J_{1,2}$ 9.4 Hz, H-1),

5.76 (t, 1H, J 9.4 Hz, J 9.4 Hz, H-3 vagy H-4), 4.65 (dd, 1H, $J_{6,6'}$ 14.3 Hz, $J_{5,6}$ 2.4 Hz, H-6), 4.48 (dd, 1H, $J_{6,6'}$ 14.3 Hz, $J_{5,6}$ 4.9 Hz, H-6'), 4.44 (ddd, 1H, $J_{4,5}$ 14.3 Hz, $J_{5,6}$ 4.9 Hz, $J_{5,6}$ 2.4 Hz, H-5), 3.93 (s, 3H, CH₃), 3.14 (s, 1H, SH); ¹³C NMR (CDCl₃, 90 MHz): δ (ppm) 167.4, 166.0, 165.3, 165.1, 165.0 (CO), 133.6-126.2 (ArC), 85.6 (C-1), 74.1, 74.0, 71.4, 69.2 (C-2 - C-5), 63.1 (C-6), 53.5 (CH₃); Analízis: C₃₆H₃₀O₁₁S (Molekulatömeg: 670.68, pontos tömeg: 670.15); ESI-MS (pozitív mód) m/z: 693.140 [M+H]⁺, 1363.286 [2M+Na]⁺.

5.8 Etil-C-(2,3,4,6-tetra-O-benzoil-1-bróm-1-dezoxi-β-D-glükopiranozil)-formimidát; (3,4,5,7-tetra-O-benzoil-2-bróm-β-D-glükohépt-2-ulopiranóz)onimidát (184)

Vízmentes CH₂Cl₂-ban feloldunk C-(2,3,4,6-tetra-O-benzoil-1-bróm-1-dezoxi-β-D-glükopiranozil)formamidot (**81**, 0.2 g, 0.28 mmol) és Et₃O(BF₄)-et (0.16 g, 0.84 mmol), majd argon atmoszféra alatt, szobahőmérsékleten kevertetjük az elegyet (a reakció előrehaladását VRK-án követjük. Futtatóelegy, hexán : EtOAc 1:1). Mikor lejátszódott a reakció (~ 1 nap), CH₂Cl₂-vel hígítjuk, NaHCO₃-tal, majd vízzel mossuk és a szerves fázist MgSO₄-on szárítjuk, majd bepároljuk. A keletkező sárgás amorf terméket a bomlékonysága miatt további tisztítás nélkül, azonnal felhasználtuk a későbbi reakciókban. Kitermelés: 0.18 g (87%), sárga olaj; R_f = 0.80 (hexán : etil-acetát 1:1); ¹H NMR (CDCl₃, 360 MHz): δ (ppm) 8.05-7.27 (m, 21H, ArH, NH), 6.17 (t, 1H, $J_{2,3}$ 9.3 Hz, $J_{3,4}$ 9.3 Hz, H-3), 5.82 (t, 1H, $J_{3,4}$ 9.3, $J_{4,5}$ = 10.0 Hz, H-4), 5.63 (d, 1H, $J_{2,3}$ 9.3 Hz, H-2), 4.81 (dd, 1H, $J_{5,6}$ 2.6 Hz, $J_{6,6'}$ 12.3 Hz, H-6), 4.72 (dd, 1H, $J_{5,6'}$ 3.1 Hz, $J_{6,6'}$ 12.3 Hz, H-6'), 4.60 (ddd, 1H, $J_{4,5}$ 10.0 Hz, $J_{5,6}$ 2.6 Hz, $J_{5,6'}$ 3.1 Hz, H-5), 4.07 (q, 2H, J 6.7 Hz, CH₂), 0.86 (t, 3H, J 6.7 Hz, CH₃); ¹³C NMR (CDCl₃, 90 MHz): δ (ppm) 166.0, 165.9, 165.4, 164.9 164.7 (CO, CNH), 133.6-128.2 (ArC), 91.5 (C-1), 74.3, 72.1, 70.8, 67.7 (C-2 - C-5), 63.3 (C-6), 61.6 (CH₂), 13.2 (CH₃);

5.9.1 1R-1,5-Anhidro-2,3,4,6-tetra-O-benzoil-D-glucitol-spiro-[1,5]-4-metilbenzozilimino-1,3-tiazolidin-4-on (187)

A **82** vegyületből (0.30 g, 0.44 mmol) és 4-metilbenzoil-kloridból (0.30 mg, 2.20 mmol) előállítva az I. általános eljárás szerint. Oszlopkromatográfiás tisztítás (eluens, hexán : acetón 2:1). Kitermelés: 0.19 g (53 %), sárga olaj, R_f = 0.88 (hexán : etil-acetát 1:2); $[\alpha]_D$ +40 (c 0.41, CHCl₃); ¹H NMR (CDCl₃, 360 MHz): δ (ppm) 8.62 (s, 1H, NH), 8.02-7.04 (m, 24H, ArH), 6.83 (pszeudo t, 1H, $J_{2,3}$ 9.7 Hz, $J_{3,4}$ 8.0 Hz, H-3), 6.15 (d, 1H,

$J_{2,3}$ 9.7 Hz, H-2), 5.93 (t, 1H, $J_{4,5}$ 9.7 Hz, $J_{3,4}$ 9.7 Hz, H-4), 5.36 (ddd, 1H, $J_{4,5}$ 9.7 Hz, $J_{5,6}$ 2.3 Hz, $J_{5,6'}$ 3.6 Hz, H-5), 4.64 (dd, 1H, $J_{6,6'}$ 11.7 Hz, $J_{5,6}$ 2.3 Hz, H-6), 4.45 (dd, 1H, $J_{6,6'}$ 11.7 Hz, $J_{5,6'}$ 3.6 Hz, H-6'), 3.40 (s, 3H, CH₃); ¹³C NMR (CDCl₃, 90 MHz): δ (ppm) 181.6, 176.8, 175.3, 166.2, 165.8, 165.1 164.6 (CO, C=N), 149.0-123.9 (ArC), 89.7 (C-1), 71.9, 71.1, 70.8, 69.9 (C-2 - C-5), 62.6 (C-6), 50.2 (CH₃); Analízis: C₄₄H₃₄N₂O₁₁S (Molekulatömeg: 798.81, pontos tömeg: 798.19); Számított: C, 66.16; H, 4.29; N, 3.51. Talált: C, 65.99; H, 4.13; N, 3.55; ESI-MS (pozitív mód) m/z: 821.182 [M+Na]⁺.

5.9.2 1R-1,5-Anhidro-2,3,4,6-tetra-O-benzoil-D-glucitol-spiro-[1,5]-2-fenilszulfonilimino-1,3-tiazolidin-4-on (188)

A **82** vegyületből (0.25 g, 0.37 mmol) és benzolszulfonsav-kloridból (0.28 ml, 1.85 mmol) előállítva az I. általános eljárás szerint. Oszlopkromatográfiás tisztítás (eluens, hexán : aceton 1:1). Kitermelés: 0.14 g (55 %), sárga olaj, R_f = 0.21 (hexán : etil-acetát 1:2); $[\alpha]_D^{+48}$ (c 0.39, CHCl₃); ¹H NMR (CDCl₃, 360 MHz): δ (ppm) 9.18 (s, 1H, NH), 8.04-7.14 (m, 25H, ArH), 6.72 (pszeudo t, 1H, $J_{2,3}$ 9.7 Hz, $J_{3,4}$ 9.3 Hz, H-3), 6.06 (d, 1H, $J_{2,3}$ 9.7 Hz, H-2), 5.86 (t, 1H, $J_{4,5}$ 9.7 Hz, $J_{3,4}$ 9.7 Hz, H-4), 5.32 (ddd, 1H, $J_{4,5}$ 9.7 Hz, $J_{5,6'}$ 3.1 Hz, $J_{5,6}$ 1.2 Hz, H-5), 4.59 (dd, 1H, $J_{6,6'}$ 11.7 Hz, $J_{5,6}$ 1.2 Hz, H-6), 4.43 (dd, 1H, $J_{6,6'}$ 11.7 Hz, $J_{5,6}$ 3.1 Hz, H-6'); ¹³C NMR (CDCl₃, 90 MHz): δ (ppm) 180.6, 169.6, 166.1, 165.5, 165.0, 164.5 (CO, C=N), 138.8-124.7 (ArC), 88.5 (C-1), 72.6, 71.1, 70.8, 68.5 (C-2 - C-5), 62.3 (C-6); Analízis: C₄₂H₃₂N₂O₁₂S₂ (Molekulatömeg: 820.84, pontos tömeg: 820.14); Számított: C, 61.46; H, 3.93; N, 3.41. Talált: C, 61.56; H, 4.03; N, 3.21; ESI-MS (pozitív mód) m/z: 843.131 [M+Na]⁺.

5.9.3 1R-1,5-Anhidro-2,3,4,6-tetra-O-benzoil-D-glucitol-spiro-[1,5]-2-(1-naftilszulfonilimino)-1,3-tiazolidin-4-on (189)

A **82** vegyületből (0.24 g, 0.35 mmol) és 1-naftilszulfonil-kloridból (0.40 g, 1.75 mmol) előállítva az I. általános eljárás szerint. Oszlopkromatográfiás tisztítás (eluens, hexán : etil-acetát 1:2). Kitermelés: 0.14 g (45 %), sárga olaj, R_f = 0.30 (hexán : etil-acetát 1:2); $[\alpha]_D^{+65}$ (c 0.35, CHCl₃); ¹H NMR (CDCl₃, 360 MHz): δ (ppm) 9.94 (s, 1H, NH), 8.48-7.12 (m, 27H, ArH), 6.57 (t, 1H, $J_{2,3}$ 9.7 Hz, $J_{3,4}$ 9.7 Hz, H-3), 6.02 (d, 1H, $J_{2,3}$ 9.7 Hz, H-2), 5.87 (t, 1H, $J_{4,5}$ 9.7 Hz, $J_{3,4}$ 9.7 Hz, H-4), 5.15 (ddd, 1H, $J_{4,5}$ 9.7 Hz, $J_{5,6'}$ 3.1 Hz, $J_{5,6}$ 1.5 Hz, H-5), 4.62 (dd, 1H, $J_{6,6'}$ 12.3 Hz, $J_{5,6}$ 1.5 Hz, H-6), 4.42 (dd, 1H, $J_{6,6'}$ 12.3 Hz, $J_{5,6'}$ 3.1 Hz, H-6'); ¹³C NMR (CDCl₃, 90 MHz): δ (ppm) 183.6, 169.9, 166.1, 165.2, 165.0, 164.3 (CO, C=N), 134.7-123.9 (ArC), 88.4 (C-1), 73.3, 70.9, 70.6, 68.1 (C-2 - C-

5), 62.2 (C-6); Analízis: C₄₆H₃₄N₂O₁₂S₂ (Molekulatömeg: 870.90, pontos tömeg: 870.16); Számított: C, 63.44; H, 3.94; N, 3.22. Talált: C, 63.59; H, 4.01; N, 3.38; ESI-MS (pozitív mód) m/z: 893.141 [M+Na]⁺.

5.9.4 1*R*-1,5-Anhidro-2,3,4,6-tetra-*O*-benzoil-D-glucitol-spiro-[1,5]-2-(2-naftil-szulfonilimino)-1,3-tiazolidin-4-on (190)

A **82** vegyületből (0.24 g, 0.35 mmol) és 2-naftilszulfonil-kloridból (0.40 g, 1.75 mmol) előállítva az I. általános eljárás szerint. Oszlopkromatográfiás tisztítás (eluens, hexán : etil-acetát 1:2). Kitermelés: 0.19 g (62 %), sárga olaj, $R_f = 0.17$ (hexán : etil-acetát 1:2); $[\alpha]_D +40$ (c 0.43, CHCl₃); ¹H NMR (CDCl₃, 360 MHz): δ (ppm) 10.3 (s, 1H, NH) 8.36-7.28 (m, 27H, ArH), 6.57 (t, 1H, $J_{2,3}$ 9.7 Hz, $J_{3,4}$ 9.7 Hz, H-3), 6.03 (d, 1H, $J_{2,3}$ 9.7 Hz, H-2), 5.88 (t, 1H, $J_{4,5}$ 9.7 Hz, $J_{3,4}$ 9.7 Hz, H-4), 5.22 (ddd, 1H, $J_{4,5}$ 9.7 Hz, $J_{5,6}$ 3.7 Hz, $J_{5,6}$ 2.5 Hz, H-5), 4.65 (dd, 1H, $J_{6,6'}$ 12.3 Hz, $J_{5,6}$ 2.5 Hz, H-6), 4.46 (dd, 1H, $J_{6,6'}$ 12.3 Hz, $J_{5,6'}$ 3.7 Hz, H-6'); ¹³C NMR (CDCl₃, 90 MHz): δ (ppm) 180.2, 170.3, 166.1, 165.3, 165.0, 164.3 (CO, C=N), 135.7-121.8 (ArC), 88.4 (C-1), 73.4, 71.2, 70.5, 68.2 (C-2 - C-5), 62.3 (C-6); Analízis: C₄₆H₃₄N₂O₁₂S₂ (Molekulatömeg: 870.90, pontos tömeg: 870.16); Számított C, 63.44; H, 3.94; N, 3.22. Talált: C, 63.56; H, 3.84; N, 3.33; ESI-MS (pozitív mód) m/z: 893.141 [M+Na]⁺.

5.9.5 1*R*-1,5-Anhidro-D-glucitol-spiro-[1,5]-2-(4-metilbenzoilimino)-1,3-tiazolidin-4-on (191)

A **187** vegyületből (0.19 g, 0.23 mmol) előállítva a II. általános eljárás szerint. Oszlopkromatográfiás tisztítás (eluens, kloroform : metanol 7:3). Kitermelés: 0.04 g (43 %), fehér kristályos vegyület. O.p.: 149-152°C; $R_f = 0.66$ (kloroform : metanol 7:3); $[\alpha]_D +52$ (c 0.37, H₂O); ¹H NMR (CD₃OD, 360 MHz): δ (ppm) 8.03 (d, 2H, J 8.0 Hz, ArH), 7.23 (d, 2H, J 8.0 Hz, ArH), 4.34 (ddd, 1H, $J_{4,5}$ 9.3 Hz, $J_{5,6'}$ 4.9 Hz, $J_{5,6}$ 1.1 Hz, H-5), 4.20 (t, 1H, $J_{2,3}$ 9.3 Hz, $J_{3,4}$ 9.3 Hz, H-3), 3.80 (dd, 1H, $J_{6,6'}$ 12.3 Hz, $J_{5,6}$ 1.1 Hz, H-6), 3.66 (d, 1H, $J_{2,3}$ 9.3 Hz, H-2), 3.63 (dd, 1H, $J_{6,6'}$ 12.3 Hz, $J_{5,6'}$ 4.9 Hz, H-6') 3.35 (t, 1H, $J_{4,5}$ 9.3 Hz, $J_{3,4}$ 9.3 Hz, H-4), 2.35 (s, 3H, CH₃); ¹³C NMR (CD₃OD, 90 MHz): δ (ppm) 181.0, 179.1, 176.5 (CO, C=N), 145.2-130.1 (ArC), 92.9 (C-1), 78.3, 75.2, 74.3, 70.9 (C-2 - C-5), 62.8 (C-6), 21.7 (CH₃); Analízis: C₁₆H₁₈N₂O₇S (Molekulatömeg: 382.39, pontos tömeg: 382.08); Számított: C, 50.26; H, 4.74; N, 7.33. Talált: C, 50.37; H, 4.63; N, 7.45; ESI-MS (pozitív mód) m/z: 405.075 [M+Na]⁺.

5.9.6 1R-1,5-Anhidro-D-glucitol-spiro-[1,5]-2-fenilszulfonilimino-1,3-tiazolidin-4-on (192)

A **188** vegyületből (0.16 g, 0.19 mmol) előállítva a II. általános eljárás szerint. Oszlopkromatográfiás tisztítás (eluens, kloroform : metanol 7:1). Kitermelés: 0.08 g (98 %), fehér kristályos vegyület. O.p.: 156-159°C; $R_f = 0.30$ (kloroform : metanol 7:3); $[\alpha]_D^{25} +82$ (c 0.41, H₂O); ¹H NMR (CD₃OD, 360 MHz): δ (ppm) 7.93-7.90 (m, 2H, ArH), 7.56-7.47 (m, 3H, ArH), 4.35 (ddd, 1H, $J_{4,5}$ 9.3 Hz, $J_{5,6'}$ 4.9 Hz, $J_{5,6}$ 1.4 Hz, H-5), 4.28 (t, 1H, $J_{2,3}$ 9.3 Hz, $J_{3,4}$ 9.3 Hz, H-3), 3.75 (dd, 1H, $J_{6,6'}$ 12.1 Hz, $J_{5,6}$ 1.4 Hz, H-6), 3.70 (d, 1H, $J_{2,3}$ 9.3 Hz, H-2), 3.62 (dd, 1H, $J_{6,6'}$ 12.1 Hz, $J_{5,6'}$ 4.9 Hz, H-6'), 3.34 (t, 1H, $J_{4,5}$ 9.3 Hz, $J_{3,4}$ 9.3 Hz, H-4); ¹³C NMR (CD₃OD, 90 MHz): δ (ppm) 182.0, 173.8 (CO, C=N), 143.8-127.8 (ArC), 98.1 (C-1), 77.8, 74.9, 74.3, 71.0 (C-2 - C-5), 62.8 (C-6); Analízis: C₁₄H₁₆N₂O₈S₂ (Molekulatömeg: 404.42, pontos tömeg: 404.03); Számított: C, 41.58; H, 3.99; N, 6.93. Talált: C, 41.65; H, 3.89; N, 7.05; ESI-MS (pozitív mód) m/z: 427.026 [M+Na]⁺.

5.9.7 1R-1,5-Anhidro-D-glucitol-spiro-[1,5]-2-(1-naftilszulfonilimino)-1,3-tiazolidin-4-on (193)

A **189** vegyületből (0.13 g, 0.14 mmol) előállítva a II. általános eljárás szerint. Oszlopkromatográfiás tisztítás (eluens, kloroform : metanol 7:3). Kitermelés: 0.06 g (96 %), fehér kristályos vegyület. O.p.: 169-172 °C; $R_f = 0.22$ (kloroform : metanol 7:3); $[\alpha]_D^{25} +71$ (c 0.49, H₂O); ¹H NMR (CD₃OD, 360 MHz): δ (ppm) 8.69-7.56 (m, 7H, ArH), 4.26 (ddd, 1H, $J_{4,5}$ 9.2 Hz, $J_{5,6'}$ 5.5 Hz, $J_{5,6}$ 1.8 Hz, H-5), 4.16 (t, 1H, $J_{2,3}$ 9.2 Hz, $J_{3,4}$ 9.2 Hz, H-3), 3.80 (dd, 1H, $J_{6,6'}$ 11.7 Hz, $J_{5,6}$ 1.8 Hz, H-6), 3.71 (d, 1H, $J_{2,3}$ 9.2 Hz, H-2), 3.64 (dd, 1H, $J_{6,6'}$ 11.7 Hz, $J_{5,6'}$ 5.5 Hz, H-6'), 3.37 (t, 1H, $J_{4,5}$ 9.2 Hz, $J_{3,4}$ 9.2 Hz, H-4); ¹³C NMR (CD₃OD, 90 MHz): δ (ppm) 178.4, 171.2 (CO, C=N), 137.2-125.3 (ArC), 94.2 (C-1), 79.1, 75.1, 74.4, 70.5 (C-2 - C-5), 62.6 (C-6); Analízis: C₁₈H₁₈N₂O₈S₂ (Molekulatömeg: 454.47, pontos tömeg: 454.05); Számított: C, 47.57; H, 3.99; N, 6.16. Talált: C, 47.53; H, 4.11; N, 6.32; ESI-MS (pozitív mód) m/z: 477.043 [M+Na]⁺.

5.9.8 1R-1,5-Anhidro-D-glucitol-spiro-[1,5]-2-(2-naftilszulfonilimino)-1,3-tiazolidin-4-on (194)

A **190** vegyületből (0.19 g, 0.21 mmol) előállítva a II. általános eljárás szerint. Oszlopkromatográfiás tisztítás (eluens, kloroform : metanol 7:3). Kitermelés: 0.10 g (98 %), fehér kristályos vegyület. O.p.: 168-171 °C; $R_f = 0.22$ (kloroform : metanol 7:3); $[\alpha]_D^{25}$

+68 (c 0.35, H₂O); ¹H NMR (CD₃OD, 360 MHz): δ (ppm) 8.47-7.58 (m, 7H, ArH), 4.34 (ddd, 1H, *J*_{4,5} 9.3 Hz, *J*_{5,6'} 4.7 Hz, *J*_{5,6} 2.1 Hz, H-5), 4.26 (pseudo t, 1H, *J*_{2,3} 9.3 Hz, *J*_{3,4} 9.1 Hz, H-3), 3.74 (dd, 1H, *J*_{6,6'} 11.7 Hz, *J*_{5,6} 2.1 Hz, H-6), 3.69 (d, 1H, *J*_{2,3} 9.3 Hz, H-2), 3.60 (dd, 1H, *J*_{6,6'} 11.7 Hz, *J*_{5,6'} 4.9 Hz, H-6'), 3.42 (pseudo t, 1H, *J*_{4,5} 9.3 Hz, *J*_{3,4} 9.1 Hz, H-4); ¹³C NMR (CD₃OD, 90 MHz): δ (ppm) 182.1, 174.6 (CO, C=N), 140.7-123.9 (ArC), 98.2 (C-1), 77.8, 74.9, 74.3, 71.0 (C-2 - C-5), 62.8 (C-6); Analízis: C₁₈H₁₈N₂O₈S₂ (Molekulatömeg: 454.47, pontos tömeg: 454.05); Számított: C, 47.57; H, 3.99; N, 6.16. Talált: C, 47.66; H, 3.87; N, 6.25; ESI-MS (positive mode) m/z: 477.043 [M+Na]⁺.

5.10 Metil(1*R*-2,3,4,6-tetra-*O*-benzoil-1-acetiltio-1-dezoxi-β-D-glükopiranozil)formiát; (2-*S*-acetil-3,4,5,7-tetra-*O*-benzoil-2-tio-β-D-glük-hept-2-ulopiranóz)onsav-metilészter (198)

Vízmentes acetonban (5 ml) feloldjuk a **179** vegyületet (0.10 g, 0.14 mmol), hozzáadunk K₂CO₃-ot (0.02 g, 0.28 mmol), kihevített molekulaszitát, majd hozzácepegetjük a tioecetsavat (0.02 ml, 0.28 mmol). A reakcióelegyet ~2 órán keresztül szobahőmérsékleten kevertetjük és VRK-n ellenőrizzük a reakció előrehaladtát (futtatóelegy, hexán : etil-acetát 1:1). Mikor lejártszódot a reakció, kloroformmal hígítjuk, majd sorban vízzel, NaHCO₃-tal, majd ismét vízzel extraháljuk. A szerves fázist MgSO₄-on szárítjuk, és az oldószert csökkentett nyomáson eltávolítjuk. A nyersterméket oszlopkromatográfiásan tisztítjuk (eluens, hexán : etil-acetát 3:1). Kitermelés: 0.06 g (67%), sárga olaj; *R*_f = 0.34 (hexán : etil-acetát 2:1); [α]_D +22 (c 0.69, CHCl₃); ¹H NMR (CDCl₃, 360 MHz): δ (ppm) 8.10-7.15 (m, 20H, ArH), 6.15 (d, 1H, *J*_{2,3} 8.9 Hz, H-2), 6.05 (t, 1H, *J* 8.9 Hz, *J* 8.9 Hz, H-3 vagy H-4), 5.90 (t, 1H, *J* 8.9 Hz, *J* 8.9 Hz, H-3 vagy H-4), 5.20 (ddd, 1H, *J*_{4,5} 8.9 Hz, *J*_{5,6} 4.1 Hz, *J*_{5,6'} 2.9 Hz, H-5), 4.66 (dd, 1H, *J*_{6,6'} 12.3 Hz, *J*_{5,6} 2.9 Hz, H-6'), 4.47 (dd, 1H, *J*_{6,6'} 12.3 Hz, *J*_{5,6} 4.1 Hz, H-6), 3.88 (s, 3H, CH₃), 2.27 (s, 3H, CH₃); ¹³C NMR (CDCl₃, 90 MHz): δ (ppm) 191.4, 167.8, 166.1, 165.3, 164.9, 164.5 (CO, ³*J*_{H2-CO} = 6.0 ± 0.3 Hz, HSQMBC, 125 MHz), 133.6-128.3 (ArC), 88.5 (C-1), 74.1, 71.1, 70.1, 68.4 (C-2 - C-5), 63.0 (C-6), 53.5 (CH₃), 30.6 (CH₃); Analízis: C₃₈H₃₂O₁₂S (Molekulatömeg: 712.72, pontos tömeg: 712.16); ESI-MS (pozitív mód) m/z: 735.152 [M+Na]⁺.

5.11 Metil(1,5-anhidro-2-dezoxi-D-arabinohex-1-enopiranozil)formiát; Metil 4,5,7-tri-O-benzoil-2,6-anhidro-3-dezoxi-D-arabinohept-2-enonát (200)

Vízmentes DMF-ben (5 ml) feloldjuk a **198** vegyületet (0.1 g, 0.14 mmol) és hozzáadunk ammónium-acetátot (0.05 g, 0.7 mmol), majd 5 percig kevertetjük szobahőmérsékleten. VRK-n ellenőrizzük a reakció lejátszódását (futtatóelegy, hexán : EtOAc 1:1). Miután lejátszódott a reakció, kloroformmal hígítjuk, majd 1M HCl-dal és vízzel extraháljuk. A szerves fázist MgSO₄-on szárítjuk, majd az oldószert csökkentett nyomáson eltávolítjuk. A nyersterméket oszlopkromatográfiásan tisztítjuk (eluens, hexán : etil-acetát 2:1). Kitermelés: 0.06 g (88%), sárga amorf vegyület; $R_f = 0.24$ (hexán : etil-acetát 2:1); $[\alpha]_D -50$ (c 0.46, CHCl₃); ¹H NMR (CDCl₃, 360 MHz): δ (ppm) 8.15-7.38 (m, 15H, ArH), 6.32 (d, 1H, $J_{2,3}$ 4.2 Hz, H-2), 5.83 (m, 2H, H-3 és H-4), 4.90 (ddd, 1H, $J_{4,5}$ 8.8 Hz, $J_{5,6}$ 5.7 Hz, $J_{5,6'}$ 1.3 Hz, H-5), 4.77 (dd, 1H, $J_{6,6'}$ 12.1 Hz, $J_{5,6}$ 6.0 Hz, H-6), 4.69 (dd, 1H, $J_{6,6'}$ 12.1 Hz, $J_{5,6'}$ 4.5 Hz, H-6'), 3.84 (s, 3H, OCH₃); ¹³C NMR (CDCl₃, 90 MHz): δ (ppm) 166.0, 165.4, 164.9, 161.9 (CO, COOMe), 145.0 (C-1), 133.6-128.5 (ArC), 106.3 (C-2), 74.8, 67.1, 66.9, (C-3 - C-5), 61.4 (C-6), 52.7 (CH₃); Analízis: C₂₉H₂₄O₉ (Molekulatömeg: 516.49, pontos tömeg: 516.14); ESI-MS (pozitív mód) m/z: 539.133 [M+Na]⁺, 1055.276 [2M+Na]⁺.

5.12 Metil(1RS-2,3,4,6-tetra-O-benzoil-1-dezoxi-1-piperidinkarboditioát- β -D-glükopiranozil)formiát; Metil[(3RS-4,5,7,8-tetra-O-benzoil-3-dezoxi-D-glüko-okt-2-ulopiranozil)-2-piperidinkarboditioát]onsav-észter (201)

Vízmentes THF-ben (5 ml) feloldjuk a szén-diszulfidot (0.01 ml, 0.21 mmol) és a piperidint (0.01 ml, 0.17 mmol) majd 15 percig kevertetjük. Ezek után a **179** vegyületet (0.10 g, 0.14 mmol), hozzáadjuk és 1 héten keresztül szobahőmérsékleten kevertetjük a reakcióelegyet, VRK-n ellenőrizzük a reakció előrehaladtát (futtatóelegy, hexán : EtOAc 1:1). Miután lejátszódott a reakció, kloroformmal hígítjuk, majd NaHCO₃-tal és vízzel extraháljuk. A szerves fázist MgSO₄-on szárítjuk, majd az oldószert csökkentett nyomáson eltávolítjuk. A nyersterméket oszlopkromatográfiásan tisztítjuk (eluens, hexán : etil-acetát 3:1). Kitermelés: 0.06 g (55%), sárga olaj; $R_f = 0.34$ (hexán : etil-acetát 2:1); ¹H NMR (CDCl₃, 360 MHz): δ (ppm) 8.09-7.26 (m, 20H, ArH), 6.18, 5.13 (d, 1H, $J_{2,3}$ 9.8 Hz, H-2), 6.02, 6.00 (t, 1H, J 8.6 Hz, J 8.6 Hz, H-3 vagy H-4), 5.87, 5.80 (t, 1H, J 8.6 Hz,

J 8.6 Hz, H-3 vagy H-4), 5.51, 5.50 (ddd, 1H, $J_{4,5}$ 8.6 Hz, $J_{5,6}$ 3.0 Hz, $J_{5,6'}$ 1.2 Hz, H-5), 4.68, 4.67 (dd, 1H, $J_{6,6'}$ 12.0 Hz, $J_{5,6'}$ 3.0 Hz, H-6'), 4.48, 4.47 (dd, 1H, $J_{6,6'}$ 12.0 Hz, $J_{5,6}$ 1.2 Hz, H-6), 3.88, 3.86 (s, 3H, CH_3), 1.65-1.50 (m, 10H, CH_2); ^{13}C NMR ($CDCl_3$, 90 MHz): δ (ppm) 188.0, 187.8 (CS) 168.7, 168.6, 166.2, 166.1, 165.6, 165.3, 165.1, 164.4 (CO), 133.6-128.2 (ArC), 94.3, 90.5 (C-1), 73.9, 71.4, 71.3, 71.1, 70.4, 69.9, 69.3, 68.9 (C-2 - C-5), 63.7, 62.9 (C-6), 54.3, 53.4 (CH_2), 29.7, 24.0 (CH_3); Analízis: $C_{42}H_{39}NO_{11}S_2$ (Molekulatömeg: 797.89, pontos tömeg: 797.20); ESI-MS (pozitív mód) m/z : 820.185 $[M+Na]^+$.

5.13.1 *N*-tiobenzoil-*C*-(2,3,4,6-tetra-*O*-benzoil- β -*D*-glükopiranozil)formamid (203)

A **202** vegyületből (0.2 g, 0.31 mmol) és tiobenzamidből (0,04 g, 0.75 mmol) előállítva a III. általános eljárás szerint. Kitermelés: 0.16 g (71 %), piros kristályos vegyület, O.p.: 124-127°C; R_f = 0.54 (hexán : etil-acetát 2:1); $[\alpha]_D$ -204 (c 0.36, $CHCl_3$); ^1H NMR ($CDCl_3$, 360 MHz): δ (ppm) 10.41 (s, 1H, NH), 8.04-7.23 (m, 25H, ArH), 6.00 (t, 1H, J 9.3 Hz, J 9.3 Hz, H-2 vagy H-3), 5.84 (t, 1H, J 9.3 Hz, J 9.3 Hz, H-2 vagy H-3), 5.78 (pszeudo t, 1H, $J_{4,5}$ 9.6 Hz, $J_{3,4}$ 9.3 Hz, H-4), 4.78 (dd, 1H, $J_{6,6'}$ 12.3 Hz, $J_{5,6}$ 1.8 Hz, H-6), 4.59 (dd, 1H, $J_{6,6'}$ 12.3 Hz, $J_{5,6}$ 5.0 Hz, H-6'), 4.51 (d, 1H, $J_{1,2}$ 9.3 Hz, H-1), 4.31 (ddd, 1H, $J_{4,5}$ 9.6 Hz, $J_{5,6'}$ 5.0 Hz, $J_{5,6}$ 1.8 Hz, H-5); ^{13}C NMR ($CDCl_3$, 90 MHz): δ (ppm) 202.0 (CS), 166.1, 165.5, 165.2, 165.0, 163.3 (CO), 141.7-127.4 (ArC), 76.5, 76.4, 73.1, 69.4, 68.5 (C-1 - C-5), 62.2 (C-6), Analízis: $C_{42}H_{33}NO_{10}S$ (Molekulatömeg: 743.78, pontos tömeg: 743.18); ESI-MS (pozitív mód) m/z : 766.167 $[M+Na]^+$.

5.13.2 *N*-tioacetil-*C*-(2,3,4,6-tetra-*O*-benzoil- β -*D*-glükopiranozil)formamid (205)

A **202** vegyületből (0.2 g, 0.31 mmol) és tioacetamidből (0,02 g, 0.31 mmol) előállítva a III. általános eljárás szerint. Oszlopkromatográfiásan tisztítva (eluens, hexán : etil-acetát 3:1) Kitermelés: 0.12 g (58 %), sárga amorf vegyület. R_f = 0.46 (hexán : etil-acetát 2:1); $[\alpha]_D$ -146 (c 0.38, $CHCl_3$); ^1H NMR ($CDCl_3$, 360 MHz): δ (ppm) 10.17 (s, 1H, NH), 8.09-7.25 (m, 20H, ArH), 6.00 (t, 1H, J 9.3 Hz, J 9.3 Hz, H-2 vagy H-3), 5.72 (t, 1H, J 9.3 Hz, J 9.3 Hz, H-2 vagy H-3), 5.70 (pszeudo t, 1H, $J_{4,5}$ 9.8 Hz, $J_{3,4}$ 9.3 Hz, H-4), 4.76 (dd, 1H, $J_{6,6'}$ 12.5 Hz, $J_{5,6}$ 2.7 Hz, H-6), 4.57 (dd, 1H, $J_{6,6'}$ 12.5 Hz, $J_{5,6}$ 5.1 Hz, H-6'), 4.37 (d, 1H, $J_{1,2}$ 9.3 Hz, H-1), 4.28 (ddd, 1H, $J_{4,5}$ 9.8 Hz, $J_{5,6'}$ 5.1 Hz, $J_{5,6}$ 2.7 Hz, H-5), 2,88 (s, 3H, CH_3); ^{13}C NMR ($CDCl_3$, 90 MHz): δ (ppm) 210.5 (CS), 166.1, 165.5, 165.3, 165.0, 163.2 (CO), 133.6-128.4 (ArC), 76.5, 76.4, 72.8, 69.7, 68.7 (C-1 - C-5), 62.4 (C-

6), 34.8 (CH₃); Analízis: C₃₇H₃₁NO₁₀S (Molekulatömeg: 681.71, pontos tömeg: 681.17); ESI-MS (pozitív mód) m/z: 704.154 [M+Na]⁺, 1385.328 [2M+Na]⁺.

5.13.3 A C-(2,3,4,6-tetra-O-benzoil-β-D-glükopiranozil)-formilklorid (202) reakciója tiokarbamid (206, 207)

A **202** vegyületből (0.2 g, 0.31 mmol) és tiokarbamidból (0,02 g, 0.31 mmol) előállítva a III. általános eljárás szerint. Oszlopkromatográfiásan tisztítva (eluens, hexán : etil-acetát 2:1)

Felső vegyület

Kitermelés: 0.05 g (24 %), sárga amorf vegyület. $R_f = 0.29$ (hexán : etil-acetát 2:1); $[\alpha]_D -47$ (c 0.35, CHCl₃); ¹H NMR (CDCl₃, 360 MHz): δ (ppm) 9.41 (s, 2H, NH₂), 8.11-7.26 (m, 20H, ArH), 7.18 (s, 1H, NH) 5.97 (t, 1H, J 9.2 Hz, J 9.2 Hz, H-2 vagy H-3), 5.73 (t, 1H, J 9.2 Hz, J 9.2 Hz, H-2 vagy H-3), 5.70 (pseudo t, 1H, $J_{4,5}$ 9.8 Hz, $J_{3,4}$ 9.2 Hz, H-4), 4.75 (dd, 1H, $J_{6,6'}$ 12.5 Hz, $J_{5,6}$ 2.6 Hz, H-6), 4.57 (dd, 1H, $J_{6,6'}$ 12.5 Hz, $J_{5,6}$ 5.3 Hz, H-6'), 4.40 (d, 1H, $J_{1,2}$ 9.2 Hz, H-1), 4.29 (ddd, 1H, $J_{4,5}$ 9.8 Hz, $J_{5,6'}$ 5.3 Hz, $J_{5,6}$ 2.6 Hz, H-5); ¹³C NMR (CDCl₃, 90 MHz): δ (ppm) 181.2 (CS), 166.6, 166.2, 165.5, 165.1, 164.9 (CO), 133.6-126.4 (ArC), 76.5, 76.3, 72.9, 69.3, 68.5 (C-1 - C-5), 62.3 (C-6); Analízis: C₃₆H₃₀N₂O₁₀S (Molekulatömeg: 682.70, pontos tömeg: 682.16); ESI-MS (pozitív mód) m/z: 705.155 [M+Na]⁺, 1387.317 [2M+Na]⁺.

Alsó vegyület

Kitermelés: 0.05 g (24 %), sárga amorf vegyület. $R_f = 0.13$ (hexán : etil-acetát 2:1); $[\alpha]_D -49$ (c 0.57, CHCl₃); ¹H NMR (CDCl₃, 360 MHz): δ (ppm) 11.38 (s, 1H, NH), 8.01-7.28 (m, 22H, ArH, NH₂), 5.89 (t, 1H, J 8.9 Hz, J 8.9 Hz, H-2 vagy H-3), 5.68 (t, 1H, J 8.9 Hz, J 8.9 Hz, H-2 vagy H-3), 5.53 (pseudo t, 1H, $J_{4,5}$ 9.2 Hz, $J_{3,4}$ 8.9 Hz, H-4), 4.47 (dd, 1H, $J_{6,6'}$ 11.0 Hz, $J_{5,6}$ 2.4 Hz, H-6), 4.33 (d, 1H, $J_{1,2}$ 8.9 Hz, H-1), 4.29 (dd, 1H, $J_{6,6'}$ 11.0 Hz, $J_{5,6}$ 4.4 Hz, H-6'), 4.19 (ddd, 1H, $J_{4,5}$ 8.9 Hz, $J_{5,6'}$ 4.4 Hz, $J_{5,6}$ 2.4 Hz, H-5); ¹³C NMR (CDCl₃, 90 MHz): δ (ppm) 174.6 (CS), 165.9, 165.7, 165.5, 164.9, 164.8 (CO), 133.5-128.0 (ArC), 76.0, 75.9, 72.9, 69.4, 69.2 (C-1 - C-5), 62.3 (C-6); Analízis: C₃₆H₃₀N₂O₁₀S (Molekulatömeg: 682.70, pontos tömeg: 682.16); ESI-MS (pozitív mód) m/z: 705.155 [M+Na]⁺, 1387.317 [2M+Na]⁺.

5.14.1 1,3-Difenil-5-(2',3',4',6'-tetra-*O*-benzoil- β -D-glükopiranozil)-1,2,4-triazol (213)

A **203** vegyületből (0.15 g, 0.20 mmol) és fenilhidrazin-hidrokloridból (0,03 g, 0.24 mmol) előállítva a IV. általános eljárás szerint. Oszlopkromatográfiásan tisztítva (eluens, hexán : etil-acetát 3:1) Kitermelés: 0.14 g (90 %), sárga amorf vegyület. $R_f = 0.49$ (hexán : etil-acetát 2:1); $[\alpha]_D +19$ (c 0.38, CHCl_3); $^1\text{H NMR}$ (CDCl_3 , 360 MHz): δ (ppm) 8.09-7.22 (m, 30H, ArH), 6.42 (pszeudo t, 1H, $J_{1',2'}$ 9.8 Hz, $J_{2',3'}$ 9.6 Hz, H-2'), 5.94 (t, 1H, J 9.6 Hz, J 9.6 Hz, H-3' vagy H-4'), 5.73 (t, 1H, J 9.6 Hz, J 9.6 Hz, H-3' vagy H-4'), 4.98 (d, 1H, $J_{1',2'}$ 9.8 Hz, H-1'), 4.72 (dd, 1H, $J_{6'a,6'b}$ 12.2 Hz, $J_{5',6'a}$ 2.0 Hz, H-6'a), 4.45 (dd, 1H, $J_{6'a,6'b}$ 12.2 Hz, $J_{5',6'b}$ 6.6 Hz, H-6'b), 4.30 (ddd, 1H, $J_{4',5'}$ 12.2 Hz, $J_{5',6'b}$ 6.6 Hz, $J_{5',6'a}$ 2.0 Hz, H-5'); $^{13}\text{C NMR}$ (CDCl_3 , 90 MHz): δ (ppm) 166.1, 165.8, 165.2, 164.4 (CO), 161.9, 150.5 (triazol C-3, C-5), 136.9-124.9 (ArC), 76.9, 74.2, 71.5, 70.5, 69.5 (C-1' - C-5'), 63.4 (C-6'); Analízis: $\text{C}_{48}\text{H}_{37}\text{N}_3\text{O}_9$ (Molekulatömeg: 799.82, pontos tömeg: 799.25); ESI-MS (pozitív mód) m/z: 800.26 $[\text{M}+\text{H}]^+$, 1621.54 $[2\text{M}+\text{Na}]^+$.

5.14.2 1-fenil-3-metil-5-(2',3',4',6'-tetra-*O*-benzoil-D-glüko)-1,2,4-triazol (214)

A **205** vegyületből (0.14 g, 0.21 mmol) és fenilhidrazinból (0,02 g, 0.25 mmol) előállítva a IV. általános eljárás szerint. Oszlopkromatográfiásan tisztítva (eluens, hexán : etil-acetát 3:1) Kitermelés: 0.10 g (65 %), sárga amorf vegyület. $R_f = 0.29$ (hexán : etil-acetát 2:1); $[\alpha]_D +47$ (c 0.345, CHCl_3); $^1\text{H NMR}$ (CDCl_3 , 360 MHz): δ (ppm) 8.06-7.25 (m, 25H, ArH), 6.21 (pszeudo t, 1H, $J_{1',2'}$ 9.7 Hz, $J_{2',3'}$ 9.5 Hz, H-2'), 5.91 (t, 1H, J 9.5 Hz, J 9.5 Hz, H-3' vagy H-4'), 5.70 (t, 1H, J 9.5 Hz, J 9.5 Hz, H-3' vagy H-4'), 4.95 (d, 1H, $J_{1',2'}$ 9.7 Hz, H-1'), 4.69 (dd, 1H, $J_{6'a,6'b}$ 12.3 Hz, $J_{5',6'a}$ 2.5 Hz, H-6'a), 4.45 (dd, 1H, $J_{6'a,6'b}$ 12.3 Hz, $J_{5',6'b}$ 6.4 Hz, H-6'b), 4.27 (ddd, 1H, $J_{4',5'}$ 12.3 Hz, $J_{5',6'b}$ 6.4 Hz, $J_{5',6'a}$ 2.5 Hz, H-5'), 2.37 (s, 3H, CH_3); $^{13}\text{C NMR}$ (CDCl_3 , 90 MHz): δ (ppm) 166.0, 165.7, 165.1, 164.1 (CO), 160.9, 149.9 (triazol C-3, C-5), 136.7-124.9 (ArC), 76.8, 74.1, 71.3, 70.8, 69.4 (C-1' - C-5'), 63.4 (C-6'), 13.7 (CH_3); Analízis: $\text{C}_{43}\text{H}_{35}\text{N}_3\text{O}_9$ (Molekulatömeg: 737.75, pontos tömeg: 737.24); ESI-MS (pozitív mód) m/z: 738.29 $[\text{M}+\text{H}]^+$, 1475.50 $[2\text{M}+\text{H}]^+$.

5.14.3 3-fenil-1-(2-hidroxietyl)-5-(2',3',4',6'-tetra-*O*-benzoil- β -D-glükopiranozil)-1,2,4-triazol (215)

A **203** vegyületből (0.10 g, 0.13 mmol) és 2-hidroxietyl-hidrazinból (0,01 g, 0.15 mmol) előállítva a IV. általános eljárás szerint. Oszlopkromatográfiásan tisztítva (eluens, hexán : etil-acetát 2:1) Kitermelés: 0.09 g (90 %), sárga amorf vegyület. $R_f = 0.45$ (hexán : etil-acetát 1:1); $[\alpha]_D +4$ (c 0.305, CHCl_3); $^1\text{H NMR}$ (CDCl_3 , 360 MHz): δ (ppm) 8.10-7.28 (m, 25H, ArH), 6.11 (t, 1H, J 9.7 Hz, J 9.7 Hz, H-2' vagy H-3' vagy H-4'), 5.95 (t, 1H, J 9.7 Hz, J 9.7 Hz, H-2' vagy H-3' vagy H-4'), 5.87 (t, 1H, J 9.7 Hz, J 9.7 Hz, H-2' vagy H-3' vagy H-4'), 5.27 (d, 1H, $J_{1,2'}$ 9.7 Hz, H-1'), 4.79 (dd, 1H, $J_{6'a,6'b}$ 12.4 Hz, $J_{5',6'a}$ 2.5 Hz, H-6'a), 4.64 (ddd, 1H, $J_{4',5'}$ 12.4 Hz, $J_{5',6'b}$ 4.7 Hz, $J_{5',6'a}$ 2.5 Hz, H-5'), 4.51 (dd, 1H, $J_{6'a,6'b}$ 12.4 Hz, $J_{5',6'b}$ 4.7 Hz, H-6'b), 4.34 (t, 2H, J 7.1 Hz, J 7.1 Hz, CH_2), 4.12 (t, 2H, J 7.1 Hz, J 7.1 Hz, CH_2), 3.52 (br s, 1H, OH); $^{13}\text{C NMR}$ (CDCl_3 , 90 MHz): δ (ppm) 166.1, 165.8, 165.5, 165.2 (CO), 161.3, 150.8 (triazol C-3, C-5), 133.6-126.2 (ArC), 77.2, 73.9, 73.5, 71.5, 71.4, 68.9 (C-1' - C-5', CH_2), 64.8 (C-6'), 61.4 (CH_2); Analízis: $\text{C}_{44}\text{H}_{37}\text{N}_3\text{O}_{10}$ (Molekulatömeg: 767.78, pontos tömeg: 767.25); ESI-MS (positive mode) m/z: 768.83 $[\text{M}+\text{H}]^+$, 1534.53 $[2\text{M}]^+$.

5.14.4 1-*terc*-butil-3-fenil-5-(2',3',4',6'-tetra-*O*-benzoil-D-glükopiranozil)-1,2,4-triazol (216)

A **203** vegyületből (0.15 g, 0.20 mmol) és *terc*-butil-hidrazinból (0,03 g, 0.24 mmol) előállítva a IV. általános eljárás szerint. Oszlopkromatográfiásan tisztítva (eluens, hexán : etil-acetát 2:1) Kitermelés: 0.09 g (60 %), sárga amorf vegyület. $R_f = 0.57$ (hexán : etil-acetát 2:1); $[\alpha]_D +12$ (c 0.485, CHCl_3); $^1\text{H NMR}$ (CDCl_3 , 360 MHz): δ (ppm) 8.00-7.22 (m, 25H, ArH), 6.58 (t, 1H, J 9.6 Hz, J 9.6 Hz, H-2' vagy H-3' vagy H-4'), 6.04 (t, 1H, J 9.6 Hz, J 9.6 Hz, H-2' vagy H-3' vagy H-4'), 5.74 (t, 1H, J 9.6 Hz, J 9.6 Hz, H-2' vagy H-3' vagy H-4'), 5.25 (d, 1H, $J_{1,2'}$ 9.6 Hz, H-1'), 4.65 (dd, 1H, $J_{6'a,6'b}$ 12.2 Hz, $J_{5',6'a}$ 2.3 Hz, H-6'a), 4.49 (dd, 1H, $J_{6'a,6'b}$ 12.2 Hz, $J_{5',6'b}$ 6.9 Hz, H-6'b), 4.38 (ddd, 1H, $J_{4',5'}$ 12.2 Hz, $J_{5',6'b}$ 6.9 Hz, $J_{5',6'a}$ 2.3 Hz, H-5'), 1.71 (s, 9H, 3x CH_3); $^{13}\text{C NMR}$ (CDCl_3 , 90 MHz): δ (ppm) 166.2, 166.1, 165.3, 164.4 (CO), 158.8, 149.6 (triazol C-3, C-5), 133.5-126.2 (ArC), 76.7, 74.5, 72.5, 70.9, 69.6 (C-1' - C-5'), 63.7 (C-6'), 61.1 ($\text{C}(\text{CH}_3)_3$), 30.1 (3) (CH_3); Analízis: $\text{C}_{46}\text{H}_{41}\text{N}_3\text{O}_9$ (Molekulatömeg: 779.83, pontos tömeg: 779.28); ESI-MS (pozitív mód) m/z: 780.32 $[\text{M}+\text{H}]^+$.

5.14.5 3-fenil-1-(3-klórphenil)-5-(2',3',4',6'-tetra-*O*-benzoil-D-glükopiranozil)-1,2,4-triazol (217)

A **203** vegyületből (0.15 g, 0.20 mmol) és 3-klórphenil-hidrazinból (0,04 g, 0.24 mmol) előállítva a IV. általános eljárás szerint. Oszlopkromatográfiásan tisztítva (eluens, hexán : etil-acetát 3:1) Kitermelés: 0.12 g (72 %), sárga amorf vegyület. $R_f = 0.50$ (hexán : etil-acetát 2:1); $[\alpha]_D +27$ (c 0.425, CHCl_3); $^1\text{H NMR}$ (CDCl_3 , 360 MHz): δ (ppm) 8.05-7.21 (m, 29H, ArH), 6.39 (t, 1H, J 9.7 Hz, J 9.7 Hz, H-2' vagy H-3' vagy H-4'), 5.97 (t, 1H, J 9.7 Hz, J 9.7 Hz, H-2' vagy H-3' vagy H-4'), 5.76 (t, 1H, J 9.7 Hz, J 9.7 Hz, H-2' vagy H-3' vagy H-4'), 5.00 (d, 1H, $J_{1',2'}$ 9.7 Hz, H-1'), 4.72 (dd, 1H, $J_{6'a,6'b}$ 12.3 Hz, $J_{5',6'a}$ 2.3 Hz, H-6'a), 4.46 (dd, 1H, $J_{6'a,6'b}$ 12.3 Hz, $J_{5',6'b}$ 6.2 Hz, H-6'b), 4.33 (ddd, 1H, $J_{4',5'}$ 12.3 Hz, $J_{5',6'b}$ 6.2 Hz, $J_{5',6'a}$ 2.3 Hz, H-5'); $^{13}\text{C NMR}$ (CDCl_3 , 90 MHz): δ (ppm) 166.1, 165.8, 165.2, 164.4 (CO), 162.1, 150.6 (triazol C-3, C-5), 137.9-122.7 (ArC), 76.9, 74.1, 71.6, 70.5, 69.4 (C-1' - C-5'), 63.4 (C-6'); Analízis: $\text{C}_{48}\text{H}_{36}\text{N}_3\text{O}_9\text{Cl}$ (Molekulatömeg: 834.27, pontos tömeg: 833.21); ESI-MS (pozitív mód) m/z : 834.26 $[\text{M}^{-35}\text{Cl}+\text{H}]^+$, 836.24 $[\text{M}^{-37}\text{Cl}+\text{H}]^+$.

5.14.6 1,3-difenil-5-(β -D-glükopiranozil)-1,2,4-triazol (218)

A **213** vegyületből (0.14 g, 0.18 mmol) előállítva a II. általános eljárás szerint. Oszlopkromatográfiásan tisztítva (eluens, kloroform : metanol 9:1) Kitermelés: 0.05 g (83 %), fehér amorf vegyület. $R_f = 0.28$ (kloroform : metanol 18:1); $[\alpha]_D +7$ (c 0.47, MeOH); $^1\text{H NMR}$ (CD_3OD , 360 MHz): δ (ppm) 8.13-7.45 (m, 10H, ArH), 4.44 (d, 1H, $J_{1',2'}$ 9.3 Hz, H-1'), 4.03 (t, 1H, J 9.3 Hz, J 9.3 Hz, H-2' vagy H-3' vagy H-4'), 3.85-3.36 (m, 5H, H-2' és/vagy H-3' és/vagy H-4' és H-5' és H-6'a és H-6'b); $^{13}\text{C NMR}$ (CD_3OD , 90 MHz): δ (ppm) 162.1, 154.5 (triazol C-3, C-5), 137.1-126.0 (ArC), 80.9, 78.2, 73.2, 72.7, 69.7 (C-1' - C-5'), 61.7 (C-6'); Analízis: $\text{C}_{20}\text{H}_{21}\text{N}_3\text{O}_5$ (Molekulatömeg: 383.40, pontos tömeg: 383.15); ESI-MS (pozitív mód) m/z : 406.137 $[\text{M}+\text{Na}]^+$, 789.286 $[2\text{M}+\text{Na}]^+$.

5.14.7 1-fenil-5-(β -D-glükopiranozil)-3-metil-1,2,4-triazol (219)

A **214** vegyületből (0.10 g, 0.14 mmol) előállítva a II. általános eljárás szerint. Oszlopkromatográfiásan tisztítva (eluens, kloroform : metanol 18:1) Kitermelés: 0.04 g (96 %), fehér amorf vegyület. $R_f = 0.27$ (kloroform : metanol 9:1); $[\alpha]_D +7$ (c 0.31, MeOH); $^1\text{H NMR}$ (CD_3OD , 360 MHz): δ (ppm) 7.64-7.53 (m, 5H, ArH), 4.33 (d, 1H, $J_{1',2'}$ 9.3 Hz, H-1'), 3.91-3.33 (m, 6H, H-2' és H-3' és H-4' és H-5' és H-6'a és H-6'b);

^{13}C NMR (CD_3OD , 90 MHz): δ (ppm) 162.7, 156.0 (triazol C-3, C-5), 139.1, 132.1, 132.0 (2), 127.9 (2) (ArC), 83.4, 80.4, 75.2, 74.7, 72.2 (C-1' - C-5'), 64.1 (C-6'); Analízis: $\text{C}_{15}\text{H}_{19}\text{N}_3\text{O}_5$ (Molekulatömeg: 321.33, pontos tömeg: 321.13); ESI-MS (pozitív mód) m/z: 344.121 $[\text{M}+\text{Na}]^+$, 665.256 $[2\text{M}+\text{Na}]^+$.

5.14.8 3-fenil-5-(β -D-glükopiranozil)-1-(2-hidroxietyl)-1,2,4-triazol (220)

A **215** vegyületből (0.09 g, 0.14 mmol) előállítva a II. általános eljárás szerint. Oszlopkromatográfiásan tisztítva (eluens, kloroform : metanol 9:1) Kitermelés: 0.04 g (98 %), fehér amorf vegyület. $R_f = 0.10$ (kloroform : metanol 9:1); $[\alpha]_D +1$ (c 0.35, MeOH); ^1H NMR (CD_3OD , 360 MHz): δ (ppm) 8.03 (d, 2H, ArH), 7.43 (m, 3H, ArH), 4.70 (d, 1H, $J_{1,2'}$ 9.6 Hz, H-1'), 4.52-4.34 (m, 2H, H-2' és/vagy H-3' és/vagy H-4' és/vagy H-5' és/vagy H-6'a és/vagy H-6'b), 3.99-3.32 (m, 8H, H-2' és/vagy H-3' és/vagy H-4' és/vagy H-5' és/vagy H-6'a és/vagy H-6'b és 2xCH₂); ^{13}C NMR (CD_3OD , 90 MHz): δ (ppm) 161.9, 155.9 (triazol C-3, C-5), 131.5, 130.2, 129.4 (2), 127.1 (2) (ArC), 81.8, 78.8, 74.3, 73.8, 70.5 (C-1' - C-5'), 62.3 (C-6'), 61.3 (CH₂), 52.3 (CH₂); Analízis: $\text{C}_{16}\text{H}_{21}\text{N}_3\text{O}_6$ (Molekulatömeg: 351.35, pontos tömeg: 351.14); ESI-MS (pozitív mód) m/z: 374.131 $[\text{M}+\text{Na}]^+$, 725.277 $[2\text{M}+\text{Na}]^+$.

5.14.9 1-*terc*-butil-3-fenil-5-(β -D-glükopiranozil)-1,2,4-triazol (221)

A **216** vegyületből (0.09 g, 0.14 mmol) előállítva a II. általános eljárás szerint. Oszlopkromatográfiásan tisztítva (eluens, kloroform : metanol 18:1) Kitermelés: 0.04 g (99 %), fehér amorf vegyület. $R_f = 0.23$ (kloroform : metanol 9:1); $[\alpha]_D +15$ (c 0.295, MeOH); ^1H NMR (CD_3OD , 360 MHz): δ (ppm) 8.02 (d, 2H, ArH), 7.41 (m, 3H, ArH), 4.68 (d, 1H, $J_{1,2'}$ 9.3 Hz, H-1'), 4.12 (t, 1H, J 9.3, J 9.3, H-2' vagy H-3' vagy H-4'), 3.88-3.34 (m, 5H, H-2' és/vagy H-3' és/vagy H-4' és H-5' és H-6'a és H-6'b), 1.75 (s, 9H, 3xCH₃); ^{13}C NMR (CD_3OD , 90 MHz): δ (ppm) 159.1, 153.4 (triazol C-3, C-5), 131.2, 129.4, 128.8 (2), 126.6 (2) (ArC), 80.7, 77.9, 74.0, 73.2, 69.7 (C-1' - C-5'), 61.7 (C-6'), 61.0 (C(CH₃)₃) 30.5 (3) (CH₃); Analízis: $\text{C}_{18}\text{H}_{25}\text{N}_3\text{O}_5$ (Molekulatömeg: 363.41, pontos tömeg: 363.18); ESI-MS (pozitív mód) m/z: 386.169 $[\text{M}+\text{Na}]^+$, 749.349 $[2\text{M}+\text{Na}]^+$.

5.14.10 3-fenil-5-(β-D-glükopiranozil)-1-(3-klórphenil)-1,2,4-triazol (222)

A **217** vegyületből (0.12 g, 0.14 mmol) előállítva a II. általános eljárás szerint. Oszlopkromatográfiásan tisztítva (eluens, kloroform : metanol 18:1) Kitermelés: 0.06 g (99 %), fehér amorf vegyület. $R_f = 0.26$ (kloroform : metanol 9:1); $[\alpha]_D +9$ (c 0.5, MeOH); $^1\text{H NMR}$ (CD_3OD , 360 MHz): δ (ppm) 8.12-7.45 (m, 9H, ArH), 4.42 (d, 1H, $J_{1',2'} 9.3$ Hz, H-1'), 4.05 (t, 1H, $J 9.3$, $J 9.3$, H-2' vagy H-3' vagy H-4'), 3.89-3.39 (m, 5H, H-2' és/vagy H-3' és/vagy H-4' és H-5' és H-6'a és H-6'b); $^{13}\text{C NMR}$ (CD_3OD , 90 MHz): δ (ppm) 162.4, 154.6 (triazol C-3, C-5), 138.2-124.1 (ArC), 81.1, 78.3, 73.2, 72.8, 69.8 (C-1' - C-5'), 61.7 (C-6'); Analízis: $\text{C}_{20}\text{H}_{20}\text{N}_3\text{O}_5\text{Cl}$ (Molekulatömeg: 417.84, pontos tömeg: 417.11); ESI-MS (pozitív mód) m/z: 429.240 $[\text{M}-^{35}\text{Cl}+\text{Na}]^+$, 431.241 $[\text{M}-^{37}\text{Cl}+\text{Na}]^+$.

5.15.1 (1'S)-2',3',4',6'-Tetra-O-benzoil-1',5'-anhidro-D-glucitol-spiro-[1',5]-2,2-dimetil-oxazolidin-4-on (225)

A **176-os** vegyületből (0.1 g, 0.15 mmol) és acetontól (5 ml) előállítva az V. általános eljárás szerint. Kitermelés 0.09 g (89 %), fehér kristály. Op.: 104-107°C; $R_f = 0.74$ (kloroform : aceton 9:1); $[\alpha]_D +45$ (c 0.40, CHCl_3); $^1\text{H NMR}$ (CDCl_3 , 360 MHz): δ (ppm) 8.70 (s, 1H, NH), 7.99-7.20 (m, 20H, ArH), 6.09 (t, 1H, $J_{2',3'} 9.8$ Hz, $J_{3',4'} 9.8$ Hz, H-3'), 5.96 (d, 1H, $J_{2',3'} 9.8$ Hz, H-2'), 5.73 (t, 1H, $J_{4',5'} 9.8$ Hz, $J_{3',4'} 9.8$ Hz, H-4'), 4.66 (ddd, 1H, $J_{4',5'} 9.8$ Hz, $J_{5',6'b} 5.5$ Hz, $J_{5',6'a} 2.4$ Hz, H-5'), 4.58 (dd, 1H, $J_{6'a,6'b} 12.3$ Hz, $J_{5',6'a} 2.4$ Hz, H-6'a), 4.47 (dd, 1H, $J_{6'a,6'b} 12.3$ Hz, $J_{5',6'b} 5.5$ Hz, H-6'b), 1.64 (s, 3H, CH_3), 1.57 (s, 3H, CH_3); $^{13}\text{C NMR}$ (CDCl_3 , 90 MHz): δ (ppm) 166.0 (C-4), 165.8, 165.7, 165.1, 164.3 (CO), 133.4-128.1 (ArC), 100.5 (C-1'), 92.4 (C-2), 71.8, 70.1, 69.4, 68.3 (C-2' - C-5'), 63.2 (C-6'), 29.5 (CH_3), 28.3 (CH_3); Analízis: $\text{C}_{38}\text{H}_{33}\text{NO}_{11}$ (Molekulatömeg: 679.67, pontos tömeg: 679.21); ESI-MS (pozitív mód) m/z: 702.192 $[\text{M}+\text{Na}]^+$, 1381.402 $[\text{2M}+\text{Na}]^+$.

5.15.2 (1'S,2RS)-2',3',4',6'-Tetra-O-benzoil-1',5'-anhidro-D-glucitol-spiro-[1',5]-2-etil-2-metil-oxazolidin-4-on (226)

A **176-os** vegyületből (0.1 g, 0.15 mmol) és butanonból (5 ml) előállítva az V. általános eljárás szerint. Kitermelés 0.1 g (92 %), elválaszthatatlan epimer keverék, fehér kristály. $R_f = 0.58$ (Kloroform : aceton 9:1); $[\alpha]_D +22$ (c 0.42, CHCl_3); $^1\text{H NMR}$ (CDCl_3 , 360 MHz): δ (ppm) 8.89 (s, 1H, NH), 8.05-7.24 (m, 20H, ArH), 6.10, 6.09 (t, 1H, $J_{2',3'}$

10.4 Hz, $J_{3',4'}$ 9.8 Hz, H-3'), 5.99, 5.97 (d, 1H, $J_{2',3'}$ 10.4 Hz, H-2'), 5.72, 5.71 (t, 1H, $J_{4',5'}$ 9.8 Hz, $J_{3',4'}$ 9.8 Hz, H-4'), 4.63 (ddd, 1H, $J_{4',5'}$ 9.8 Hz, $J_{5',6'b}$ 5.5 Hz, $J_{5',6'a}$ 2.4 Hz, H-5'), 4.59 (dd, 1H, $J_{6'a,6'b}$ 12.3 Hz, $J_{5',6'a}$ 2.4 Hz, H-6'a), 4.45 (dd, 1H, $J_{6'a,6'b}$ 12.3 Hz, $J_{5',6'b}$ 5.5 Hz, H-6'b), 1.89, 1.85 (2q, 2H, J 7.5 Hz, CH₂), 1.65, 1.56 (2s, 3H, CH₃), 0.98, 0.95 (2t, 3H, J 7.5 Hz CH₃); ¹³C NMR (CDCl₃, 90 MHz): δ (ppm) 166.4, 166.1 (C-4), 165.9, 165.6, 165.1, 164.3 (CO), 133.4-128.1 (ArC), 100.3 (C-1'), 94.9, 94.5 (C-2), 71.7, 70.3, 69.9, 69.4, 69.3, 68.6, 68.4 (C-2' - C-5'), 63.2 (C-6'), 34.9, 33.7 (CH₂), 27.3, 26.1 (CH₃), 8.0, 7.5 (CH₃); Analízis: C₃₉H₃₅NO₁₁ (Molekulatömeg: 693.70, pontos tömeg: 693.22); ESI-MS (pozitív mód) m/z: 716.209 [M+Na]⁺, 1409.435 [2M+Na]⁺.

5.15.3 (1'S)-2',3',4',6'-Tetra-O-benzoil-1',5'-anhidro-D-glucitol-spiro-[1',5]-2,2-dietil-oxazolidin-4-on (227)

A **176**-os vegyületből (0.1 g, 0.15 mmol) és pentán-3-onból (82 µl, 0.75 mmol) absz. THF-ben (5 ml) előállítva az V. általános eljárás szerint. Kitermelés 0.07 g (69 %), fehér kristály. Op.: 101-103°C; R_f = 0.66 (Kloroform : aceton 9:1); $[\alpha]_D^{+27}$ (c 0.32, CHCl₃); ¹H NMR (CDCl₃, 360 MHz): δ (ppm) 9.07 (s, 1H, NH), 8.00-7.17 (m, 20H, ArH), 6.10 (t, 1H, $J_{2',3'}$ 9.8 Hz, $J_{3',4'}$ 9.8 Hz, H-3'), 6.00 (d, 1H, $J_{2',3'}$ 9.8 Hz, H-2'), 5.70 (t, 1H, $J_{4',5'}$ 9.8 Hz, $J_{3',4'}$ 9.8 Hz, H-4'), 4.64 (ddd, 1H, $J_{4',5'}$ 9.8 Hz, $J_{5',6'b}$ 6.7 Hz, $J_{5',6'a}$ 2.4 Hz, H-5'), 4.60 (dd, 1H, $J_{6'a,6'b}$ 12.3 Hz, $J_{5',6'a}$ 2.4 Hz, H-6'a), 4.45 (dd, 1H, $J_{6'a,6'b}$ 12.3 Hz, $J_{5',6'b}$ 6.7 Hz, H-6'b), 1.86, 1.75 (2q, 4H, J 7.0 Hz, CH₂), 0.89, 0.85 (2t, 6H, J 7.0 Hz, CH₃); ¹³C NMR (CDCl₃, 90 MHz): δ (ppm) 166.6 (C-4), 165.9, 165.6, 165.1, 164.3 (CO), 133.4-128.1 (ArC), 100.2 (C-1'), 97.1 (C-2), 71.6, 70.2, 69.4, 68.6 (C-2' - C-5'), 63.3 (C-6'), 32.2 (CH₂), 30.9 (CH₂), 7.8 (CH₃), 7.3 (CH₃); Analízis: C₄₀H₃₇NO₁₁ (Molekulatömeg: 707.72, pontos tömeg: 707.24); ESI-MS (pozitív mód) m/z: 730.225 [M+Na]⁺, 1437.464 [2M+Na]⁺.

5.15.4 (1'S)-2',3',4',6'-Tetra-O-benzoil-1',5'-anhidro-D-glucitol-spiro-[1',5]-4-oxo-oxazolidin-spiro-[2,1'']-ciklopentán (228)

A **176**-os vegyületből (0.1 g, 0.15 mmol) és ciklopentanonból (70 µl, 0.75 mmol) absz. THF-ben (5 ml) előállítva az V. általános eljárás szerint. Kitermelés 0.08 g (86 %), fehér kristály. Op.: 180-182°C; R_f = 0.72 (Kloroform : aceton 9:1); $[\alpha]_D^{+49}$ (c 0.62, CHCl₃); ¹H NMR (CDCl₃, 360 MHz): δ (ppm) 8.84 (s, 1H, NH), 8.04-7.28 (m, 20H, ArH), 6.08 (t, 1H, $J_{2',3'}$ 9.8 Hz, $J_{3',4'}$ 9.8 Hz, H-3'), 5.97 (d, 1H, $J_{2',3'}$ 9.8 Hz, H-2'), 5.73 (t, 1H, $J_{4',5'}$ 9.2 Hz, $J_{3',4'}$ 9.8 Hz, H-4'), 4.63 (ddd, 1H, $J_{4',5'}$ 9.2 Hz, $J_{5',6'b}$ 6.1 Hz, $J_{5',6'a}$ 3.1

Hz, H-5'), 4.58 (dd, 1H, $J_{6'a,6'b}$ 12.3 Hz, $J_{5',6'a}$ 3.1 Hz, H-6'a), 4.47 (dd, 1H, $J_{6'a,6'b}$ 12.3 Hz, $J_{5',6'b}$ 6.1 Hz, H-6'b), 2.08-1.71 (m, 8H, 4 × CH₂); ¹³C NMR (CDCl₃, 90 MHz): δ (ppm) 166.1 (C-4), 165.9, 165.7, 165.1, 164.3 (CO), 133.4-128.1 (ArC), 100.7 (C-1'), 100.1 (C-2), 71.8, 70.2, 69.4, 68.3 (C-2' - C-5'), 63.2 (C-6'), 39.9, 37.7, 23.1, 22.6 (CH₂); Analízis C₄₀H₃₅NO₁₁ (Molekulatömeg: 705.71, pontos tömeg: 705.22); ESI-MS (pozitív mód) m/z: 728.210 [M+Na]⁺, 1433.435 [2M+Na]⁺.

5.15.5 (1'S)-2',3',4',6'-Tetra-O-benzoil-1',5'-anhidro-D-glucitol-spiro-[1',5]-4-oxo-oxazolidin-spiro-[2,1'']-ciklohexán (229)

A **176**-os vegyületből (0.1 g, 0.15 mmol) és ciklohexanonból (80 µl, 0.75 mmol) absz. toluolban (5 ml) előállítva az V. általános eljárás szerint. Kitermelés 0.07 g (69 %), fehér kristály. Op.: 178-181°C; R_f = 0.78 (Kloroform : aceton 9:1); $[\alpha]_D^{+52}$ (c 0.46, CHCl₃); ¹H NMR (CDCl₃, 360 MHz): δ (ppm) 9.00 (s, 1H, NH), 8.12-7.30 (m, 20H, ArH), 6.10 (t, 1H, $J_{2',3'}$ 9.8 Hz, $J_{3',4'}$ 9.8 Hz, H-3'), 6.00 (d, 1H, $J_{2',3'}$ 9.8 Hz, H-2'), 5.71 (t, 1H, $J_{4',5'}$ 9.8 Hz, $J_{3',4'}$ 9.8 Hz, H-4'), 4.69 (ddd, 1H, $J_{4',5'}$ 9.8 Hz, $J_{5',6'b}$ 6.7 Hz, $J_{5',6'a}$ 3.1 Hz, H-5'), 4.63 (dd, 1H, $J_{6'a,6'b}$ 12.3 Hz, $J_{5',6'a}$ 3.1 Hz, H-6'a), 4.45 (dd, 1H, $J_{6'a,6'b}$ 12.3 Hz, $J_{5',6'b}$ 6.7 Hz, H-6'b), 1.92-1.32 (m, 10H, 5 × CH₂); ¹³C NMR (CDCl₃, 90 MHz): δ (ppm) 166.4 (C-4, ³ $J_{H-2',C-4}$ = 2.5 Hz, HSQMBC. 125 MHz), 166.0, 165.7, 165.2, 164.3 (C'O), 133.4-128.2 (ArC), 100.1 (C-1'), 93.5 (C-2), 71.8, 70.3, 69.4, 68.3 (C-2' - C-5'), 63.3 (C-6'), 39.0, 37.6, 24.3, 22.9, 22.6 (CH₂); Analízis C₄₁H₃₇NO₁₁ (Molekulatömeg: 719.73, pontos tömeg: 719.24); ESI-MS (pozitív mód) m/z: 742.222 [M+Na]⁺, 1462.462 [2M+Na]⁺.

5.15.6 (1'S)-2',3',4',6'-Tetra-O-benzoil-1',5'-anhidro-D-glucitol-spiro-[1',5]-4-oxo-oxazolidin-spiro-[2,1'']-cikloheptán (230)

A **176**-os vegyületből (0.1 g, 0.15 mmol) és cikloheptanonból (81 µl, 0.75 mmol) absz. toluolban (5 ml) előállítva az V. általános eljárás szerint. Kitermelés 0.08 g (71 %), fehér kristály. Op.: 124-126 °C; R_f = 0.55 (Kloroform : aceton 9:1); $[\alpha]_D^{+59}$ (c 0.36, CHCl₃); ¹H NMR (CDCl₃, 360 MHz): δ (ppm) 9.31 (s, 1H, NH), 8.00-7.18 (m, 20H, ArH), 6.08 (t, 1H, $J_{2',3'}$ 9.8 Hz, $J_{3',4'}$ 9.8 Hz, H-3'), 5.98 (d, 1H, $J_{2',3'}$ 9.8 Hz, H-2'), 5.70 (t, 1H, $J_{4',5'}$ 9.8 Hz, $J_{3',4'}$ 9.8 Hz, H-4'), 4.66 (ddd, 1H, $J_{4',5'}$ 9.8 Hz, $J_{5',6'b}$ 6.8 Hz, $J_{5',6'a}$ 3.1 Hz, H-5'), 4.61 (dd, 1H, $J_{6'a,6'b}$ 12.3 Hz, $J_{5',6'a}$ 3.1 Hz, H-6'a), 4.44 (dd, 1H, $J_{6'a,6'b}$ 12.3 Hz, $J_{5',6'b}$ 6.8 Hz, H-6'b), 2.12-1.45 (m, 12H, 6 × CH₂); ¹³C NMR (CDCl₃, 90 MHz): δ (ppm) 166.1 (C-4), 165.9, 165.6, 165.1, 164.2 (CO), 133.3-128.1 (ArC), 100.1 (C-1'),

97.2 (C-2), 71.8, 70.1, 69.4, 68.3 (C-2' - C-5'), 63.2 (C-6'), 42.4, 41.2, 28.2, 28.1, 21.4, 21.1 (CH₂); Analízis C₄₂H₃₉NO₁₁ (Molekulatömeg: 733.76, pontos tömeg: 733.25); ESI-MS (pozitív mód) m/z: 756.240 [M+Na]⁺, 1490.498 [2M+Na]⁺.

5.15.7 (1'S)-1',5'-Anhidro-D-glucitol-spiro-[1',5]-2,2-dimetil-oxazolidin-4-on (231)

A **225** vegyületből (0.14 g, 0.2 mmol) előállítva a II. általános eljárás szerint. Kitermelés 0.05 g (94 %), fehér kristály. Op.: 97-99°C; R_f = 0.3 (Kloroform : metanol 8:2); [α]_D +50 (c 0.28, MeOH); ¹H NMR (D₂O 360 MHz): δ (ppm) 3.90-3.67 (m, 5H, H-2', H-3' vagy H-4', H-5', H-6' ab), 3.51 (pszeudo t, 1H, J₌ 8.7 Hz, 7.7 Hz, H-3' vagy H-4'), 1.61 (s, 3H, CH₃), 1.58 (s, 3H, CH₃); ¹³C NMR (D₂O, 90 MHz): δ (ppm) 168.4 (C-4), 102.3 (C-1'), 92.6 (C-2), 74.1, 73.6, 69.7, 69.4 (C-2' - C-5'), 60.6 (C-6'), 28.6 (CH₃), 27.1 (CH₃); Analízis C₁₀H₁₇NO₇ (Molekulatömeg: 263.24, pontos tömeg: 263.10); ESI-MS (pozitív mód) m/z: 286.088 [M+Na]⁺, 549.192 [2M+Na]⁺, 812.290 [3M+Na]⁺.

5.15.8 (1'S,2RS)-1',5'-Anhidro-D-glucitol-spiro-[1',5]-2-etil-2-metil-oxazolidin-4-on (232)

A **226** vegyületből (0.17 g, 0.25 mmol) előállítva a II. általános eljárás szerint. Kitermelés 0.06 g (96 %), fehér kristály. R_f = 0.3 (Kloroform : metanol 8:2); [α]_D +53 (c 0.46, MeOH); ¹H NMR (D₂O 360 MHz): δ (ppm) 3.82-3.44 (m, 6H, H-2', H-3', H-4', H-5', H-6' ab), 1.79-1.75 (m, 2H, CH₂), 1.51, 1.48 (2s, 3H, CH₃), 0.90, 0.86 (2t, 3H, J 7.5 Hz CH₃); ¹³C NMR (D₂O, 90 MHz): δ (ppm) 168.9, 168.6 (C-4), 102.2, 101.9 (C-1'), 95.2, 94.7 (C-2), 74.3, 73.9, 73.5, 69.8, 69.7, 69.5, 69.3 (C-2' - C-5'), 60.5 (C-6'), 34.1, 33.0 (CH₂), 26.4, 25.3 (CH₃), 7.3, 6.9 (CH₃); Analízis C₁₁H₁₉NO₇ (Molekulatömeg: 277.27, pontos tömeg: 277.12); ESI-MS (pozitív mód) m/z: 300.104 [M+Na]⁺, 577.225 [2M+Na]⁺, 854.342 [3M+Na]⁺.

5.15.9 (1'S)-1',5'-Anhidro-D-glucitol-spiro-[1',5]-2,2-dietyl-oxazolidin-4-on (233)

A **227** vegyületből (0.14 g, 0.2 mmol) előállítva a II. általános eljárás szerint. Kitermelés 0.05 g (91 %), fehér kristály. Op.: 70-72°C; R_f = 0.3 (Kloroform : metanol 8:2); [α]_D +48 (c 0.44, MeOH); ¹H NMR (D₂O 360 MHz): δ (ppm) 3.82-3.61 (m, 5H, H-2', H-3' vagy H-4', H-5', H-6' ab), 3.44 (t, 1H, J₌ 7.6 Hz, 7.6 Hz, H-3' vagy H-4') 1.82-1.75 (m, 4H, 2 × CH₂), 0.89, 0.87 (2t, 6H, J 7.5 Hz, 2 × CH₃); ¹³C NMR (D₂O, 90 MHz): δ (ppm) 168.9, (C-4), 101.9 (C-1'), 97.3 (C-2), 74.1, 73.5, 69.9, 69.4, (C-2' - C-5'), 60.5

(C-6'), 31.4, 30.7 (CH₂), 7.1, 6.9 (CH₃); Analízis C₁₂H₂₁NO₇ (Molekulatömeg: 291.30, pontos tömeg: 291.13); ESI-MS (pozitív mód) m/z: 314.120 [M+Na]⁺, 605.255 [2M+Na]⁺, 896.387 [3M+Na]⁺.

5.15.10 (1'S)-1',5'-Anhidro-D-glucitol-spiro-[1',5]-4-oxo-oxazolidin-spiro-[2,1'']-ciklopentán (234)

A **228** vegyületből (0.19 g, 0.27 mmol) előállítva a II. általános eljárás szerint. Kitermelés 0.07 g (91 %), fehér kristály. Op.: 112-115°C; R_f = 0.3 (Kloroform : metanol 8:2); [α]_D +46 (c 0.43, MeOH); ¹H NMR (D₂O 360 MHz): δ (ppm) 3.82-3.62 (m, 5H, H-2', H-3' vagy H-4', H-5', H-6'ab), 3.44 (pszeudo t, 1H, J = 7.8 Hz, 7.3 Hz, H-3' vagy H-4') 1.94-1.69 (m, 8H, 4 × CH₂); ¹³C NMR (D₂O, 90 MHz): δ (ppm) 168.6, (C-4), 101.9, 101.8 (C-1', C-2), 74.2, 73.6, 69.6, 69.3, (C-2' - C-5'), 60.5 (C-6'), 39.3, 36.9 22.8, 22.2 (CH₂); Analízis C₁₂H₁₉NO₇ (Molekulatömeg: 289.28, pontos tömeg: 289.12); ESI-MS (pozitív mód) m/z: 312.104 [M+Na]⁺, 601.222 [2M+Na]⁺, 890.335 [3M+Na]⁺.

5.15.11 (1'S)-1',5'-Anhidro-D-glucitol-spiro-[1',5]-4-oxo-oxazolidin-spiro-[2,1'']-ciklohexán (235)

A **229** vegyületből (0.18 g, 0.25 mmol) előállítva a II. általános eljárás szerint. Kitermelés 0.07 g (96 %), fehér kristály. Op.: 123-126°C; R_f = 0.3 (Kloroform : metanol 8:2); [α]_D +42 (c 0.32, MeOH); ¹H NMR (D₂O 360 MHz): δ (ppm) 3.86-3.62 (m, 5H, H-2', H-3' vagy H-4', H-5', H-6'ab), 3.48 (pszeudo t, 1H, J_e = 8.9 Hz, 7.9 Hz, H-3' vagy H-4') 1.87-1.37 (m, 10H, 5 × CH₂); ¹³C NMR (D₂O, 90 MHz): δ (ppm) 168.6, (C-4), 101.8 (C-1'), 93.6 (C-2), 74.3, 73.6, 69.7, 69.4, (C-2' - C-5'), 60.6 (C-6'), 38.5, 36.6, 23.9, 22.6, 22.2 (CH₂); Analízis C₁₃H₂₁NO₇ (Molekulatömeg: 303.31, pontos tömeg: 303.13); ESI-MS (pozitív mód) m/z: 326.120 [M+Na]⁺, 629.253 [2M+Na]⁺, 932.384 [3M+Na]⁺.

5.15.12 (1'S)-1',5'-Anhidro-D-glucitol-spiro-[1',5]-4-oxo-oxazolidin-spiro-[2,1'']-cikloheptán (236)

A **230** vegyületből (0.19 g, 0.26 mmol) előállítva a II. általános eljárás szerint. Kitermelés 0.06 g (77 %), fehér kristály. Op.: 116-119°C; R_f = 0.3 (Kloroform : metanol 8:2); [α]_D +48 (c 0.30, MeOH); ¹H NMR (D₂O 360 MHz): δ (ppm) 3.88-3.67 (m, 5H, H-2', H-3' vagy H-4', H-5', H-6'ab), 3.50 (pszeudo t, 1H, J_e = 7.4 Hz, 7.2 Hz, H-3' vagy H-4') 2.14-1.52 (m, 12H, 6 × CH₂); ¹³C NMR (D₂O, 90 MHz): δ (ppm) 168.4, (C-4), 101.9 (C-1'), 97.4 (C-2), 74.2, 73.6, 69.8, 69.4, (C-2' - C-5'), 60.6 (C-6'), 41.8, 40.6, 28.3, 28.2,

21.1, 21.0 (CH₂); Analízis C₁₄H₂₃NO₇ (Molekulatömeg: 317.33, pontos tömeg: 317.15); ESI-MS (pozitív mód) m/z: 340.136 [M+Na]⁺, 657.287 [2M+Na]⁺, 974.436 [3M+Na]⁺.

5.16.1 (1'R)-2',3',4',6'-Tetra-O-benzoil-1',5'-anhidro-D-glucitol-spiro[1',2]-1,4-benzotiazin-3(4H)-on (240)

Vízmentes acetonban (5 ml) feloldjuk a **179** vegyületet (0.10 g, 0.14 mmol), hozzáadjuk az orto-aminotiofenolt (30 µl, 0.28 mmol) és vízmentes K₂CO₃-ot (0.25 g, 0.7 mmol), majd szobahőmérsékleten kevertetjük a kiindulási anyag elreagálásáig (~5 óra). VRK-n követjük a reakció előrehaladtát (futtatóelegy, hexán : éter 1:1). Mikor lejátszódott a reakció, leszűrjük az oldatot, kloroformmal hígítjuk, majd telített NaHCO₃-tal és vízzel extraháljuk. A szerves fázist MgSO₄-on szárítjuk, majd az oldószert csökkentett nyomáson eltávolítjuk. A nyersterméket oszlopkromatográfiásan tisztítjuk (eluens, hexán : etil-acetát 4:1). Kitermelés: 0.05 g (51%), sárga olaj; R_f = 0.3 (hexán : éter 1:1); [α]_D +33 (c 0.39, MeOH); ¹H NMR (CDCl₃, 360 MHz): δ (ppm) 10.43 (s, 1H, NH), 7.94-7.05 (m, 24H, ArH), 5.96 (d, 1H, J_{2',3'} 9.6 Hz, H-2'), 5.75 (t, 1H, J 9.6 Hz, J 9.6 Hz, H-3' vagy H-4'), 4.54 (dd, 1H, J_{6'a,6'b} 12.8 Hz, J_{5',6'a} 4.0 Hz, H-6'a), 4.51 (t, 1H, J 9.6 Hz, J 9.6 Hz, H-3' vagy H-4') 4.48 (dd, 1H, J_{6'a,6'b} 12.8 Hz, J_{5',6'b} 2.3 Hz, H-6'b), 4.38 (ddd, 1H, J_{4',5'} 9.6 Hz, J_{5',6'a} 4.0 Hz, J_{5',6'b} 2.3 Hz, H-5'); ¹³C NMR (CDCl₃, 90 MHz): δ (ppm) 165.8, 165.5, 165.4, 165.3, 161.6 (CO ³J_{H₂,CO} = ~6.4 Hz, HSQMBC, 125 MHz), 133.8-116.1 (ArC), 82.3 (C-1'), 73.6, 72.2, 71.3, 69.9 (C-2' - C-5'), 63.2 (C-6'); Analízis: C₄₁H₃₁NO₁₀S (Molekulatömeg: 729.75, pontos tömeg: 729.17); ESI-MS (pozitív mód) m/z: 752.156 [M+Na]⁺, 1481.333 [2M+Na]⁺.

5.16.2 (1'R)-1',5'-Anhidro-D-glucitol-spiro[1',2]-1,4-benzotiazin-3(4H)-on (242)

A **240** vegyületből (0.10 g, 0.14 mmol) előállítva a II. általános eljárás szerint. Kitermelés 0.03 g (77 %), sárga amorf vegyület. R_f = 0.4 (Kloroform : metanol 8:2); [α]_D -146 (c 0.315, MeOH); ¹H NMR (CD₃OD 360 MHz): δ (ppm) 6.50 (d, 1H, J 7.6 Hz, ArH), 6.39 (t, 1H, J 7.6 Hz, J 7.6 Hz, ArH), 6.23 (t, 1H, J 7.6 Hz, J 7.6 Hz, ArH), 6.19 (d, 1H, J 7.6 Hz, ArH), 3.61 (t, 1H, J 8.8 Hz, H-3' vagy H-4'), 2.82-2.55 (m, 5H, H-2' és H-3' vagy H-4', H-5', H-6'a, H-6'b); ¹³C NMR (CD₃OD, 90 MHz): δ (ppm) 163.6 (CO), 135.6, 128.0, 127.4, 124.0, 118.4, 117.2 (ArC), 82.8 (C-1'), 78.2, 76.0, 75.9, 70.6, (C-2' - C-5'), 61.7 (C-6'); Analízis C₁₃H₁₅NO₆S (Molekulatömeg: 313.33, pontos tömeg: 313.06); ESI-MS (pozitív mód) m/z: 336.048 [M+Na]⁺, 649.112 [2M+Na]⁺, 962.176 [3M+Na]⁺.

6 Összefoglalás

Munkám fő célja volt megvizsgálni a glikogén-foszforiláz (GP) enzim α és β csatornájába egyaránt illeszkedő glükopiranozilidén-spiroszármazékok szintézisét (**175**), spirovegyületek kialakítását keton vagy aldehid beépüléssel járó reakciók esetén (**178**) és megvizsgálni a bifunkciós aromás vegyületek kapcsolhatóságát spirociklusokká (**180**).

Az $1R$ -1,5-anhidro-2,3,4,6-tetra-*O*-benzoil- β -D-glucitol-spiro-[1,5]-2-imino-1,3-tiazolidin-4-on (**82**) szintézisét mikrohullámú körülmények között optimalizáltuk. Az eredetileg 5 napos reakcióidőt 60 percre rövidítettük, mely mellett a konverziót (72% $\rightarrow$ 82%) és a kitermelést (82% $\rightarrow$ 97%) is növelni tudtuk.

Az ismert tiazolidin származékok körét kibővítettük az $1R$ -1,5-anhidro-2,3,4,6-tetra-*O*-benzoil- β -D-glucitol-spiro-[1,5]-2-acil (vagy szulfonil) imino-1,3-tiazolidin-4-onokkal (**187-190**), majd a biológiai vizsgálatokhoz a védőcsoportokat Zemplén körülmények között eltávolítottuk, így kapva az $1R$ -1,5-anhidro- β -D-glucitol-spiro-[1,5]-2-acil(vagy szulfonil)imino-1,3-tiazolidin-4-on vegyületeket (**191-194**). A vegyületek a mikromólos tartományban ($K_i = 29-153 \mu\text{M}$) gátolják a GP enzimet. E vegyületek közül a leggyengébb inhibítornak a 2-naftil-szulfonilimino származék (**194**) bizonyult, ami meglepő, mivel egyéb esetekben a legjobb gátlószereket a 2-naftil-csoport eredményezi. Ez az eredmény összefügghet a kén atom tetraédes szerkezetével.

A metil-*C*-(2,3,4,6-tetra-*O*-benzoil-1-bróm-1-dezoxi- β -D-glükopiranozil)formiát (**179**) és *S*-nukleofilek reakciójában előállítottuk a metil($1R$ -2,3,4,6-tetra-*O*-benzoil-1-acetiltio-1-dezoxi- β -D-glükopiranozil)formiátot (**198**) és a metil(*1R*S-2,3,4,6-tetra-*O*-benzoil-1-dezoxi-1-piperidinkarboditioát- β -D-glükopiranozil)formiátot (**201**). Zemplén körülmények között -20°C -on az *S*-acetyl csoportot eltávolítottuk, mely a metil-($1R$ -2,3,4,6-tetra-*O*-benzoil-1-dezoxi-1-tio- β -D-glükopiranozil)formiát (**177**) vegyületet eredményezett. Ezen származék gyűrűzárási kísérlete sikertelen volt.

A *C*-(2,3,4,6-tetra-*O*-benzoil- β -D-glükopiranozil)-formil-kloriddal (**202**) absz. acetonitrilben, piridin bázist alkalmazva tiobenzamiddal kaptuk az *N*-tiobenzoil-*C*-(2,3,4,6-tetra-*O*-benzoil- β -D-glükopiranozil)formamidot (**203**), tioacetamiddal az *N*-tioacetil-*C*-(2,3,4,6-tetra-*O*-benzoil- β -D-glükopiranozil)formamidot (**205**).

A **203** és **205** esetében hidrazin származékokkal gyűrűt zártunk és a megfelelő 5-(2',3',4',6'-tetra-*O*-benzoil- β -D-glükopiranozil)-1,3-diszubsztituált-1,2,4-triazolokat (**213-217**) állítottuk elő. A reakcióban a C=O és C=S csoportok eltérő reaktivitása miatt csak egy regioizomer terméket kaptunk. Zemplén-féle debenzoilezéssel kaptuk az 5-(β -D-

glükopiranozil)-1,3-diszubsztituált-1,2,4-triazolokat (**218-222**). A biológiai vizsgálatok kimutatták, hogy ezek a származékok hatástalanok, amely valószínűleg annak tulajdonítható, hogy az R² szubsztituens nem illeszkedik megfelelően a GP β-csatornájába.

A C-(2,3,4,6-tetra-*O*-benzoil-1-hidroxi-β-D-glükopiranozil)formamidot (**176**) absz. THF-ben vagy toluolban trifluormetánszulfonsav mellett ketonokkal reagáltatva előállítottuk az (1'*S*)-2',3',4',6'-tetra-*O*-benzoil-1',5'-anhidro-D-glucitol-spiro-[1',5]-2,2-diszubsztituált-oxazolidin-4-onokat (**225-230**). Ezen vegyületek gyűrűzárési mechanizmusaira javaslatot tettünk, majd itt is elvégeztük a védőcsoportok eltávolítását, megkapva az (1'*S*)-1',5'-anhidro-D-glucitol-spiro-[1',5]-2,2-diszubsztituált-oxazolidin-4-onokat (**231-236**).

Vizsgáltuk a gyűrűzárési reakciót a metil-C-(2,3,4,6-tetra-*O*-benzoil-1-bróm-1-dezoxi-β-D-glükopiranozil)formiát (**179**) és a C-(2,3,4,6-tetra-*O*-benzoil-1-bróm-1-dezoxi-β-D-glükopiranozil)formamid (**81**) illetve a 2-aminotiofenol, 2-aminofenol és az *orto*-fenilén-diamin között. A legjobb eredményt a **179** szolgáltatva a 2-aminotiofenollal acetonban és K₂CO₃ bázis jelenlétében, melynél az (1'*R*)-2',3',4',6'-tetra-*O*-benzoil-1',5'-anhidro-D-glucitol-spiro[1',2]-1,4-benzotiazin-3(4H)-ont (**240**) kaptuk. E származéknál is eltávolítottuk a védőcsoportot, mely az (1'*R*)-1',5'-anhidro-D-glucitol-spiro[1',2]-1,4-benzotiazin-3(4H)-ont (**242**) eredményezte. A legutóbbi származékok (**231-236**, **242**) biológiai vizsgálata során kiderült, hogy a GP enzimet nem gátolják.

7 Zusammenfassung

Die Hauptziele meiner Arbeit waren die Untersuchungen zur Synthese von Glucopyranosylidene-Spiroderivate **175**, die im α - und β -Kanal des Glycogen Phosphorylase (GP) Enzymes passen können, die Herstellung von Spiromolekülen **178** mit Ketonen oder Aldehyden und die Untersuchungen der Knüpfungen der bifunktionellen, aromatischen Verbindungen zu den Spirozyklen **180**.

Die Synthese von 1*R*-1,5-Anhydro-2,3,4,6-tetra-*O*-benzoyl-D-glucitol-spiro-[1,5]-2-imino-1,3-thiazolidin-4-on (**82**) wurde unter Mikrowellenumständen optimalisiert. Die ursprüngliche Reaktionszeit (5 Tage $\rightarrow$ 60 Minuten) wurde deutlich gekürzt und die Konversion (72% $\rightarrow$ 82%) und die Ausbeute (82% $\rightarrow$ 97%) wurden erhöht.

Die Zahlen der Derivate der bekannten Thiazolidin-Moleküle wurden mit 1*R*-1,5-Anhydro-2,3,4,6-tetra-*O*-benzoyl-D-glucitol-spiro-[1,5]-2-acyl (oder sulfonyl) imino-1,3-thiazolidin-4-onen (**187-190**) ergänzt. Zur biologischen Untersuchungen wurden die Schutzgruppen unter Zemplén-Bedingungen entfernt, so wurden die 1*R*-1,5-anhydro-D-glucitol-spiro-[1,5]-2-acyl(oder sulfonyl)imino-1,3-thiazolidin-4-on Derivate (**191-194**) hergestellt. Die Verbindungen wiesen mikromolare Inhibitionskonstante gegen GP auf. Der schwächste Inhibitor war das 2-Naphthylsulfonylimino-Derivat, obwohl die 2-Naphthyl-Gruppe in anderen Fällen die besten Inhibitoren ergibt. Dieses Ergebnis soll mit dem tetraedrischen Struktur des Schwefelatoms zusammenhängen.

Mit den Reaktionen des Methyl-*C*-(2,3,4,6-tetra-*O*-benzoyl-1-brom-1-desoxy- β -D-glucopyranosyl)formiates (**179**) und *S*-Nukleophile wurden Methyl(1*R*-2,3,4,6-tetra-*O*-benzoyl-1-acetylthio-1-desoxy- β -D-glucopyranosyl)formiat (**198**) und Methyl(1*R**S*-2,3,4,6-tetra-*O*-benzoyl-1-desoxy-1-piperidincarbodithioat- β -D-glucopyranosyl)formiat (**201**) hergestellt. Unter Zemplén-Bedingungen bei -20 °C wurde die *S*-Acetylgruppe entfernt, wobei ist das Methyl-(1*R*-2,3,4,6-tetra-*O*-benzoyl-1-desoxy-1-thio- β -D-glucopyranosyl)formiat (**177**) entstanden ist. Die Experimente für Zyklisierung dieses Derivates waren erfolglos.

Die Reaktion von *C*-(2,3,4,6-tetra-*O*-benzoyl- β -D-glucopyranosyl)-formylchlorid (**202**) und Thiobenzamid wurde in abs. Acetonitril und Pyridin durchgeführt, wobei das *N*-thiobenzoyl-*C*-(2,3,4,6-tetra-*O*-benzoyl- β -D-glucopyranosyl)formamid (**203**) entstanden ist. Mit Thioacetamid wurde das *N*-thioacetyl-*C*-(2,3,4,6-tetra-*O*-benzoyl- β -D-glucopyranosyl)formamid (**205**) hergestellt.

Die Verbindungen **203** und **205** wurden mit Hydrazin-Derivaten zyklisiert und die 5-(2',3',4',6'-tetra-*O*-benzoyl- β -D-glucoopyranosyl)-1,3-disubstituierte-1,2,4-triazolen (**213-217**) wurden synthetisiert. In diesen Reaktionen wurden lediglich die eine Regioisomer wegen der verschiedenen Reaktionsfähigkeit der C=O und C=S Gruppen beobachtet. Unter Zemplén-Bedingungen wurden die Schutzgruppen von diesen Molekülen entfernt, somit wurden die 5-(β -D-glucoopyranosyl)-1,3-disubstituierte-1,2,4-triazole (**218-222**) erhalten. Die biologischen Untersuchungen haben gezeigt, dass diese Derivate unwirksam sind. Vermutlich der R²-Substituent passt nicht wohl in den β -Kanal des GP Enzymes.

Das C-(2,3,4,6-tetra-*O*-benzoyl-1-hydroxy- β -D-glucoopyranosyl)formamid (**176**) wurde im abs. THF oder im Toluol in Gegenwart von Trifluormethansulfonsäure mit Ketonen umgesetzt, wobei (1'*S*)-2',3',4',6'-tetra-*O*-benzoyl-1',5'-anhydro-D-glucitol-spiro-[1',5]-2,2-disubstituierte-oxazolidin-4-one (**225-230**) synthetisiert wurden. Ein Mechanismus-Vorschlag wurde zur Zyklisierung dieser Moleküle gegeben. In diesem Fall wurden die Schutzgruppen auch entfernt und wurden die (1'*S*)-1',5'-anhydro-D-glucitol-spiro-[1',5]-2,2-disubstituierte-oxazolidin-4-on (**231-236**) erhalten.

Die Zyklisierung von Methyl-C-(2,3,4,6-tetra-*O*-benzoyl-1-brom-1-desoxy- β -D-glucoopyranosyl)formiat (**179**), C-(2,3,4,6-tetra-*O*-benzoyl-1-brom-1-desoxy- β -D-glucoopyranosyl)formamid (**81**) mit 2-Aminothiophenol, 2-Aminophenol, *ortho*-Phenylene-diamin wurde auch untersucht. Das beste Ergebnis dieser Reaktionen wurde durch **179** und 2-Aminothiophenol im Aceton mit K₂CO₃ erreicht, wobei das (1'*R*)-2',3',4',6'-tetra-*O*-benzoyl-1',5'-anhydro-D-glucitol-spiro[1',2]-2H-1,4-benzothiazin-3(4H)-on (**240**) hergestellt wurde. In diesem Fall wurden die Schutzgruppen auch entfernt und wurde das (1'*R*)-1',5'-anhydro-D-glucitol-spiro[1',2]-2H-1,4-benzothiazin-3(4H)-on (**242**) erhalten. Die letzten Derivate (**231-236**, **242**) haben keine biologischen Wirkungen gegen das GP Enzym.

8 Rövidítések

absz.	abszolút	LDA	lítium-diizopropil-amid
AMP	adenozin monofoszfát	m	multipllett
ATP	adenozin-5'-trifoszfát	NBS	N-bróm-szukcinimid
boc	<i>tert</i> -butoxikarbonil	o.p.	olvadáspont
br	széles	PCP	pentaklórfenil
BuLi	butil-lítium	PHPB	piridínium-hidrobromid- perbromid
cAMP	ciklikus adenzin monofoszfát	PIDA	feniljodozónium-diacetát
cbz	benziloxi-karbonil	PK	foszforiláz kináz
d	dublett	PKA	protein kináz
DBU	1,8-diazabiciklo[5.4.0]undek-7-én	PP	protein foszfatáz
DCC	<i>N,N'</i> -diciklohexilkarbodiimid	PP-1G	glikogén-kapcsolt protein foszfatáz-1
dd	dupla dublett	PP-1G _L	máj specifikus glikogén-kapcsolt protein foszfatáz-1
ddd	dupla dupla dublett	PPAR γ	peroxiszóma proliferáció aktiválta gamma receptor
DIPEA	<i>N,N</i> -diizopropil- <i>N</i> -etil-amin	ps	pszeudo
DMAP	4-(dimetilamino)piridin	pTSA	<i>para</i> -toluolszulfonsav
DMF	<i>N,N</i> -dimetil-formamid	RMGP	nyúl vázizomban található glikogén foszforiláz
DNS	deoxiribonukleinsav	RNS	ribonukleinsav
DPP-4	dipeptidil-peptidáz-4	s	szingulett
ekv.	ekvivalens	sat.	telített
Glc-1-P	glükóz-1-foszfát	SGLT	Nátrium-függő glükóz kotranszporter
GLP-1	glükagonszerű peptid-1	t	triplett
GP	glikogén foszforiláz	TBAB	tetrabutyl-ammónium bromid
GS	glikogén szintetáz	TBAHS	tetrabutyl-ammónium hidrogén- szulfát
GSK	glikogén szintetáz kináz	THF	tetrahydrofurán
HIV	emberi immunhiány-előidéző vírus	UDP-Glc	uridin-difoszfát-glükóz
HLGP	emberi májban található glikogén foszforiláz	VRK	vékonyréteg kromatográfia
HMGP	emberi izomban található glikogén foszforiláz		
HPLC	nagy teljesítményű folyadékromatográfia		
K _i	enzim-inhibitor disszociációs állandó		
K-ATP	ATP-szelektív kálium csatorna		

9 Irodalomjegyzék

- [1] A. Baeyer, Systematics and nomenclature of bicyclic hydrocarbons, *Ber. Dtsch. chem. Ges.* **1901**, *33*, 3771-3775.
- [2] IUPAC, Extension and Revision of the Nomenclature for Spiro Compounds, <http://www.chem.qmul.ac.uk/iupac/spiro/sp0n1.html#r1>, **1999**, megtekintés dátuma: 2014.02.13
- [3] H. Dürr, H. Bouas-Laurent, *Photochromism : molecules and systems*, Elsevier, Amsterdam ; Boston, **2003**.
- [4] Y. Hirshberg, Photochromy in the bianthrone series, *Compt. Rend.* **1950**, *231*, 903-904.
- [5] E. Fischer, Y. Hirshberg, Formation of colored forms of spirans by low-temperature irradiation, *J. Chem. Soc.* **1952**, 4522-4524.
- [6] Photochromism, <http://en.wikipedia.org/wiki/Photochromism>, **2014**, megtekintés dátuma: 2014.05.14
- [7] J. Salbeck, New low molecular organic compounds with high glass transition temperature as materials for blue electroluminescence, *Wissenschaft und Technik* **1996**, 243-246.
- [8] T. P. I. Saragi, T. Spehr, A. Siebert, T. Fuhrmann-Lieker, J. Salbeck, Spiro Compounds for Organic Optoelectronics, *Chem. Rev.* **2007**, *107*, 1011-1065.
- [9] J. W. Daly, I. Karle, C. W. Myers, T. Tokuyama, J. A. Waters, B. Witkop, Histrionicotoxins. Roentgen-ray analysis of the novel allenic and acetylenic spiroalkaloids isolated from a Colombian frog, *Dendrobates histrionicus*, *Proc. Nat. Acad. Sci. U. S.* **1971**, *68*, 1870-1875.
- [10] T. Okita, M. Isobe, Synthesis of the Pentacyclic Intermediate for Dynemicin-a and Unusual Formation of Spiro-Oxindole Ring, *Tetrahedron* **1994**, *50*, 11143-11152.
- [11] M. J. Kornet, A. P. Thio, Oxindole-3-spiropyrrolidines and -piperidines. Synthesis and local anesthetic activity, *J. Med. Chem.* **1976**, *19*, 892-898.
- [12] R. Baker, N. R. Curtis, J. M. Elliott, T. Harrison, G. J. Hollingworth, P. S. Jackson, J. J. Kulagowski, N. M. Rupniak, E. M. Seward, C. J. Swain, B. J. Williams, Use of NK-1 receptor antagonists for treating bipolar disorders, US5977104A, **1999**
- [13] J. F. Egger, E. R. Larson, Preparation of spirocarbocycle- or spiroheterocycle-benzopyrans as aldose reductase inhibitors, US5039672A, **1991**
- [14] M. S. Malamas, T. C. Hohman, N-Substituted Spirosuccinimide, Spiropyridazine, Spiroazetidine, and Acetic Acid Aldose Reductase Inhibitors Derived from Isoquinoline-1,3-diones. 2, *J. Med. Chem.* **1994**, *37*, 2059-2070.
- [15] M. Nakajima, K. Itoi, Y. Takamatsu, T. Kinoshita, T. Okazaki, K. Kawakubo, M. Shindo, T. Honma, M. Tohjigamori, T. Haneishi, Hydantocidin: a new compound with herbicidal activity from *Streptomyces hygrosopicus*, *J. Antibiot.* **1991**, *44*, 293-300.

- [16] D. R. Heim, C. Cseke, B. C. Gerwick, M. G. Murdoch, S. B. Green, Hydantocidin: a possible pro-herbicide inhibiting purine biosynthesis at the site of adenylosuccinate synthetase, *Pestic. Biochem. Physiol.* **1995**, *53*, 138-145.
- [17] T. W. Brandstetter, Y.-H. Kim, J. C. Son, H. M. Taylor, P. M. de Q. Lilley, D. J. Watkin, L. N. Johnson, N. G. Oikonomakos, G. W. J. Fleet, Spirohydantoins of Glucofuranose: Analogues of Hydantocidin, *Tetrahedron Lett.* **1995**, *36*, 2149-2152.
- [18] C. J. F. Bichard, E. P. Mitchell, M. R. Wormald, K. A. Watson, L. N. Johnson, S. E. Zographos, D. D. Koutra, N. G. Oikonomakos, G. W. J. Fleet, Potent Inhibition of Glycogen Phosphorylase by a Spirohydantoin of Glucopyranose: First Pyranose Analogues of Hydantocidin, *Tetrahedron Lett.* **1995**, *36*, 2145-2148.
- [19] R. G. Soengas, S. Silva, Spirocyclic nucleosides in medicinal chemistry: an overview, *Mini-Rev. Med. Chem.* **2012**, *12*, 1485-1496.
- [20] W. Mederski, N. Beier, B. Cezanne, R. Gericke, M. Klein, C. Tsaklakidis, Preparation of of 3-aminoimidazo[1,2-A]pyridines as sodium glucose cotransporter inhibitors, WO2007147478A1, **2007**
- [21] L. Somsák, É. Bokor, K. Czifrák, L. Juhász, M. Tóth, in *Topics in the Prevention, Treatment and Complications of Type 2 Diabetes* (Ed.: M. B. Zimring), InTech Open Access Publisher, Rijeka, **2011**, pp. 103-126.
- [22] R. P. Robinson, V. Mascitti, C. M. Boustany-Kari, C. L. Carr, P. M. Foley, E. Kimoto, M. T. Leininger, A. Lowe, M. K. Klenotic, J. I. MacDonald, R. J. Maguire, V. M. Masterson, T. S. Maurer, Z. Miao, J. D. Patel, C. Preville, M. R. Reese, L. She, C. M. Steppan, B. A. Thuma, T. Zhu, C-Aryl glycoside inhibitors of SGLT2: Exploration of sugar modifications including C-5 spirocyclization, *Bioorg. Med. Chem. Lett.* **2010**, *20*, 1569-1572.
- [23] L. A. Paquette, R. T. Bibart, C. K. Seekamp, A. L. Kahane, Spirocyclic Restriction of Nucleosides. Synthesis of the First Exemplary syn-1-Oxaspiro[4.4]nonanyl Member, *Org. Lett.* **2001**, *3*, 4039-4041.
- [24] L. A. Paquette, C. K. Seekamp, A. L. Kahane, Conformational Restriction of Nucleosides by Spirocyclic Annulation at C4' Including Synthesis of the Complementary Dideoxy and Didehydrodideoxy Analogues, *J. Org. Chem.* **2003**, *68*, 8614-8624.
- [25] M. J. Camarasa, M. J. Perez-Perez, A. San-Felix, J. Balzarini, C. E. De, 3'-Spiro nucleosides, a new class of specific human immunodeficiency virus type 1 inhibitors: synthesis and antiviral activity of [2', 5'-bis-O-(tert-butylidimethylsilyl)- β -D-xylo- and -ribofuranose]-3'-spiro-5"-[4"-amino-1", 2"-oxathiole 2", 2"-dioxide] (TSAO) pyrimidine nucleosides, *J. Med. Chem.* **1992**, *35*, 2721-2727.
- [26] E. Lobaton, S. Velazquez, A. San-Felix, C. Chamorro, V. Tunon, A. Esteban-Gamboa, C. E. De, J. Balzarini, M. J. Camarasa, M. J. Perez-Perez, Novel TSAO derivatives modified at positions 3" and 4" of the spiro moiety, *Nucleosides Nucleotides* **1999**, *18*, 675-676.

- [27] J. Herscovici, M. J. Egron, K. Antonakis, Synthesis of spiroepoxynucleosides, *J. Chem. Soc., Perkin Trans. I* **1986**, 1297-1301.
- [28] I. Chouroulinkov, K. Antonakis, Antitumoral effects of keto nucleosides. Study of the effect of 7-(3'-O-acetyl-4',6'-dideoxy- β -L-glycerohex-3'-enopyranosulosyl)theophylline and 1-(2',3'-O-isopropylidene- α -L-lyxohexopyranosulos-4'-yl)thymine on L 1210 leukemia in mice, *C. R. Hebd. Seances Acad. Sci., Ser. D* **1977**, 285, 1021-1024.
- [29] G. W. Ashley, G. Harris, J. Stubbe, The mechanism of Lactobacillus leichmannii ribonucleotide reductase. Evidence for 3' carbon-hydrogen bond cleavage and a unique role for coenzyme B12, *J. Biol. Chem.* **1986**, 261, 3958-3964.
- [30] G. W. Ashley, J. Stubbe, Current ideas on the chemical mechanism of ribonucleotide reductases, *Pharmacol. Ther.* **1985**, 30, 301-329.
- [31] T. H. M. Jonckers, T.-I. Lin, C. Buyck, S. Lachau-Durand, K. Vandyck, H. S. Van, L. A. M. Vandekerckhove, L. Hu, J. M. Berke, L. Vijgen, L. L. A. Dillen, M. D. Cummings, K. H. de, M. Nilsson, C. Sund, C. Rydegard, B. Samuelsson, A. Rosenquist, G. Fanning, E. K. Van, K. Simmen, P. Raboisson, 2'-Deoxy-2'-spirocyclopropylcytidine Revisited: A New and Selective Inhibitor of the Hepatitis C Virus NS5B Polymerase, *J. Med. Chem.* **2010**, 53, 8150-8160.
- [32] J. C. Estevez, M. D. Smith, M. R. Wormald, G. S. Besra, P. J. Brennan, R. J. Nash, G. W. J. Fleet, Mimics of L-Rhamnose: Analogues of Rhamnopyranose Containing a Constituent Alpha-Amino Acid at the Anomeric Position. A Rhamnopyranose Analogue of Hydantocidin, *Tetrahedron: Asymm.* **1996**, 7, 391-394.
- [33] Y. Bleriot, M. I. Simone, M. R. Wormald, R. A. Dwek, D. J. Watkin, G. W. J. Fleet, Sugar amino acids at the anomeric position of carbohydrates: synthesis of spirocyclic amino acids of 6-deoxy-L-lyxofuranose, *Tetrahedron: Asymm.* **2006**, 17, 2276-2286.
- [34] Y. S. Agasimundin, M. W. Mumper, R. S. Hosmane, Inhibitors of Glycogen Phosphorylase b: Synthesis, Biochemical Screening, and Molecular Modeling Studies of Novel Analogues of Hydantocidin, *Bioorg. Med. Chem.* **1998**, 6, 911-923.
- [35] E. Ösz, L. Somsák, L. Szilágyi, L. Kovács, T. Docsa, B. Tóth, P. Gergely, Efficient inhibition of muscle and liver glycogen phosphorylases by a new glucopyranosylidene-spiro-thiohydantoin, *Bioorg. Med. Chem. Lett.* **1999**, 9, 1385-1390.
- [36] L. Somsák, L. Kovács, M. Tóth, E. Ösz, L. Szilágyi, Z. Györgydeák, Z. Dinya, T. Docsa, B. Tóth, P. Gergely, Synthesis of and a Comparative Study on the Inhibition of Muscle and Liver Glycogen Phosphorylases by Epimeric Pairs of D-Gluco- and D-Xylopyranosylidene-spiro-(thio)hydantoins and N-(D-Glucopyranosyl) Amides, *J. Med. Chem.* **2001**, 44, 2843-2848.
- [37] S. Maza, O. Lopez, S. Martos, I. Maya, J. G. Fernandez-Bolanos, Synthesis of the First Selenium-Containing Acyclic Nucleosides and

- Anomeric Spiro-nucleosides from Carbohydrate Precursors, *Eur. J. Org. Chem.* **2009**, 5239-5246.
- [38] National Diabetes Statistics, <http://diabetes.niddk.nih.gov/dm/pubs/statistics/index.html>, **2005**, megtekintés dátuma: 2014.02.16.
- [39] IDF Diabetes Atlas, http://www.idf.org/sites/default/files/attachments/5E_IDFAtlasPoster_2012_EN.pdf?utm_medium=email&utm_campaign=IDF%20Diabetes%20Atlas%202012%20Update&utm_content=IDF%20Diabetes%20Atlas%202012%20Update+Preview+CID_720a5262162f1f585ba9fc8ca39fef30&utm_source=campaignmonitor&utm_term=English, **2012**, megtekintés dátuma: 2014.02.13.
- [40] Cukorbetegség, 1-es típusú (inzulinfüggő diabetes), <http://www.egeszsegkalauz.hu/keresok/betegseg-es-tunet/cukorbetegseg-1-es-tipusu-inzulinfuggo-diabetes-102446.html>, **2009**, megtekintés dátuma: 2014.02.14.
- [41] J. Zsuga, A 2-es típusú cukorbetegség és tünetei, <http://www.webbeteg.hu/cikkek/cukorbetegseg/121/a-2-es-tipusu-cukorbetegseg-es-tunetei>, **2012**, megtekintés dátuma: 2014.02.14.
- [42] D. M. Nathan, J. B. Buse, M. B. Davidson, R. J. Heine, R. R. Holman, R. Sherwin, B. Zinman, Management of hyperglycemia in type 2 diabetes: A consensus algorithm for the initiation and adjustment of therapy: a consensus statement from the American Diabetes Association and the European Association for the Study of Diabetes, *Diabetes Care* **2006**, *29*, 1963-1972.
- [43] R. A. DeFronzo, Pharmacologic therapy for type 2 diabetes mellitus, *Ann. Intern. Med.* **1999**, *131*, 281-303.
- [44] M. Bollen, S. Keppens, W. Stalmans, Specific features of glycogen metabolism in the liver, *Biochem. J.* **1998**, *336*, 19-31.
- [45] J. Radziuk, S. Pye, Hepatic glucose uptake, gluconeogenesis and the regulation of glycogen synthesis, *Diabetes Metab. Res. Rev.* **2001**, *17*, 250-272.
- [46] L. Somsák, V. Nagy, Z. Hadady, T. Docsa, P. Gergely, Glucose analog inhibitors of glycogen phosphorylases as potential antidiabetic agents: Recent developments, *Curr. Pharma. Design* **2003**, *9*, 1177-1189.
- [47] M. J. Doherty, G. Moorhead, N. Morrice, P. Cohen, P. T. W. Cohen, Amino acid sequence and expression of the hepatic glycogen-binding (GL)-subunit of protein phosphatase-1, *FEBS Lett.* **1995**, *375*, 294-298.
- [48] B. Andersen, A. Rassov, N. Westergaard, K. Lundgren, Inhibition of glycogenolysis in primary rat hepatocytes by 1,4-dideoxy-1,4-imino-arabinitol, *Biochem. J.* **1999**, *342*, 545-550.
- [49] C. B. Newgard, P. K. Hwang, R. J. Fletterick, The family of glycogen phosphorylases: structure and function., *Crit. Rev. Biochem. Mol. Biol.* **1989**, *24*, 69-99.
- [50] N. G. Oikonomakos, Glycogen phosphorylase as a molecular target for type 2 diabetes therapy, *Curr. Protein Pept. Sci.* **2002**, *3*, 561-586.
- [51] L. Somsák, K. Czifrák, M. Tóth, É. Bokor, E. D. Chrysina, K. M. Alexacou, J. M. Hayes, C. Tiraidis, E. Lazoura, D. D. Leonidas, S. E. Zografos, N. G. Oikonomakos, New inhibitors of glycogen

- phosphorylase as potential antidiabetic agents, *Curr. Med. Chem.* **2008**, *15*, 2933-2983.
- [52] N. Pinotsis, D. D. Leonidas, E. D. Chrysina, N. G. Oikonomakos, I. M. Mavridis, The binding of β - and γ -cyclodextrins to glycogen phosphorylase *b*: Kinetic and crystallographic studies, *Protein Sci.* **2003**, *12*, 1914-1924.
- [53] T. Klabunde, K. U. Wendt, D. Kadereit, V. Brachvogel, H. J. Burger, A. W. Herling, N. G. Oikonomakos, M. N. Kosmopoulou, D. Schmoll, E. Sarubbi, E. von Roedern, K. Schonafinger, E. Defossa, Acyl ureas as human liver glycogen phosphorylase inhibitors for the treatment of type 2 diabetes, *J. Med. Chem.* **2005**, *48*, 6178-6193.
- [54] Z. Lu, J. Bohn, R. Bergeron, Q. Deng, K. P. Ellsworth, W. M. Geissler, G. Harris, P. E. McCann, B. McKeever, R. W. Myers, A new class of glycogen phosphorylase inhibitors, *Bioorg. Med. Chem. Lett.* **2003**, *13*, 4125-4128.
- [55] A. K. Ogawa, C. A. Willoughby, R. Bergeron, K. P. Ellsworth, W. M. Geissler, R. W. Myers, J. Yao, G. Harris, K. T. Chapman, Glucose-lowering in a db/db mouse model by dihydropyridine diacid glycogen phosphorylase inhibitors, *Bioorg. Med. Chem. Lett.* **2003**, *13*, 3405-3408.
- [56] J. Liu, Pharmacology of oleanolic acid and ursolic acid, *J. Ethnopharmacol.* **1995**, *49*, 57-68.
- [57] X. Wen, H. Sun, J. Liu, K. Cheng, P. Zhang, L. Zhang, J. Hao, L. Zhang, P. Ni, S. E. Zographos, D. D. Leonidas, K. M. Alexacou, T. Gimisis, J. M. Hayes, N. G. Oikonomakos, Naturally Occurring Pentacyclic Triterpenes as Inhibitors of Glycogen Phosphorylase: Synthesis, Structure-Activity Relationships and X-ray Crystallographic Studies, *J. Med. Chem.* **2008**, *51*, 3541-3554.
- [58] N. G. Oikonomakos, V. T. Skamnaki, K. E. Tsitsanou, N. G. Gavalas, L. N. Johnson, A new allosteric site in glycogen phosphorylase *b* as a target for drug interactions, *Structure* **2000**, *8*, 575-584.
- [59] V. L. Rath, M. Ammirati, D. E. Danley, J. L. Ekstrom, E. M. Gibbs, T. R. Hynes, A. M. Mathiowetz, R. K. McPherson, T. V. Olson, J. L. Treadway, D. J. Hoover, Human liver glycogen phosphorylase inhibitors bind at a new allosteric site, *Chem. Biol.* **2000**, *7*, 677-682.
- [60] S. R. Sprang, E. J. Goldsmith, R. J. Fletterick, S. G. Withers, N. B. Madsen, Catalytic site of Glycogen Phosphorylase: Structure of the T State and Secificity for alpha-D-Glucose, *Biochem.* **1982**, *21*, 5364-5371.
- [61] I. P. Street, C. R. Armstrong, S. G. Withers, Hydrogen Bonding and Specificity. Fluorodeoxy Sugars as Probes of Hydrogen Bonding in the Glycogen Phosphorylase-Glucose Complex, *Biochem.* **1986**, *25*, 6021-6027.
- [62] K. A. Watson, E. P. Mitchell, L. N. Johnson, G. Cruciani, J. C. Son, C. J. F. Bichard, G. W. J. Fleet, N. G. Oikonomakos, M. Kontou, S. E. Zographos, Glucose Analogue Inhibitors of Glycogen Phosphorylase: from Crystallographic Analysis to Drug Prediction using GRID Force-Field and GOLPE Variable Selection, *Acta Cryst.* **1995**, *D51*, 458-472.

- [63] Z. Györgydeák, Z. Hadady, N. Felföldi, A. Krakomperger, V. Nagy, M. Tóth, A. Brunyánszky, T. Docsa, P. Gergely, L. Somsák, Synthesis of *N*-(β -D-glucopyranosyl)- and *N*-(2-acetamido-2-deoxy- β -D-glucopyranosyl) amides as inhibitors of glycogen phosphorylase, *Bioorg. Med. Chem.* **2004**, *12*, 4861-4870.
- [64] V. Nagy, N. Felföldi, B. Kónya, J.-P. Praly, T. Docsa, P. Gergely, E. D. Chrysina, C. Tiraidis, M. N. Kosmopolou, K.-M. Alexacou, M. Konstantakaki, D. D. Leonidas, S. E. Zographos, N. G. Oikonomakos, S. Kozmon, I. Tvaroška, L. Somsák, *N*-(4-Substituted-benzoyl)-*N'*-(β -D-glucopyranosyl)ureas as inhibitors of glycogen phosphorylase: synthesis and evaluation by kinetic, crystallographic, and molecular modelling methods, *Bioorg. Med. Chem.* **2012**, *20*, 1801-1816.
- [65] N. G. Oikonomakos, M. Kosmopolou, S. E. Zographos, D. D. Leonidas, L. Somsák, V. Nagy, J.-P. Praly, T. Docsa, B. Tóth, P. Gergely, Binding of *N*-acetyl-*N'*- β -D-glucopyranosyl urea and *N*-benzoyl-*N'*- β -D-glucopyranosyl urea to glycogen phosphorylase *b*: Kinetic and crystallographic studies, *Eur. J. Biochem.* **2002**, *269*, 1684-1696.
- [66] T. Gimisis, Synthesis of *N*-Glucopyranosidic Derivatives as Potential Inhibitors that Bind at the Catalytic Site of Glycogen Phosphorylase *Mini-Rev. Med. Chem.* **2010**, *10*, 1127-1138.
- [67] É. Bokor, T. Docsa, P. Gergely, L. Somsák, C-Glucopyranosyl-1,2,4-triazoles As New Potent Inhibitors of Glycogen Phosphorylase, *ACS Med. Chem. Lett.* **2013**, *4*, 612-615.
- [68] Z. Hadady, M. Tóth, L. Somsák, *C*-(β -D-glucopyranosyl) heterocycles as potential glycogen phosphorylase inhibitors, *Arkivoc* **2004**, (vii), 140-149.
- [69] E. D. Chrysina, M. N. Kosmopolou, C. Tiraidis, R. Kardarakis, N. Bischler, D. D. Leonidas, Z. Hadady, L. Somsák, T. Docsa, P. Gergely, N. G. Oikonomakos, Kinetic and crystallographic studies on 2-(β -D-glucopyranosyl)-5-methyl-1,3,4-oxadiazole, -benzothiazole, and -benzimidazole, inhibitors of muscle glycogen phosphorylase *b*. Evidence for a new binding site, *Protein Sci.* **2005**, *14*, 873-888.
- [70] P. Jakobsen, J. M. Lundbeck, M. Kristiansen, J. Breinholt, H. Demuth, J. Pawlas, M. P. Torres Candela, B. Andersen, N. Westergaard, K. Lundgren, N. Asano, Iminosugars: Potential Inhibitors of Liver Glycogen Phosphorylase, *Bioorg. Med. Chem.* **2001**, *9*, 733-744.
- [71] A. Lohse, K. B. Jensen, K. Lundgren, M. Bols, Synthesis and Deconvolution of the First Combinatorial Library of Glycosidase Inhibitors, *Bioorg. Med. Chem.* **1999**, *7*, 1965-1971.
- [72] M. Bentifa, J. M. Hayes, S. Vidal, D. Gueyrard, P. G. Goekjian, J.-P. Praly, G. Kizilis, C. Tiraidis, K.-M. Alexacou, E. D. Chrysina, S. E. Zographos, D. D. Leonidas, G. Archontis, N. G. Oikonomakos, Glucose-based Spiro-isoxazolines: A New Family of Potent Glycogen Phosphorylase Inhibitors, *Bioorg. Med. Chem.* **2009**, *17*, 7368-7380.
- [73] T. M. Krülle, K. A. Watson, M. Gregoriou, L. N. Johnson, S. Crook, D. J. Watkin, R. C. Griffith, R. J. Nash, K. E. Tsitsanou, S. E. Zographos, N. G. Oikonomakos, G. W. J. Fleet, Specific Inhibition of Glycogen

- Phosphorylase by a Spirodiketopiperazine at the Anomeric Position of Glucopyranose, *Tetrahedron Lett.* **1995**, *36*, 8291-8294.
- [74] L. Somsák, V. Nagy, S. Vidal, K. Czifrák, E. Berzsényi, J.-P. Praly, Novel design principle validated: glucopyranosylidene-spiro-oxathiazole as new nanomolar inhibitor of glycogen phosphorylase, potential antidiabetic agent, *Bioorg. Med. Chem. Lett.* **2008**, *18*, 5680-5683.
- [75] S. Mio, R. Ichinose, K. Goto, S. Sugai, S. Sato, Synthetic studies on (+)-hydantocidin (1): A total synthesis of (+)-hydantocidin, a new herbicidal metabolite from microorganism, *Tetrahedron* **1991**, *47*, 2111-2120.
- [76] P. M. Harrington, M. E. Jung, Process for the preparation of (+)-hydantocidin and herbicidal analogs thereof, US5354868A, **1994**
- [77] E. Ósz, E. Sós, L. Somsák, L. Szilágyi, Z. Dinya, A Straightforward Route to Hydantocidin Analogues with Pyranose Ring Structure, *Tetrahedron* **1997**, *53*, 5813-5824.
- [78] L. Somsák, V. Nagy, A new, scalable preparation of a glucopyranosylidene-spiro-thiohydantoin: one of the best inhibitors of glycogen phosphorylases, *Tetrahedron: Asymm.* **2000**, *11*, 1719-1727. Corrigendum 2247.
- [79] A. A. Ghoneim, Synthesis of some nucleosides derivatives from L-rhamnose with expected biological activity, *Chem. Centr. J.* **2011**, *5*, 7.
- [80] J. R. Wheatley, A. R. Beacham, P. M. d. Q. Lilley, D. J. Watkin, G. W. J. Fleet, Ketals of L-rhamnoheptonolactones: potential mimics of L-rhamnose, *Tetrahedron: Asymm.* **1994**, *5*, 2523-2534.
- [81] D. D. Long, R. J. Tennant-Eyles, J. C. Estevez, M. R. Wormald, R. A. Dwek, M. D. Smith, G. W. J. Fleet, Carbopeptoids: peptides and diketopiperazines incorporating the anomeric centre of mannopyranose, *J. Chem. Soc.-Perkin Trans. 1* **2001**, 807-813.
- [82] J. P. Praly, G. Descotes, Photocyclization of hydroxyalkyl glycosides to glycosidic ortho esters, *Tetrahedron Lett.* **1982**, *23*, 849-852.
- [83] J. P. Praly, G. Descotes, M. F. Grenier-Loustalot, F. Metras, Novel synthesis of D-glucosidic spiroorthoesters by the stereoselective photocyclization of hydroxyalkyl D-glucosides, *Carbohydr. Res.* **1984**, *128*, 21-35.
- [84] J.-P. Praly, S. Boye, B. Joseph, P. Rollin, Novel Cyclization of D-Glucopyranosyl-(Z)-Thiohydroximates leading to New Anomeric Spiro Oxathiazole Derivatives, *Tetrahedron Lett.* **1993**, *34*, 3419-3420.
- [85] V. Nagy, S. Vidal, M. Bentifa, E. Berzsényi, C. Teilhet, K. Czifrák, G. Batta, T. Docsa, P. Gergely, L. Somsák, J.-P. Praly, Glucose-based spiroheterocycles as potent inhibitors of glycogen phosphorylase, *Bioorg. Med. Chem.* **2009**, *17*, 5696-5707.
- [86] M. Bentifa, S. Vidal, D. Gueyrard, P. G. Goekjian, M. Msaddek, J.-P. Praly, 1,3-Dipolar cycloaddition reactions on carbohydrate-based templates: synthesis of spiro-isoxazolines and 1,2,4-oxadiazoles as glycogen phosphorylase inhibitors, *Tetrahedron Lett.* **2006**, *47*, 6143-6147.

- [87] T. Tite, L. Tomas, T. Docsa, P. Gergely, J. Kovensky, D. Gueyrard, A. Wadouachi, Synthesis of N-aryl spiro-sulfamides as potential glycogen phosphorylase inhibitors, *Tetrahedron Lett.* **2012**, *53*, 959-961.
- [88] S. Deák, Glükopiranozilidén-spiro-tiazolidinek előállítása, Diplomamunka, Debreceni Egyetem (Debrecen), **2008**.
- [89] K. Czifrák, A. Páhi, S. Deák, A. Kiss-Szikszi, K. E. Kövér, T. Docsa, P. Gergely, K.-M. Alexacou, M. Papakonstantinou, D. D. Leonidas, S. E. Zographos, E. D. Chrysina, L. Somsák, Glucopyranosylidene-spiro-iminothiazolidinone, a New Bicyclic Ring System: Synthesis, Derivatization, and Evaluation for Inhibition of Glycogen Phosphorylase by Enzyme Kinetic and Crystallographic Methods, *Bioorg Med Chem* **2014**, *Doi: 10.1016/j.bmc.2014.05.076*.
- [90] A. L. Handlon, Sodium glucose co-transporter 2 (SGLT2) inhibitors as potential antidiabetic agents, *Expert Opin. Ther. Pat.* **2005**, *15*, 1531-1540.
- [91] W. N. Washburn, Evolution of sodium glucose co-transporter 2 inhibitors as anti-diabetic agents, *Expert Opin. Ther. Patents* **2009**, *19*, 1485-1499.
- [92] A.-R. Li, J. Zhang, J. Greenberg, T. Lee, J. Liu, Discovery of non-glucoside SGLT2 inhibitors, *Bioorg. Med. Chem. Lett.* **2011**, *21*, 2472-2475.
- [93] B. Lv, B. Xu, Y. Feng, K. Peng, G. Xu, J. Du, L. Zhang, W. Zhang, T. Zhang, L. Zhu, H. Ding, Z. Sheng, A. Welihinda, B. Seed, Y. Chen, Exploration of O-spiroketal C-arylglucosides as novel and selective renal sodium-dependent glucose co-transporter 2 (SGLT2) inhibitors, *Bioorg Med Chem Lett* **2009**, *19*, 6877-6881.
- [94] L. Thomas, V. F. De, D. Hoerstermann, I. Lang, M. Mark, R. Seidler, 1-[(3-cyano-pyridin-2-yl)methyl]-3-methyl-7-(2-butyn-1-yl)-8-[3-(r)-amino-piperidin-1-yl]-xanthine for the treatment of a metabolic disorder of a predominantly carnivorous non-human animal, WO2011117295A1, **2011**
- [95] B. Lv, Y. Feng, J. Dong, M. Xu, B. Xu, W. Zhang, Z. Sheng, A. Welihinda, B. Seed, Y. Chen, Conformationally Constrained Spiro C-Arylglucosides as Potent and Selective Renal Sodium-Dependent Glucose Co-transporter 2 (SGLT2) Inhibitors, *ChemMedChem* **2010**, *5*, 827-831.
- [96] M. J. Hadd, Y. Chen, Y. Feng, S. Sen, B. Seed, Preparation of spiro-heterocyclic glycosides for treating diseases and conditions which are affected by SGLT inhibition, US20080182802A1, **2008**
- [97] G. Laszlo, Új orális antidiabetikumok (a 2-es típusú diabetes mellitus terápiájának új szempontjai), *Lege Artis Medicinae* **2001**, *11*, 294-301.
- [98] Acarbose, <http://en.wikipedia.org/wiki/Acarbose>, **2013**, megtekintés dátuma: 2014.05.10.
- [99] Miglitol, <http://www.drugs.com/monograph/miglitol.html>, **2014**, megtekintés dátuma: 2014.05.10.
- [100] Voglibose, <http://www.drugs.com/international/voglibose.html>, **2014**, megtekintés dátuma: 2014.05.10.
- [101] Z. H. Israili, Advances in the Treatment of Type 2 Diabetes Mellitus, *Am. J. Therapeut.* **2011**, *18*, 117-152.

- [102] C. Bluechel, C. V. Ramana, A. Vasella, Synthesis of monosaccharide-derived spirocyclic cyclopropylamines and their evaluation as glycosidase inhibitors, *Helv. Chim. Acta* **2003**, *86*, 2998-3036.
- [103] P. A. P. John, Y. D. Vankar, Azidation of anomeric nitro sugars: application in the synthesis of spiroaminals as glycosidase inhibitors, *Tetrahedron Lett.* **2010**, *51*, 2519-2524.
- [104] V. H. Lillelund, H. H. Jensen, X. Liang, M. Bols, Recent Developments of Transition-State Analogue Glycosidase Inhibitors of Non-Natural Product Origin, *Chem. Rev.* **2002**, *102*, 515-553.
- [105] A. P. J. Pal, P. Gupta, R. Y. Suman, Y. D. Vankar, Synthesis of Fused Oxa-Aza Spiro Sugars from D-Glucose-Derived δ -Lactone as Glycosidase Inhibitors, *Eur. J. Org. Chem.* **2010**, 6957-6966.
- [106] M. Benlifa, K. M. De, M. I. Garcia-Moreno, C. O. Mellet, D. Gueyraud, A. Wadouachi, Regioselective synthesis and biological evaluation of spiro-sulfamidate glycosides from exo-glycals, *Tetrahedron: Asymm.* **2009**, *20*, 1817-1823.
- [107] M. M. Ahmed, G. A. O'Doherty, De novo synthesis of a galactopapulacandin moiety via an iterative dihydroxylation strategy, *Tetrahedron Lett.* **2005**, *46*, 4151-4155.
- [108] A. G. M. Barrett, M. Pena, J. A. Willardsen, Total Synthesis and Structural Elucidation of the Antifungal Agent Papulacandin D, *J. Org. Chem.* **1996**, *61*, 1082-1100.
- [109] D. Balachari, G. A. O'Doherty, Sharpless asymmetric dihydroxylation of 5-aryl-2-vinylfurans: application to the synthesis of the spiroketal moiety of papulacandin D, *Org. Lett.* **2000**, *2*, 863-866.
- [110] D. Balachari, G. A. O'Doherty, Enantioselective Synthesis of the Papulacandin Ring System: Conversion of the Mannose Diastereoisomer into a Glucose Stereoisomer, *Org. Lett.* **2000**, *2*, 4033-4036.
- [111] I. M. Martins, J. C. G. Cortes, J. Munoz, M. B. Moreno, M. Ramos, J. A. Clemente-Ramos, A. Duran, J. C. Ribas, Differential activities of three families of specific β (1,3)glucan synthase inhibitors in wild-type and resistant strains of fission yeast, *J. Biol. Chem.* **2011**, *286*, 3484-3496.
- [112] E. Ösz, L. Szilágyi, L. Somsák, A. Bényei, Synthesis of Novel Glycosylidene-Spiro-Heterocycles Related to Hydanocidin, *Tetrahedron* **1999**, *55*, 2419-2430.
- [113] K. Czifrák, V. Gyöllai, K. E. Kövér, L. Somsák, Ritter-type reaction of C-(1-bromo-1-deoxy-D-glycopyranosyl)formamides and its application for the synthesis of oligopeptides incorporating anomeric α -amino acids, *Carbohydr. Res.* **2011**, *346*, 2104-2112.
- [114] L. Somsák, L. Kovács, V. Gyöllai, E. Ösz, Novel glycosylidene-spiro-heterocycles from unprecedented solvent incorporation in Koenigs-Knorr-like reactions of C-(1-bromo-1-deoxy-b-D-glycopyranosyl)formamides, *Chem. Commun.* **1999**, 591-592.
- [115] C. Waldraff, B. Bernet, A. Vasella, Glycosylidene carbenes .24. Reactivity modulation by protecting groups of the addition of glycosylidene carbenes to electron-rich alkenes, *Helv. Chim. Acta* **1997**, *80*, 1882-1900.

- [116] J. Andersch, D. Sicker, H. Wilde, Methyl D-arabino-hex-2-ulopyranosonate as a building block for spiro[1,4,-benzoxazine-2,2'-pyrans], *Carbohydr. Res.* **1999**, *316*, 85-94.
- [117] L. Somsák, G. Batta, I. Farkas, L. Párkányi, A. Kálmán, Á. Somogyi, Synthesis and Stereochemistry of a New Spiro Glycosylidene Heterocycle from the Reaction of 1-Bromoglycosyl Cyanides with S-Nucleophiles: Complete Identification of Hydrogen Bridges by N.M.R. Methods and X-ray Analysis, *J. Chem. Res., S* **1986**, 436-437.
- [118] R. H. Bell, D. Horton, M. J. Miller, Reactions of tetra-O-acetyl- β -D-glucopyranosylsulfenyl bromide, *Carbohydr. Res.* **1969**, *9*, 201-214.
- [119] R. H. Bell, D. Horton, Action of bromine on tetra-O-acetyl-1-S-acetyl-1-thio- β -D-glucopyranose. Formation and decomposition of tetra-O-acetyl- β -D-glucopyranosylsulfenyl bromide, *Carbohydr. Res.* **1969**, *9*, 187-199.
- [120] L. Somsák, Carbanionic Reactivity of the Anomeric Center in Carbohydrates, *Chem. Rev.* **2001**, *101*, 81-135.
- [121] J.-P. Praly, J.-C. Brendlé, J. Klett, F. Péquery, Synthesis of peracetylated D-galactopyranosylidene dihalides, *Compt. Rend. Chimie* **2001**, *4*, 611-617.
- [122] J. P. Praly, Z. Elkharraf, G. Descotes, Syntheses of Anomeric Glucopyranosylidene Diazides, *Chem. Commun.* **1990**, 431-432.
- [123] J. March, *Advanced Organic Chemistry*, 4th ed., John Wiley & Sons, New York, **1992**.
- [124] C. Lamberth, S. Blarer, Concise approach to 1-thiaHydantocidin, *Synth. Comm.* **1996**, *26*, 75-81.
- [125] G. Zemplen, A. Kuntz, The sodium compounds of glucose and the saponification of the acylated sugars, *British [Patent Document]* **1923**, *56B*, 1705-1710.
- [126] E. Bokor, E. Szilagyi, T. Docsa, P. Gergely, L. Somsak, Synthesis of substituted 2-(β -D-glucopyranosyl)-benzimidazoles and their evaluation as inhibitors of glycogen phosphorylase, *Carbohydr. Res.* **2013**, *381*, 179-186.
- [127] K. Mannerstedt, K. Ekeloef, S. Oscarson, Evaluation of thioglycosides of Kdo as glycosyl donors, *Carbohydr. Res.* **2007**, *342*, 631-637.
- [128] H. Gotthardt, W. Pflaumbaum, Synthesis and physical properties of novel 2,2'-bridged bis(1,3-dithiolylium-4-olates), *Chem. Ber.* **1987**, *120*, 61-66.
- [129] N. Narendra, H. S. Lalithamba, V. V. Sureshbabu, An efficient one-pot access to trithiocarbonate-tethered peptidomimetics, *Tetrahedron Lett.* **2010**, *51*, 6169-6173.
- [130] F. Dehmel, T. Ciossek, T. Maier, S. Weinbrenner, B. Schmidt, M. Zoche, T. Beckers, Trithiocarbonates-Exploration of a new head group for HDAC inhibitors, *Bioorg. Med. Chem. Lett.* **2007**, *17*, 4746-4752.
- [131] D. R. Bobeck, H. I. Lee, A. C. Flick, A. Padwa, Application of Cross-Conjugated Heteroaromatic Betaines to the Synthesis of the Schizozygane Alkaloid ($\pm$)-Strempelepine, *J. Org. Chem.* **2009**, *74*, 7389-7402.
- [132] J. Goerdeler, H. Horstmann, The acylation of thiobenzamide. I. Reactions with monovalent acylating agents, *Chem. Ber.* **1960**, *93*, 663-670.

- [133] N. Al-Masoudi, N. A. Hassan, Y. A. Al-Soud, P. Schmidt, A. Gaafar, M. Weng, S. Marino, A. Schoch, A. Amer, J. C. Jochims, Syntheses of C- and N-nucleosides from 1-aza-2-azoniaallene and 1,3-diaza-2-azoniaallene salts, *J. Chem. Soc. Perkin. Trans. 1* **1998**, 947-953.
- [134] N. A. Al-Masoudi, Y. A. Al-Soud, I. A. I. Ali, Synthesis of 1,2,4-triazole C-nucleosides from hydrazonyl chlorides and nitriles, *Nucl. Nucl. Nucl. Acids* **2007**, 26, 37-43.
- [135] S. Kun, E. Bokor, G. Varga, B. Szocs, A. Pahi, K. Czifrak, M. Toth, L. Juhasz, T. Docsa, P. Gergely, L. Somsak, New synthesis of 3-(β -D-glucopyranosyl)-5-substituted-1,2,4-triazoles, nanomolar inhibitors of glycogen phosphorylase, *Eur. J. Med. Chem.* **2014**, 76, 567-579.
- [136] V. Nagy, K. Czifrák, A. Bényei, L. Somsák, Synthesis of some O-, S-, and N-glycosides of hept-2-ulopyranosonamides, *Carbohydr. Res.* **2009**, 344, 921-927.
- [137] W.-L. Wu, D. A. Burnett, W. J. Greenlee, Pyranochromene derivatives as γ -secretase inhibitors and their preparation and use for the treatment of neurodegenerative diseases, WO2012138678A1, **2012**
- [138] K. Kato, M. Ono, H. Akita, New total synthesis of ($\pm$)-, (-)- and (+)-chuangxinmycins, *Tetrahedron* **2001**, 57, 10055-10062.
- [139] T. Ginman, J. Viklund, J. Malmstroem, J. Blid, R. Emond, R. Forsblom, A. Johansson, A. Kers, F. Lake, F. Sehgelmeble, K. J. Sterky, M. Bergh, A. Lindgren, P. Johansson, F. Jeppsson, J. Faelting, Y. Gravenfors, F. Rahm, Core Refinement toward Permeable β -Secretase (BACE-1) Inhibitors with Low hERG Activity, *J. Med. Chem.* **2013**, 56, 4181-4205.
- [140] C. Kobler, P. Roth, C. Weckbecker, K. Huthmacher, Preparation of 2-methylthioethylheterocycles as animal feed additives, WO2009080446A1, **2009**
- [141] J. M. Ghergurovich, M. L. Moore, C. A. Parrish, L. H. Ridgers, H. Yu, Preparation of spirocyclic piperidines as fatty acid synthase inhibitors for cancer treatment, WO2013028447A1, **2013**
- [142] A. Páhi, K. Czifrák, K. E. Kövér, L. Somsák, Anomeric Spirocycles by Solvent Incorporation: Reactions of O-Peracylated (Glyculopyranose and Glyculopyranosyl Bromide)onamide Derivatives with Ketones, *Carbohydr. Res.* **2014**, Doi: 10.1016/j.carres.2014.04.003.
- [143] H. Sigel, R. B. Martin, Coordinating properties of the amide bond. Stability and structure of metal ion complexes of peptides and related ligands, *Chem. Rev.* **1982**, 82, 385-426.
- [144] Anon, Name Reactions: A Collection of Detailed Reaction Mechanisms, 3rd ed., by Jack Li, *J. Am. Chem. Soc.* **2007**, 129, 450.
- [145] J. Bentley, M. Bergauer, B. Bertani, M. Biagetti, M. Borriello, S. M. Bromidge, M. Gianotti, E. Granci, C. P. Leslie, A. Pasquarello, V. Zucchelli, Preparation of fused tricyclic imidazobenzoxazines, imidazoquinolines, triazolobenzoxazines and their analogs for the treatment of psychotic disorders and related diseases, WO2006024517A1, **2006**

- [146] K. Czifrák, P. Szilágyi, L. Somsák, Anomeric α -azido acid (2-azido-2-deoxy-hept-2-ulopyranosonic acid) derivatives en route to peptides incorporating sugar amino acids, *Tetrahedron: Asymm.* **2005**, *16*, 127-141.

10 Függelék

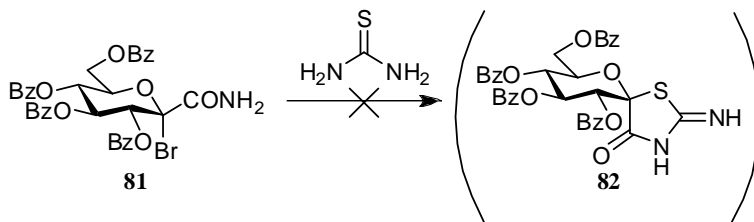
Függelék I Konverzió és konverzióval korrigált kitermelés számítása

A kiindulási anyagot oszlopkromatográfiásan elválasztottuk a terméktől. Ez lett a visszanyert anyagmennyiség (n; mólszám).

$$\text{Konverzió \%} = \frac{n(\text{kiindulási}) - n(\text{visszanyert})}{n(\text{kiindulási})} * 100$$

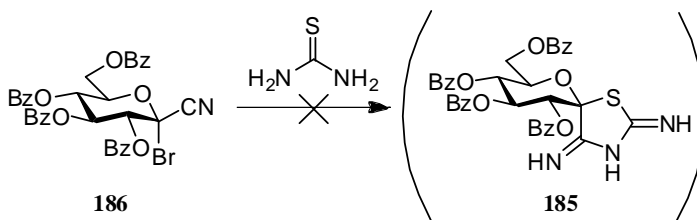
$$\text{Kitermelés \%} = \frac{n(\text{termék})}{n(\text{kiindulási}) - n(\text{visszanyert})} * 100$$

Függelék II (Glikulopiranozil-bromid)onamid (81) és tiokarbamid reakciói bázis jelenlétében

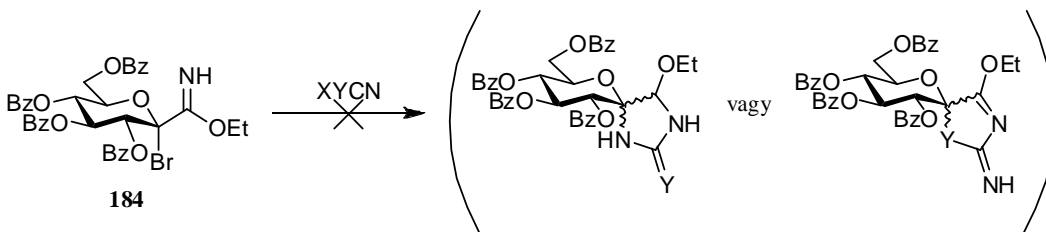

Sor	Tiokarbamid mennyiség (ekv.)	Reakciókörülmények	Oldószer	Bázis	Eredmény
1	2	150 W, 120 °C, 10 perc 150 W, 120 °C, 60 perc	DMF	NaOEt	bomlás
2	2	r.t., 7 nap	DMF	NaOEt	bomlás
3	10	reflux, 2 nap	CH ₃ CN	Et ₃ N	nincs átalakulás
4	10	r.t., 1 éjszaka	DMSO	^t BuOK	bomlás

Függelék III (Glikulopiranozil-bromid)onsavnitril (186) és tiokarbamid reakciója

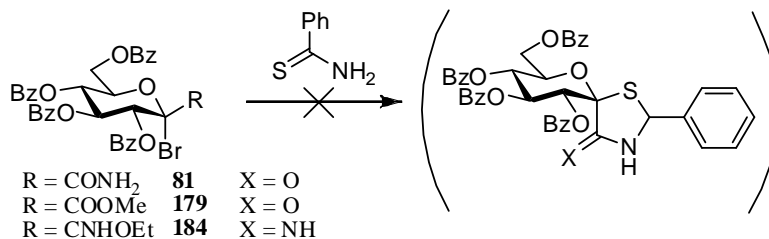

Sor	Tiokarbamid mennyiség (ekv.)	Reakcióköörülmények	Oldószer	Bázis	Eredmény
1	1,5	100 W, 60 perc, 120 °C	etanol	-	nincs átalakulás
2	1,5	150 W, 60 perc, 120 °C	aceton	-	nincs átalakulás
3	1,5	100 W, 60 perc, 150 °C	etanol	-	nincs átalakulás
4	1,5	100 W, 30 perc, 170 °C	etanol	-	bomlás
5	1,5	100 W, 60 perc, 150 °C	etanol, szulfolán (2:1)	-	nincs átalakulás
6	1,5	100 W, 60 perc, 150 °C	etilén-glikol	-	bomlás
7	1,5	100W, 60 perc, 150 °C	nitrobenzol	-	nincs átalakulás
8	1,5	100 W, 60 perc, 150 °C	N-metil-pirolidon	-	bomlás
9	1,5	100 W, 60 perc, 150 °C	hexametildiszilán	-	nincs átalakulás
10	2	150 W, 120 °C, 10 perc 150 W, 120 °C, 60 perc	DMF	NaOEt	bomlás
11	2	120 °C, 2 nap	DMF	NaOEt	nincs átalakulás
12	2	150 °C, 15 perc	-	-	bomlás
13	2	100W, 150 °C, 10 perc	-	-	bomlás

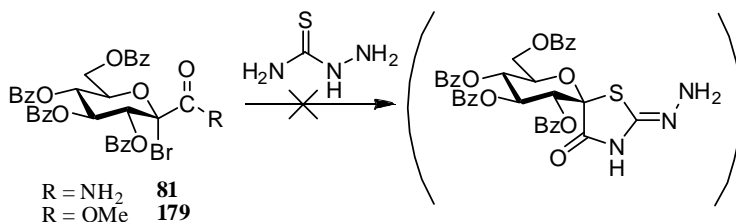
Sor	X	Y	Reagens mennyiség (ekv.)	Reakciókörülmények	Oldószer	Eredmény
1	NH ₄	S	5 ekv.	80 °C, 1 nap	nitrometán	nincs átalakulás
2	Ag	S	5 ekv.	150 W, 105 °C, 30 perc 150 W, 130 °C, 60 perc	nitrometán	nincs átalakulás
3	K	S	5 ekv.	150 W, 105 °C, 60perc 150 W, 130 °C, 60 perc	nitrometán	nincs átalakulás
4	Ag	S	5 ekv.	2 nap, 100 °C	nitrometán	nincs átalakulás
5	K	S	5 ekv.	2 nap, 100 °C	nitrometán	nincs átalakulás
6	Ag	O	5 ekv.	80 °C, 1 nap	nitrometán	nincs átalakulás
7	K	O	5 ekv.	150 W, 130 °C, 60 perc	nitrometán	bomlás
8	K	O	5 ekv.	80 °C, 1 nap	nitrometán	nincs átalakulás
9	Ag	O	5 ekv.	2 nap, 100 °C	nitrometán	nincs átalakulás

Függelék V (Glikulopiranozil-bromid)onamid (81), metil-glükopiranozil-formiát (179) és glükopiranozil-formimidát (184) reakciói tiobenzamiddal

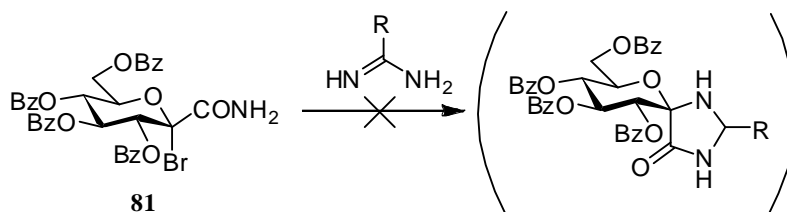
Sor	R	Tiobenzamid mennyiség (ekv.)	Reakciókörülmények	Oldószer	Bázis	Eredmény
1	CONH ₂	10	100 W, 60 perc, 120 °C	etanol	-	nincs átalakulás
2	CONH ₂	10	150 W, 60 perc, 120 °C	acetone	-	nincs átalakulás
3	CONH ₂	1,5	100 W, 60 perc, 150 °C	etanol	-	nincs átalakulás
4	CONH ₂	10	r.t., majd reflux	acetpn	Et ₃ N	nincs átalakulás
5	CONH ₂	1.1	r.t., majd reflux	etanol	NaOEt	nincs átalakulás
6	COOMe	1	r.t., majd reflux	acetone	Et ₃ N	nincs átalakulás
7	CNHOEt	10	100 W, 60 perc, 120 °C	etanol	-	nincs átalakulás

Függelék VI (Glikulopiranozil-bromid)onamid (81) és metil-glükopiranozil-formiát (179) reakciói tiszemikarbaziddal

Sor	R	Tioszemikarbazid mennyiség (ekv.)	Reakciókörülmények	Oldószer	Eredmények
1	NH ₂	10	100W, 120 °C, 60 perc	etanol	bomlás
2	NH ₂	10	reflux, 3 nap	etanol	nincs átalakulás
3	NH ₂	10	reflux, 3 nap	EtOAc	nincs átalakulás
4	NH ₂	10	reflux, 3 nap	DMF	nincs átalakulás
5	OMe	10	reflux, 1 éjszaka	etanol	komplex reakcióelegy
6	OMe	10	reflux, 3 nap	acetone	nincs átalakulás

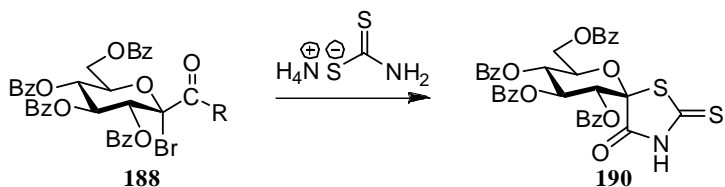
Függelék VII (Glikulopiranozil-bromid)onamid (81) reakciói guanidinnel és benzamidinnel

Sor	R	Reagens felszabadítás (10 ekv.)	Reakciókörülmények	Oldószer	Eredmény
1	NH ₂	nincs	200 W, 120 °C, 60 perc	piridin	bomlás
2	Ph	nincs	200 W, 120 °C, 60 perc	piridin	bomlás
3	NH ₂	in situ	100 W, 120 °C, 60 perc	etanol	bomlás
4	Ph	in situ	100 W, 120 °C, 60 perc	etanol	nincs átalakulás
5	NH ₂	külön	100 W, 120 °C, 60 perc	etanol	bomlás
6	Ph	külön	100 W, 120 °C, 60 perc	etanol	komplex reakcióelegy
7	Ph	nincs	r.t., 1 éjszaka	etanol	komplex reakcióelegy

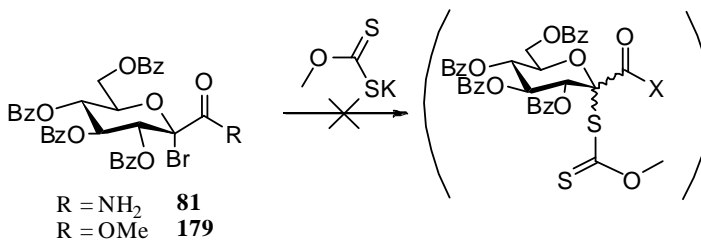
Mivel a guanidin (R = NH₂) és a benzamidin (R = Ph) is hidroklorid sóként álltak rendelkezésünkre, ezért különféle felszabadítási kísérleteket tettünk. Első lépésben oldószerként piridint alkalmaztunk, ami egyben bázis is és alkalmas a reagensek sóiból történő felszabadítására (1-2. sor). A következő reakciónál sztöchiometrikus mennyiségű NaOH-dal szabadítottuk fel a reagenst, majd ehhez adtuk hozzá a kiindulási anyagot és hajtottuk végre a reakciót (3-4 sor). Az ezt követő reakciónál a reagenst először felszabadítottuk sójából sztöchiometrikus mennyiségű NaOH-dal, majd az így kapott oldatot hígítottuk meg kloroformmal, vízzel extraháltuk, majd MgSO₄-on szárítottuk és bepároltuk. Az így kapott reagenshez adtuk hozzá a kiindulási anyagot, majd végeztük el a reakciót (5-6 sor). Végül normál körülmények között, felszabadítás nélkül adtuk hozzá a reagenst a reakcióelegyhez (7 sor).

Függelék VIII (Glikulopiranozil-bromid)onamid (81) és metil-glükopiranozil-formiát (179) reakciói ammónium-ditiokarbamáttal

Sor	R	Ammónium ditiokarbamát mennyiség (ekv.)	Reakciókörülmények	Oldószer	Eredmények
1	NH ₂	1	reflux, 2 nap	etanol	nincs átalakulás
2	OMe	1	reflux, 2 nap	etanol	nincs átalakulás
3	OMe	1	r.t., 2 nap	DMF	komplex reakcióelegy

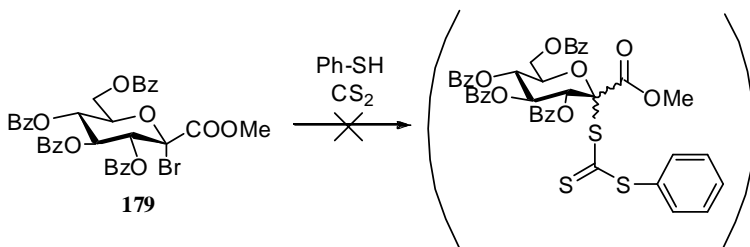
Függelék IX (Glikulopiranozil-bromid)onamid (81) és metil-glükopiranozil-formiát (179) reakciói kálium-metil-xantogénáttal

Sor	R	Xantogénát mennyiség (ekv.)	Reakció körülmények	Oldószer	Adalék	Eredmények
1	NH ₂	1.5	r.t., majd reflux, 1 éjszaka, Ar	absz. CH ₃ CN	-	bomlás
2	NH ₂	1.5	r.t., 1 éjszaka Ar	absz. DMF	-	bomlás
3	NH ₂	2	r.t., majd reflux, 2 nap	EtOAc, sat. NaHCO ₃	TBAHS	nincs átalakulás
4	OMe	1.5	reflux, Ar, 2 nap	absz. CH ₃ CN	-	nincs átalakulás
5	OMe	1.5	r.t., majd reflux, 2 nap	absz. CH ₂ Cl ₂	18-korona-6	nincs átalakulás

Függelék X

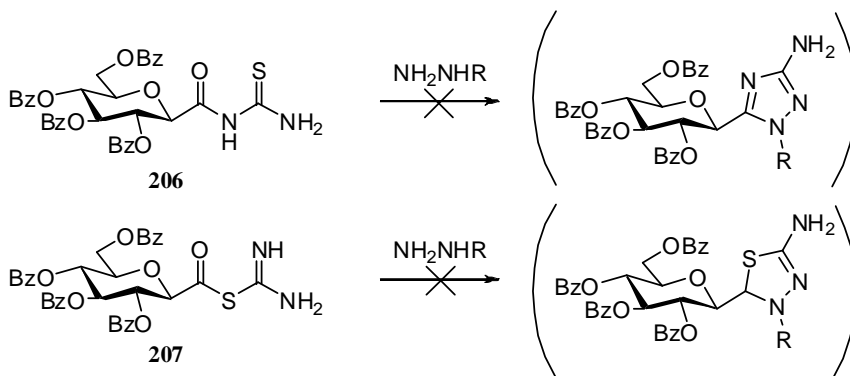
Metil-glükopiranozil-formiát (179) reakciói tiofenollal és széndiszulfiddal

Sor	Reakció körülmények	Oldószer	Bázis (ekv.)	Eredmények
1	reflux, 2 nap	CS ₂	0.1 Et ₃ N	nincs átalakulás
2	reflux, 2 nap	THF	0.1 Et ₃ N	nincs átalakulás
3	reflux, 2 nap	DMF	0.1 Et ₃ N	nincs átalakulás

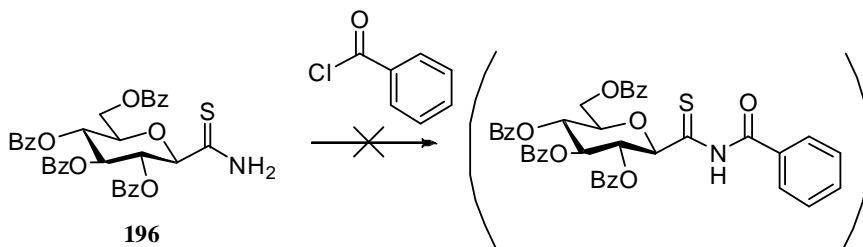
Függelék XI

Feltételezhetően a 206 és 207 származék reakciói hidrazinnal

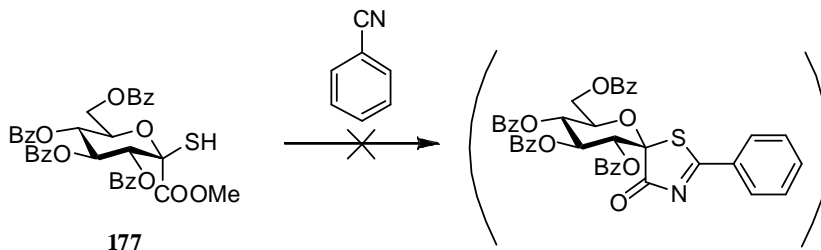
Sor	R ¹	Reakciókörülmények	Oldószer	Eredmény
1	4-Me-C ₆ H ₄ -SO ₂	r.t., majd reflux, 3 nap	piridin	nincs átalakulás
2	Ph	r.t., majd reflux, 3 nap	piridin	nincs átalakulás

Függelék XII Glükopiranozilidén tioamid (196) és benzoészav-klorid reakciói

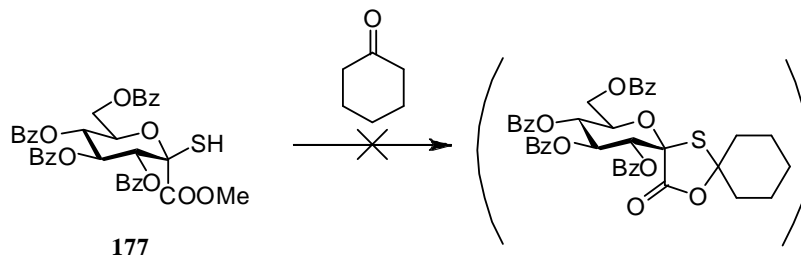
Sor	Reakciókörülmények	Oldószer	Adalék	Eredmény
1	r.t., 4 nap	CH ₃ CN	piridin	komplex reakcióelegy
2	r.t., 1 óra	piridin	-	komplex reakcióelegy
3	r.t., majd reflux	toluol	-	komplex reakcióelegy
4	reflux, 1 nap	CH ₂ Cl ₂	-	nincs átalakulás
5	0 °C majd r.t., 1 éjszaka	piridin	DMAP	bomlás
6	reflux, 1 hét	CH ₂ Cl ₂	DMAP	nincs átalakulás
7	reflux, 2 nap	CH ₂ Cl ₂	DCC	nincs átalakulás
8	reflux, 2 nap	toluol	DCC	komplex reakcióelegy
9	r.t., 1 éjszaka, Ar	CHCl ₃	AlCl ₃	bomlás
10	r.t., 2óra	CS ₂	AlCl ₃	bomlás
11	reflux, 2 nap	CH ₃ NO ₂	AlCl ₃	nincs átalakulás

Függelék XIII Metil-glükopiranozil-formiát (177) és benzonitril reakciói

Sor	Reakciókörülmények	Oldószer	Bázis	Eredmény
1	r.t., 1 nap	CHCl ₃	Et ₃ N	komplex reakcióelegy
2	-20 °C, 2 nap	MeOH	NaOMe	nincs átalakulás
3	r.t., 1 óra	MeOH	NaOMe	debenzoilezés
4	r.t., 5 perc	CHCl ₃	Et ₃ N/TiCl ₄	komplex reakcióelegy

Függelék XIV Metil-glükopiranozil-formiát (177) és ciklohexanon reakciói

Sor	Reakciókörülmények	Oldószer	Sav/bázis	Eredmény
1	reflux, 2 nap	THF	CF ₃ SO ₃ H	nincs átalakulás
2	reflux, 2 nap	toluol	CF ₃ SO ₃ H	nincs átalakulás
3	reflux, 2 nap	CHCl ₃	Et ₃ N	komplex reakcióelegy